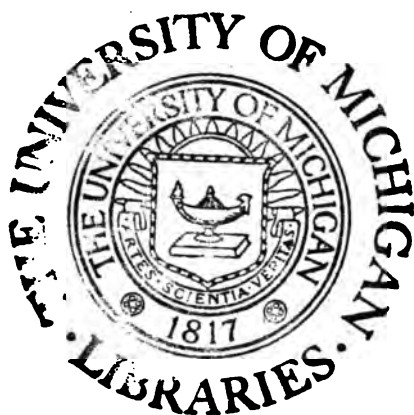

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

KISFALUDI

KISFALUDY SÁNDOR

MINDEN MUNKÁI.

PH

3281

.K52

1847

v.2

www.libtool.com.cn

238288-230

www.libtool.com.cn

R E G É K
A MAGYAR ELŐIDŐBŐL.

ELSŐ KÖNYV.

www.libtool.com.cn

Ludimur!

Fortunae volucris ludimur impetu!

Aeternum nihil est, sacro

Quidquid lenta tulit materies sinu.

H o r a t .

ELŐSZÓ.

Különös, és tulajdon móddal érdekli a régiség a gondolkodó, képzelő és érző lelket : azért-e, hogy a régiek valóban nagyobbak, erősebbek és lelkesebbek, noha egyszersmind durvábbak és szilajabbak is voltak, mintsem a mostaniak? azért-e, hogy a mi távol vagyon az embertől, azt a képzelődés mindég szebbnek, jobbnak és nagyobbak állítja? vagy azért-e, hogy a mulandóság képe, az annyi nemes tehetséggel bíró, halhatatlanságot és örökké-valóságot szomjúzó emberlelket bús érzeményekkel tölti? miért? egyenesen meg nem tudnám mondani; de az bizonyos, hogy a régiség még a legdurvább embert is érdekleni szokta; s minden embert hazájának régiségi inkább, mintsem a külföldiek. Lelkemnek illy megihletése szülte, a földi bajak elől megszökhetett némely órámban,

e jelenlévő *Regéimet a Magyar Előidőből*; minekutána a sok háborúk által összezavarodott világnak csatázó zajos piacáról csi fészkeembe, a természet csendes kebelébe, a mezei élet jöltévő nyugalmaiba visszavonulván, itt, lakásom romántos körében, millyent sok jeles, és szép tájairól híres országokban jártomban keltemben is keveset találtam; minekutána itt szinte naponként látom a váromladékokat, mellyek minden erre útaónak szemeit, figyelmét és képzelő erejét magokra vonják, és érzeményit természet szerint a hajdani időbe merítik. A poesisnek ez a neme még mindég nagy divatban vagyon minden csinosabb nemzetnél, ki a tudományokat és szépmesterségeket űzi. Érdekelheti is valóban az ilyen költemény, ha jól elsült, az olvasót, ki nyers és erős elői eránt nem idegen; és a magyart kiváltképen, a ki nemzetét és hazáját, mint a francia és angol a magáét, szeretni és becsülni tudja. S pedig talán van oka a magyarnak a hajdani Hunniát többre becsülni, mintsem a mostanit? ámbár hála a nemzetek urának! a magyar még csak most nyerte meg az ő legfőbb kincsét, mellyel hazánk, midőn a dicsőség legfőbb pontján tündöklött is a nemzetek sorában, csak birt is, nem is: értem a magyar nyelvet, mellynek uralkodó, törvényes nyelvnek kell lenni a ha-

zében, hacsak Hunniának sok elfajult fia és leánya meg nem akar örökön örökké maradni minden nagy, ~~vönnönmaga által való~~ s létét fen tartó nemzetnek megvetésre méltó, nevetséges majma: melly szégyentől, gyalázattól, fertelemtől ój meg minket népek, nemzetek istene!

Millyenek legyenek regéim érdemökre nézve, nem tudom. Kivánom, hogy jók és a célnak megfelelők legyenek, nem magam, hanem olvasó hazámiai kedvéért, kiknek egy-két üres csak annyi érdemek jól tölteném. De ha csupán sakk an irnydéemnek van is regéimnek, hogy más nálomnál tehetős tudománykedvelőnek vagy művelőnek utat mutat, és kedvet ad a poesis ezen nemében tökéletesebbet teremthetni, tehát már nem megvetendő jó szándékom.

Regéimnek foglalatja szomorú: azért-e, hogy a magyar nemzeti természetéből szomorú? azért-e, hogy helyheztetése régen olyan már, hogy Hunniának sok súlyos csapásai oltá, melylyek közül csak a mohácsi veszedelmet említem, a nemzetnek minden örömét, javát, szerencsáját, dicsőségét örök bűnnek gyászos ködje fedi? elég az, hogy a magyar igen hajlandó a szomorúságra. Sőt még örömét és vígságát is szomorú és bús hangokkal jelenti. Bizonyosága ennek a nemzeti magyar táncnak többnyire kesergő melodiája; bizonyosága ennek a köznép énekeinek többnyire

szomorú nótája. A magyar felől igazán mondhatni, hogy sírva táncol.

Verseimnek néme felől azt mondom: a ki nek tetszik, tartsa azokat verseknek; a kinek másként tetszik, tartsa azokat másnak, miattam versképen irt prosának. *Pope* azt mondja: *Az a poeta, ki szívemet ezer fájdalomra tudja bírni; ki velem minden indulatot, mellyet költ és ír, éreztetni tud; ki engem több mint bűbajos mesterséggel fellobbant, és szívemet irgalommal és ijedelemmel szaggatja; ki engem a földről felkapván, a levegőn által, valamikor s valahová tetszik, kénye szerint elragad.*“ S *Pope*, úgy vélem, jól mondja. Azt tartom én is poetának, a ki ezt cselekszi, akár rhythmusokban, akár görög vagy romai lábokon járó versekben, sőt ha csak prosában is. Kár azért különféle versnemmél élő íróinknak egymás ellen, egymást gúnyolva kikelniek, egymás lábát, módját, öltözetét rágalmazniok, holott az isteni poesis szárnyain repülniek kellene! A szép, nagy, elnős gondolatok; a szép, mély, magokkal ragadó érzemények; az eleven képzeletek; bájoló rajzolatok; s ezek a legszebb, legalkalmasabb, leghathatósabb szavakkal kifejezve, teszik ítéletem szerint a poetát; valaminthogy a prosodiának legszorosabb szabásai szerint készült hexameter vagy akármelly más vers, úgy szintén a bár

százszor öszveharangozó cadentia is, az előbb mondott tulajdonságok nélkül szükölködven, csak sorba rakott, száraz szó, hideg, lelketlen vers maradhat. Ossian mindég nagy poeta marad az ő gyalulatlan celta nyelvében, Denis fennjáró hexameterében, és Bacsányink fellengező, magas hangú prosájában; s ott legnagyobb, a hol gondolati s érzeményi leghatalmasabban érdeklik a lelket és szívet.

Himfymet is e szerint kívánnám megítéltetni azon kevesektől, kik literatori munkáik által nem önnön híreket, neveket, hanem a tudományoknak és szépmesterségeknek terjedéseket és virágzásokat, következésképen a nemzetnek szerencsáját és dicsőségét keresik, és szép elmebéli tehetségeik által meg is szerzik; azon kevesektől, kik a való szépet, jót, nagyot, helyeset, igazat megismérik, következésképen részre nem hajló ítéletek nyomos és tiszteletre méltó; azon kevesektől, kiknek örök hálákkal tartozik a magyar nemzet azért, hogy a többi csínosabb nemzetek szép példája szerint, ő is már szerte járhat Parnassus útjain szittya nyelvével, melly egyformán alkalmas a szélvészszel ordítani, a fergeteggel dörögni, csattogni, a sassal fellengzeni, a gerlicével nyögni, a füleinélvel zengedezni; azon kevesektől, kiknek örök hála légyen egész nemzetemtől! mert ha ők nem voltak, és

12 REGÉK A MAGYAR ELŐIDŐBŐL. — I. K

a magyarokat nyelveknél fogva nem tartották volna, tehát a már magából s mindenéből kivá-
solt, s a földről már tűnésének indult magyar
nemzet egy század múlva talán már csak hajdani
nevéről és tetteiről fogna isméretes lenni, nem
csak a világon, hanem — önnön hazájában is.
Sümege, Szala vármegyében, 1807.

Kisfaludi KISFALUDY SÁNDOR.

www.libtool.com.cn

CSOBÁNC.

www.libtool.com.cn

Il crudo Amore
Si pasce ben, ma non si sazia mai
Di lagrime e dolore.

Guarini.

Úlj mellém a kandallóhoz,
Fel van szítva melege;
Csobáncvárról, édes kedves,
Im! halljad, egy agg rege.
Mult szüretkor Badacsonyon
Ezt Musámtól vettem én,
Egykor, midőn magam bolygék
A hegy szirtes tetején.

Sok történt ott, a miolta
E pompás hegy földjébe
Szőlő s gyümölcs ültetődven
A vadonnak helyébe,
Eszkendőnként sok úri nép
Gyűl oda a szüretre:
László s Rózsa szerelmek is
Ott kelt e bús esetre.

www.libtool.com.cn

**„Szép, jó s vitéz volt a kedves,
Nem csak Vasban, Szalában
Volt legelső, nem volt mása
Mátyás birodalmában;
Termetének annyi éke
Nem volt minden kelleme;
Bő értéke, híres neme
Nem volt minden érdeme.**

**Fellengező, erős lélek,
Éles, mély tüzértelem,
Nemes, bátor, igaz, nagy szív,
Lángoló hív szerelem
Voltak azon tulajdoni,
Mellyek őtet szememben
Egyetlenné s örökkössé
Tevék az én szívemben.**

Itt ült velem legutólszor,
Engem általölelven,
Hű szerelme szerelmemnek
Teljesen megfelelven.
Szület vala itt akkor is :
A Balaton háborgott,
Zúgott a hegy a nagy szélben,
Hajh! és szívünk csikorgott!

„Isten hozzád, Rózsa lelkem!
Megyek, úgy mond, Budára;
S kikeletre Bátorival
Onnan török nyakára.
Teli, hallom, vitézekkel
Immár Mátyás udvara,
S én ne mennék? A ki nem megy,
Nem nemes, nem magyar a.

Ha az isten szerencsét ad,
Visszahozom szívemet,
S borostyánnal koszorúzva
Viszlek haza hölgyemet.
Szigligetben fogunk élni
Szerelmünkben boldogok,
Hol fészkünkbe kirepülni
Egy könnyen majd nem fogok.

De ha az úr olly sorsot vet,
 Hogy Szentgyörgyi egy fia
 Vérént ontsa — érted foly az,
 Édes haza, Hunnia! —
 Akkor Rózsám, Gyulafy faj,
 Kesergvén a mátkáért,
 Vigasztaljon a gondolat:
 Szép halni a hazáért.“

Imígy szólott, súlyos kardját
 Oldalára övedzvé; —
 Megdermedve, zúzott szívvel,
 Magam kívül valék én:
 S elszakadott kebelemtől!
 S elment a vad törökre!
 De fulánkja szerelmének
 Ben e szívben örökre!

Oda van ő! felgyilkolva
 Örömei éltemnek;
 E nagy világ semmit többé
 Nem adhat már szívemnek!
 Oda van ő! utána, hajh!
 Haszontalan sohajtok;
 Oda van ő! legyen én is!
 Egyebet nem ohajtok.“ —

Badacsonnak szüretjében,
A hegy felső felében,
Hol nehezen fogamszik már
Szöllő a szirt keblében :
Alatta egy vén diónak,
Senkitől sem láttatván,
Egy legördült ormon ülve,
Csak rigóktól hallatván,

Imigy zengé, elmerülve
Tengerében kínjának,
Szíve gyászos történetét
Egyedül csak magának,
Szegény Rózsa, Balatonra
Meresztvén le szemeit,
S fuldokolva nyeldegelvén
Sűrűn omló könnyeit.

A szép Rózsa, Gyulafinak
Dicsőséges leánya,
S a ki őtet csak ismerte,
Minden férfi bálványa :
A millyen szép és kellemes,
Olly felséges, kegyes, jó,
Dunán s Tiszán innen és túl
Nem volt hozzá hasonló.

Bő, víg s népes volt Badacson
 Az akkori szüretben :
 Mozgott, hangzott az egész hegy
 Fen és alatt, kin és ben.
 Urai és asszonysági
 Veszprim, Somogy, Szalának,
 Ifjai és leányai
 Mindnyájan ott valának.

Durrogtanak a mozsarak,
 Hogy a bércek ropogtak,
 Kongtak a még üres hordók,
 Az ostorok pattogtak ;
 Harsogtak a tároгатók,
 A hegedűk zengének,
 Szólt a duda, tapsolt a tánc,
 S a sarkantyúk pengének.

De mind erre a bús Rózsa
 Örömrre nem gerjede ;
 Mint a féreg-marta rózsa
 Lankada és csüggede ;
 Senem látott, senem hallott
 Keservénél egyebet ;
 Senem érzett, senem tudott
 Keservénél egyebet.

Mert Lászlója , ki Mátyásnak

Diadalmas hadával

Dicsőséget ment aratni

Pogányföldön kardjával,

S Mátyás halálseregében

Harcolt Kenyérmezején,

Sebet , s utóbb halált nyere

Azon nyárnak elején.

Épen , midőn kalangyákban

Feküdt még a gabona,

Akkor jöve a táborból

Csobáncra egy katona :

„Szentgyörgyitől jövök , úgy mond,

Az ő árva szolgája,

Hol van Rózsa a kisasszony,

Szegény uram mátkája ?

Óh kisasszony ! kegyelmednek

Szomorú hírt hozok én:

László úrfi , kedves uram,

Meghalt Kenyérmezején !

Farkas előbb oda lett már,

Kit innen vitt magával ;

Farkas után én gondoltam

Sárkány paripájával.“

„Meg kell halnom, eredj, mondá,
 Ledülve egy dúlt sáncra,
 Mikor s mint lett halálomat
 Vidd mátkámnak Csobáncra.
 Emlékezzék meg énrólam,
 Az ő holtig hívéről;
 De miattam le ne mondjon
 Az életnek kedvéről.

Legkedvesebb barátomat
 Válaszsa ő férjének,
 Boldogítsa Varjas Andrást
 Szerelmével szívének! “
 „Imígy szólott, irni akart,
 De jobb keze nem vala!
 S ugyanaz nap, pünkösöd kedden,
 S ugyanottan, meghala!”

Íly fenével kínzá Rózsát
 E katona jövevény;
 Óh iszonyú rút csalárdság!
 Pokol-fonta szövevény!
 Az egész hír költemény volt;
 Varjas András koholta,
 S Orbán deák, a ki Rózsát
 Ezen hírrel gyilkolta.

Varjasnak már rég fájt foga
Csobáncra és kincsére,
S fejét sokat törte abban,
Mint ejhetné kezére;
Ezer tört és lépet vetett,
Hogy megfogja madarát;
De bármit tett, nem volt haszna,
S csikorgatta agyaráát.

Hogy Szentgyörgyi tárborba ment
Hah! mint örült annak ez;
Reménylven, hogy a csatákban
Vagy Szentgyörgyi oda vesz,
Vagy hogy Rózsa elfelejti
Távollevő mátkáját,
S utóbb mégis néki adja
Szűzesége pártáját.

De élt a még, megtartá őt
Az igazat védő ég;
S élt keblében hív szerelme,
Sőt azolta nőtt az még.
S lefizetvén hazájának
A tartozott oltalmat,
Jönni készült, mátkájától
Megkérni a jutalmat.

Se Rózsa nem felejté el,
 A mit ígért hivének;
 S távolléte kétszerezte
 Lángját égő szívének.
 Kosarat nyert, a ki kérte :
 Halápi és Hagymási,
 Török, Pethő, Kanizsaí,
 Poki, Érsek s Szilvási.

Úgy cselekszik a távollét
 A szerető szívekkel,
 Valamint a szél fuvalma
 A lángoló tüzekkel :
 Ha csak kicsiny s gyenge a láng,
 A szél mindjárt elfojtja;
 De ha már elharapózott,
 Azt még inkább felbojtja.

Imígy látván füstbe menni
 Varjas minden reményét,
 Megcsengette körmöcikkkel
 Jól megtöltött erszényét :
 „Orbán ! (úgy mond ez ördöghez)
 Jutalomúl ezt veszed,
 Hogyha nékem te Csobáncot
 És Rózsát megszerezed.

Dárdai, hogy ő hűgait
 A jószágból kitudád,
 Melly az ő nagyanyjoké volt,
 Nemde kétszáz sárgát ad ?
 Ebben itt két annyi vagyon :
 Sajátod az órában,
 Mellyben Varjas lefekteti
 Rózsát nyoszolyájában.“

S poharak közt így végzének :
 Közösülés ne legyen
 A mátkák közt, tudósítást
 Egy a mástól ne vegyen ;
 S utóbb László elvesztéről
 Bizonyos hír terjedjen,
 Úgy, hogy erről kételkedni
 Akárki is feledjen.

S úgy lett. Orbán, a sátánfi,
 A dolgot jól intézte ;
 Hogy Rózsát, mint elnyert koncot,
 Varjas immár úgy nézte.
 Varjasnak egy cimborása,
 Ki Lászlóról halált irt
 A táborból, hitelessé
 Tevé ama költött hírt.

Holtnak tartá László úrfít
 Rózsa s minden atyafi;
 Megkönyezé derék vejét
 Még maga is Gyulafy.
 Sőt Tihanyban requiem is
 Tartatott már érette.
 Ott volt Varjas és deákja,
 A két ördög — s nevette.

De ez által dolgát Varjas
 Nemcsak jobbra nem tette:
 Hanem minden reménységét
 Egyszerre elvesztette
 S kétségbeesvén, hogy valaha
 Megfoghatná madarát,
 Dúlt, fúlt, ivott, káromkodott,
 S csikorgatta agyarát.

Óh, de Csobánc bezzeg hangzott
 Rózsa szíve jajától:
 Lászlót! Lászlót kért ő szegény
 A vár minden falától.
 Mérték nélkül volt keserve,
 Haját, keblét szaggatta;
 Földhez sujtott reményeit
 Éjjel nappal siratta.

Látván ezt az ősz Gyulafy,
Vigasztalta, kérlelte,
Dorgálta is gerlicéjét,
Oh! mert igen szívelte.
De a lelkét vesztett szívnek
E föld már nem adott írt.
Vajh! mért kellett elhinnie
Ama gyilkos, hamis hírt!

Mint őszzsel a líliomszál,
Szemplátomást hervadott;
Tüze elhúnyt, lelke alélt,
Már könye is apadott.
Ez utolsó szüret után
Már csak alig élhete;
Pedig László Budán volt már,
S kedveséhez sieté.

Budán volt már a király is
Az országnak nagyjával,
S diadalmit ünnepelte
Bajnokinak javával.
A mulatság s vígaságnak
Budán nem volt szünete;
De Lászlót ez nem ingerlé:
Kedveséhez sieté.

Mert hogy rég nem hallá hírét,
 Se nem vette levelét
 Mindég szívelt mátkájának,
 Borzogatta kebelét.
 Tarsolyában sok gyöngy vala
 Rózsájának számára;
 Örült, midőn elképzelé,
 Mint illik majd nyakára.

Nagy-Vázsonyig Kinizsivel
 És többekkel utazott,
 De kisértetvén Csobánc felé,
 Nem veszteglett soká ott.
 Napnyugotkor indult onnan
 Lovászával magával,
 Farkassal, ki minden sorsot
 Együtt viselt urával.

Késő őszben volt ez a nap:
 Már mindenütt elkele
 Márton ludja; a Bakonynak
 Már lehullott levele.
 Hideg szél fújt éjszak felől,
 Repült a ló serénye;
 De kedvezve világított
 A már telő hold fénye.

„Rózsa ! Rózsa ! közel vagyok !
Hahogy hívem maradtál,
S megtartottad, a mit nékem
Badacsonyon fogadtál ?
Szigligetben fogunk élni,
Szerelmünkben boldogok ;
Hol fészünkéből kirepülni
Egy könnyen már nem fogok.“

Ezt gondolá s több effélét
László úrfi magába',
S nyargalt nyargalt, hogy szikrát hányt
A száguldó ló lába.
Estve későn volt az immár,
Hogy kiért a tisztára ;
Felpillantott, és ráismért
Csobáncvárnak fokára.

Itt megtoppant paripája,
És egy nagyot horkantott ;
Mert épen egy nyúl az úton
Ott keresztül illantott.
De sarkantyút adván László
Ágaskodó lovának,
Most még annál sebesebben
Nyargalt Csobáncvárának.

Tovább jutván, a sziklák közt
 Ott egy bagoly huhogott;
 Borzadozott Szentgyörgyi ott,
 S bátor szíve dobogott:
 Mert tudta még dajkájától,
 Hogy semmi jót nem jelent
 A mit most hall s imént látott;
 De a bajnok tovább ment.

Továbbá hogy oda jutott
 A hegy gyöpös aljába,
 A honnan felkanyarodik
 Az út Csobáncvárába:
 Szomorúan hallott kongni
 A várban egy harangot:
 „Mit jelent ez?” Az erős szél
 El-elkapta a hangot.

„Úrfi lassan! (monda Farkas)
 Én itt nem jót érezek.
 Torba megyünk, a faluban
 Valakit megkérdezek.”
 S egy paraszt jött épen szemközt,
 S László imilly kérdést tön:
 „Földi! minek szól e harang?”
 Válasz erre, jaj! ez lön:

„Dicsértessék az úr isten !
Kisasszonyunk vívódik
Tegnap oltá a halállal —
Mondják, szörnyen kínlódik !
Bár az isten megtartaná !
Mert igen szép s igen jó ;
Régen beteg : lelkéért ez
A harmadik harangszó.“

S mintha ezer kardot döftek
Volna László szívébe,
Elbödüle , minden vére
Visszaszaladt keblébe.
S mint a nyíl a várban termett,
Lova eldült alatta :
De hajh ! Rózsát László elől
A halál elragadta.

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

T Á T I K A.

Come il gelo à le piante , à i fior l'arsura,
La grandine à le spiche , à i semî il verme,
La reti à i cervi , ed à gli augelli il visco,
Così nemico à l'huomo fù sempre Amore.
E chi foco chiamollo , intese molto
La sua natura perfida , et malvagia.

Guarini.

Négy fal közé zárt a télnek
Szele , hava , hidege :
Kedvelt , tisztelt barátom, Nagy !
Im ! halljad , egy agg rege :
Tátika most csak omladék
S vércse-lakta váráról,
S két fiatal magyar szívnek
Szerencsétlen sorsáról.

Héj barátom akkor is volt, !
Valamint most, rossz ember,
Embertársa lehelletét
Irgyoló és dúló szer ;
Ember , kinek szíve pokol,
Nyelve éles tüzes kés,
Vére mérreg , lelke ördög,
Mindenütt tőr , ás és vés ;

**Ki mérgével felzavarja
A boldogság forrásit,
S vad átkokká változtatja**

**A jó isten áldásit :
Maszlagokká a rózsákat**

**Igy teszi a mérges pók ;
Halállá az édes álmat
Igy teszik a skorpiók.**

ELSŐ ÉNEK.

Késő ős volt, Márton napja,
Egy szomorú őszi nap;
Hamvas felhők között bujkált
A melegét vesztett nap :
Szomorú volt a természet,
Barna a letarolt föld;
Csak a mezőn volt reményszín,
Csak a vetés volt még zöld.

A Bakonynak rengetege,
Tenger erdő s végtelen,
Komor barna hullámokban
Fekvők helyén dísztelen :
Az ős száraz lehellete
Megfosztotta a fákat
A levéltől, s eledeltől
A ménest és gulyákat,

Tátika, mint egy korona,
 Feltéve a tetőre,
 Büszkén állott s nézett alá
 A földre és időre:
 Változott ez évek olta
 Körülötte, alatta;
 De a várnak nem árthatott,
 A tatár sem bánthatta.

Szánthó Gáspár özvegye volt,
 Ki a várban parancsolt,
 S Hermán deák, a ki abban
 Ügyész, gazda, minden volt;
 Cudar Judith, a szép özvegy,
 Ezen nap nem volt otthon;
 Deákjával Hagymásinál
 Vigadozott Szent-Gróthon.

Vendégség volt Hagymásinál,
 Kinek nagy volt értéke;
 Özvegyüle ekkor nála
 Szala egész vidéke.
 Oda méne az özvegy is
 Azt gondolván magába',
 Hogy megkerít tán valakit
 Megúnt özvegy ágyába.

Manci volt csak maga otthon,
Gáspár lelkes magzatja,
Első kedves felesége
Képe, szíve, rajzatja;
Remekje a természetnek,
Szíve lelke s testében,
S örököse jó atyjának,
Jószáginak felében.

Mert vala még egy öcsöcs is,
Fia mostohájának,
Ki másik fél örököse
Vala Gáspár javának;
Hajh! de egy mákszemmel sem birt
Magyar emberségéből,
Korcs volt, szóval: az anyjának
Hermánt öleléséből.

A szép Manci volt csak otthon,
S fekete gyász éltében,
Ablakára könyökölve,
Feje a jobb kezében,
Szem-meredve néz vala le
A világba s időbe,
A múltba és jövőbe,
És a jelenlévőbe:

A sors dülő fergetege
 Legmérgeőbb dühébe'
 Ment el virágelte felett,
 S mordúl csapott szívébe ;
 Mint a féreg a bimbóban,
 Úgy ült s rágott keblében
 Két szomorú emlékezet —
 S hervadt virág évében :

Valóban bal történetek !
 Egyike is nyomhatta
 Anyára, hogy gyenge szíve
 Elszakuljon alatta ;
 Együtt pedig illy esetek
 Olly terhek a szíveken,
 Hogy sem az ész, sem az idő
 Nem segíthet ezeken !

Épen ma két esztendeje,
 Hogy a dicső öreget,
 Ki éltében gyakran vive
 A törökre sereget,
 Édes atyját anyja mellé
 Letevék a kriptába ;
 S ő itt maradt, a halálnál
 Roszabb sorsnak markába'.

Borzadozva látta most is,
— Hogy rángatta idegét —
Szürke s fejér barátoknak
És papoknak zörgét;
Borzadozva hallá zengni
Bucsúztató énekét,
És zokogni a szíveket,
Ifjakét és vénekét.

„Mért, óh mért, oh édes nemzöm!”
Igy sohajtott magába’ :
„Mért nem vittél el magaddal
A nyugalom karjába !
Mért nem vittél el magaddal
E veszélyes szélvészből,
Hol, ha rá kél, nem jön segéd,
Sem szívből, hajh, sem észből!

A nyomorúlt emberi szív,
Ki mindenre megindúl,
Csak, ha egyszer verni megszűnt
A mély setét síron túl,
Ott nyugszik meg, ott nem érez,
Ott nem gyűlöl, nem szeret :
Jőj, óh halál, jőj kaszáddal,
Melly mindennek véget vet !“

S épen ma két esztendeje
 Hogy a sírnak felette,
 Melly atyját és jó napjait
 Örök éjbe temette,
 Egy rózsaszín reményvirág
 Látszott nyílni szívének,
 Melly egy egész Édent ígért
 Hátralévő éltének.

Tudniillik: Rezy Sándort,
 A ki gyermekkorában
 Játzó társa vala néki,
 Kedvelt szomszédságában,
 Ott látta meg legelőször
 Már legénynyé váltában,
 A halotti vendégek közt,
 Édes atyja torában.

Rezy Bálint fia volt ez,
 Egyetlen egy magzatja,
 És a híres nemzetségnek
 Legutolsó fajzatja.
 Szánthó s Rezy jó szomszédok,
 S jó barátok voltak,
 Mind a kettő nagy hazafi,
 Egymás után haltanak.

Sándor úrfi akkor jött meg
 A töröknek nyakáról ;
 Egész Buda róla szólott,
 És nyert borostyánjáról :
 Galambosnál ő volt egyik,
 Ki a török markából
 Zsigmond királyt megmentette
 Szégyenhalál torkából.

És azolta Zsigmond király
 Becsülte őt s szerette,
 S mint élete megmentőjét
 Kegyelmeikkel illette.
 Láta őt a királyné is,
 Ama híres Borbála,
 S szeme benne egy Apollót,
 S egy Herculest találta.

Szép asszony volt a királyné,
 De gonosz és fajtalan ;
 Teste kényit töltögetni,
 Ez volt dolga untalan.
 Vajh! mért kellett ez ifjúra
 Buja szemét vetnie !
 Vajh! mért kellett ez ifjúnak
 Buja szembe tünnie !

Valamikor még a pokol
 Egy férfiat megfogott,
 Egy szép, elmés, buja asszony,
 S nem ördög volt eszköz ott:
 Mert befonja hálójába
 A fiatal szíveket
 A bujaság, ha kellemes,
 Mint a pók a legyeket.

Az illy asszony (mért van ilyen!)
 A legnagyobb szörnyeteg:
 Medvék között, hol legsűrűbb,
 Legvadabb a rengeteg,
 Nem veszhetsz olly drága kincset,
 Mint a mellyet ez kicsal,
 Óh férfiszív, életedből
 Szédítő bűbájával!

Sándor s Manci, gyermekek még,
 Már egymáshoz hajlának,
 S gyermekszívek érzeményi
 Szépen öszvehangzának.
 Szerették már akkor egymást,
 Minekelőtt kifejlett
 Valóságok a bimbóból,
 S az legény, ez leány lett.

De meglátván mostan egymást
Az életnek nyíltában,
A szív s lélek viráginak
Fejledező korában :
Midőn a szív kívánni
Az ifjúság keblében
Ébredveznek, gyúladoznak,
A szerelem évében :

Látván Sándor a szép szűzet
Pompájában testének,
Lelke szelíd felségében,
S jóságában szivének ;
Látván Mancsi a szép legényt
Magyar lelkességében,
A jó embert, deli vitézt
Erejében, tűzében :

Világos lőn lelkeikben,
S keblek mélyen érzette,
Hogy a két szív, két valóság
Egymást igen szerette :
S minden a nagy természetben
Fenjen hangzá nékiek,
Hogy egymással öszveillők,
S egy párrá kell lenniük.

S Gáspár hideg tetemének,
 És sírjának felette,
 Zokogva még, a két jó szív
 Már egymást eljegyzette :
 Ezen élet tengerében
 Öszvefogva evezni;
 A sors mérgét és kegyelmét
 Ketté osztva érezni.

A boldogúlt két öreg is,
 Hogy szívek még dobogott,
 És az arany billikomban
 Ó somlai csillogott,
 Öszveülvén s öszvehordván
 Harcaik egy rakásra,
 Köny gördülve agg szemekből,
 Így köszöntek egymásra :

„Adja isten, hogy a magyart
 A fél világ uralja !
 S vérrel szerzett szabadságra
 Soha kárát ne vallja !
 Adja isten, barátságunk
 Halálunkig állhasson,
 S reménynyel tölt gyermekinkből
 Egy boldog pár válhasson!“

De Sándor, kit Borbálának
Vétkes unszolására,
Zsigmond király magához hitt,
Önnön gyalázatjára,
Sándor, kinek a dicsőség,
Tábor és harc kedves lett,
Kis időre (mint reményle)
Kedvesétől búcsút vett.

Sándor! Sándor! mit miveltél?
Ide hagytad mátkádat!
Jaj, jaj néked! nem ismérted
Kígyót rejtő pályádat!
Elment, hajh! és midőn a szűz
Várva várta ölébe,
Sándor helyett egy levélben
E mennykő jött kezébe:

„Vannak olyan percenetek
Az embernek életében,
A mellyekben sötét lészen
Fejében és szívében;
S a múlt idő örömei
Mind a földhez sujtatnak,
S a jövőendő reményei
Mind a porba tipratnak:

Hogy átkozza születését,
 Átkozza az életet;
 Néha maga, néha a sors
 Hozza a bal esetet!
 Vannak ilyen percenetek!
 Boldog, a kit kedvelvén
 Az ég, megment ilyenektől:
 Boldogtalan vagyok én!

Alig valék még kezdetén
 Veszedelmes pályámnak,
 S egy szörnyeteg, királynéja
 Hajh! szánandó hazámnak,
 Tört vetett ki, millyent eddig
 Ártatlan nem ismértem,
 S fogva valék, elkábúlt én,
 Mire magamhoz tértem!

Nem volt benne irgalmasság
 A vad istentelenben;
 Úgy tett vélem együgyűvel,
 Mint a kígyó Édenben!
 Buja vérré varázsolta
 Szüzeségét keblemnek,
 S elütötte életemről
 Idvességét szívemnek!

Virtus! virtus! imádtalak,
A miolta érzettem
Hogy mennyei rokonság vagy,
S ösvényedet követtem;
Nem szántsándék, nem természet:
Sorsom ragadt magával,
Kivül belől ostromolván
Elrántott bal karjával.

Akár tudnám jó szívednek
Még megnyerni kegyelmét;
Akár soha sem bocsátnád
Szíved szörnyű sérelmét;
Így is, úgy is szerencsétlen,
Visszaadom szavadat:
Add egy másnak, érdemesbnek
Malaszttal tölt magadat!

Akkor, ha majd látni fogod
Egy szerencsésb öléből,
Ki szívedre méltóbb vala,
Boldogságod kebléből:
Milly hóhérom lesz a vétek,
Mellyet, hajh, elkövettem!
Hogy, nyómorúlt! bár vétettem,
Még is híven szerettem;

Hogy átkozza születését,
 Átkozza az életet;
 Néha maga, néha a sors
 Hozza a bal esetet!
 Vannak ilyen percenetek!
 Boldog, a kit kedvelvén
 Az ég, megment ilyenektől:
 Boldogtalan vagyok én!

Alig valék még kezdetén
 Veszedelmes pályámnak,
 S egy szörnyeteg, királynéja
 Hajh! szánandó hazámnak,
 Tört vetett ki, millyent eddig
 Ártatlan nem ismértem,
 S fogva valék, elkábúlt én,
 Mire magamhoz tértem!

Nem volt benne irgalmasság
 A vad istentelenben;
 Úgy tett velem együgyűvel,
 Mint a kígyó Édenben!
 Buja vérré varázsolta
 Szűzeségét keblemnek,
 S elütötte életemről
 Idvességét szívemnek!

Virtus! virtus! imádtalak,
A miolta érzettem
Hogy mennyei rokonság vagy,
S ösvényedet követtem;
Nem szántszándék, nem természet:
Sorsom ragadt magával,
Kivül belől ostromolván
Elrántott bal karjával.

Akár tudnám jó szívednek
Még megnyerni kegyelmét;
Akár soha sem bocsátnád
Szíved szörnyű sérelmét;
Így is, úgy is szerencsétlen,
Visszaadom szavadat:
Add egy másnak, érdemesbnek
Malaszttal tölt magadat!

Akkor, ha majd látni fogod
Egy szerencsés öléből,
Ki szívedre méltóbb vala;
Bokdagságod kebléből:
Milly hóhérom lesz a vétek,
Mellyet, hajh, elkövettem!
Hogy, nyomorúlt! bár vétettem,
Még is híven szerettem;

Ha hallani s látni fogod,
 Vétkem kínos bánatja
 Keblem miként gyötri, marja,
 Furdalja és szaggatja;
 Elmém minden gondolatja,
 Minden csep vér erebben
 Mint lesz ostor, gyilkos, ördög
 Szerencsétlen életemben ;

Miként nem fog melegíteni
 Semmi remény sugára ;
 Miként nem lesz kebelemben
 A pokolnak határa :
 Akkor, óh megbántott angyal!
 Ha így leszek feldúlva,
 Szánj meg akkor, és bocsáss meg!
 Meg léssz rajtam boszúlva.

Ha szívem majd kínjaiban
 Vérzik, habzik, csikorog ;
 De, hogy sorsát megérdemlé,
 A bűnös még sem morog ;
 Ha életem gyökerei
 Mind el lesznek már éve ;
 De bús lelkem csontházából
 Még sem lesz még kivéve ;

Ha a halált imádom majd,
Hogy szánjon meg s vigyen el;
De nem szán meg, de nem visz el,
S minden hajnal élve lel:
Akkor, óh megbántott angyal!
Ha így leszek feldúlva,
Szánj meg engem kárhozottat!
Meg léssz rajtam boszulva.“ —

Ki először a szerelmet
Tűznek, lángnak nevezte,
Veszedelmes természetét
Jól ismérte, érezte.
A sziv legszebb állapotja
Szűzesége, hívsége;
E mulandó emberlétnek
Ez mennyei vérsége.

De semmi sincs hatalmában
Az embernek egészen;
Idő, hely és környülállás
Könnyen fordítást téssen;
A felbő, melly reggelenként
Szép bíborral van festve,
Ben rejti már a villámot,
Melly öldököl majd estve.

A szerelem kezében van
 Sorsunk kulcsa e földön,
 S véle mennyet vagy poklot nyit,
 Kinek millyen sorsa lön :
 Az idvesség kelyhét tartja,
 S nyújtja nekünk jobbával,
 Mérget nyújt és kárhozatot
 Veszedelmes baljával.

A bujaság poharában
 A felső hab édes méz,
 S ennél fogva ingerelvén,
 Hozzá kap az emberkéz.
 De, hajh! édes csak habja volt,
 Már keserű az ital,
 És sepreje epe s méreg,
 Mellytől a szív kint s jajt vall.

Szörnyű csapás volt ez Mancsi
 Érzékeny szűz szívének,
 Mint a villám szörnyen csapott
 Gyökerébe éltének.
 E két súlyos csapás mellé
 Több bajak is jövének :
 Az özvegy és egész háza
 Szegény ellen törének.

A rossz asszony irigylette
A szűznek sok kellemét,
Dicsőített hírét, nevét,
Virtusát és érdemét ;
Irigylette az atyjáról
Rá maradott értékét,
S becsületét rágalmazva
Járta Szala vidékét.

Látván, millyen bálványa ez
Minden férfi szívének ;
Mint szeretik őt az ifjak,
Mint tisztelik a vének ;
S mennél inkább kisebbíti,
Annál nagyobb nevében,
Dúlt, fúlt s epét s mérget forralt
Hyaenai mélyében.

Hermán deák, a cseh pribék,
Az özvegyhez kötözte
Ravasz róka indulatit,
S Mancit szint úgy üldözte ;
Sőt ha mérget látott forrni
Asszonyának szívében,
Ő még jobban követte azt
Egy reménynék fejében.

S a dolog már annyira kelt,
 Hogy Szánthónak leánya,
 A szép, jó és gazdag Mancsi,
 Ezer szívnek bálványa ;
 Kiért anny'an vetélkedtek
 A szittyai hazában,
 Szinte immár szolgáló lett
 Önnönmaga házában.

Valóban bal történetek
 Egy angyalnak éltehen !
 Ablakára könyökölve,
 Feje a jobb kezében,
 Szem-meredve néz vala le
 A világba s időbe,
 A múltba és jövőbe,
 És a jelenlévőbe :

Setét köddel, könyesövel
 Szívét mordúl vontá bé
 A szerelem fergetege,
 S napfényt nem várt már többé.
 Szerelmének rózsanapja,
 Mellynek az ő hajnala
 Annyi szépet s jót ígére,
 Örökre leszall vala.

Oda lett az örömfészek,
Mellyet képző fejében
A jövő pokkálóján,
Hajh! de a sors mérgében,
Ezer édes reményekből,
Rakott vala szívének,
És az élet terhére volt
Lelkének és testének.

Ezen élet szélvésziben
Egyedül, elhagyatva
Érzé magát, és nyugalmát
Fenékből felforgatva;
S lelke minden tehetségi
S erei megakadtak,
S élte minden fonalai
Fájva ketté szakadtak.

A szív első szerelmében
Illy rútúl megcsalódni;
A szív első lángjainak
Imígy visszacsapódni;
S ezen visszacsapott lángnak
El nem tudni oltódni,
Illy sorssal, egy gyenge szűznek,
Kín lehetett vívódni.

Imígy hervad keservében,
 Mert a sors letiporta,
 Ostromolva ezer felől,
 A szűz virtus gyakorta;
 Könyekben és fájdalemben
 Húzza vonja életét;
 Búkód fedi minden napja
 Keletét és esetét;

Midőn nyilván és kevélyen,
 Tömjénekkel füstölve,
 A gonoszság és bujaság,
 Jónak szűznek kürtölve,
 Örömeiktől környülvéve
 Jár s ül egész éltében,
 S a virtust még kacagja is
 A szerencse ölében.

Sokat szenvedt szegény Mancsi,
 Szegény Sándor még többet:
 Mert, sorsát megérdemleni,
 Az inségbe nagy súlyt vet.
 A virtusnak tűzpróbája,
 A szív meggyúlt szerelme,
 Az az erő, kinek ebben
 Nem történik sérelme.

Rezy Sándor, ki csak nem rég,
Még ártatlan korában
Törökdülő oroszlány volt
A vérengző csatában;
Kinek tüzes tekintete
A sorssal bajt víhatni
Látszott, s erős érc termete
Éveket kiállhatni;

Megestén eliszonyodva,
Kiforgatva magából,
Mint az ebtől üldözött vad,
Haza szökött Budából;
S kerülván a napvilágot,
Vagy megvonúlt várában,
Vagy Káinként bujdos vala
A Bakonynak vadjában.

A hol ember soha sem járt,
A mély setét völgyekben,
Hol a tölgyek vén odvában,
És a kőszirtüregben
Görhes baglyok s denevérek
Laktak s éhhel vesztenek,
És a sovány moha közül
Szár az gyíkok néztenek;

Ottan járt ő, mint a lélek,
 Csak csont és bőr az ifjú,
 Ki izmos volt mint Hercules,
 De kit megett már a bú.
 Ha a vadász meglátta őt,
 Keresztet hányt magára,
 S haj-borzadva fordult vissza,
 S nézett a hív kutyára.

Ott csapongott, a múlt idő
 És jövőendő fejében ;
 A gyötrelem s töredelem
 Vétkét bánó szívében.
 Tövisektől megszaggatva,
 Vérébe és fagyába,
 Éjfél után tére vissza
 Gyakran néma várába.

Haszontalan szedegette
 Elmúlt örömnapjait,
 Hogy szívében elaltatná
 A jelenlét kínjait :
 Az iszonyú különbséget
 Annál inkább sínlette,
 Bal sorsának dühösségét
 Annál inkább érzette.

Sokszor, ha egy völgy öléből
Tátikára tekintett,
Ez a roppant szép természet
Előtte kőhalom lett :
Melly súlyosan melyén feküdt,
S nyomta, zúzta terhével,
S Manci fen ült dicsőségben,
Kit elvesztett vétkével.

S a múlt évből a száz meg száz
Bizonytalan szép remény,
Most mind annyi valóságos,
Gyilkos, dühös érzemény.
Fájdalmas meg nem nyerhetni
A szerelmet gyakorta ;
De szerelmét elveszteni,
Fájdalmasabb százszorta.

A rezi vár pusztán állott
Mint egy üres sasfészek :
A szomszédság ifjainak
Régen nem volt már részek
A bujdosó birtokosnak
Magyar barátságában ;
Pusztán állott a Bakonyban,
Mint a lélek urában.

Ki, ha néhol barátságot,
 Vagy szerelmet sejt vala,
 Futott futott, mint a vad fut,
 S csikorgott bal oldala.
 Szíve ezer kínja között
 Legmérgesben az fája,
 Hogy vétkéért illy sors méltán
 Következett reája.

Végtelen éj volt előtte,
 Utána is végtelen;
 Csak vétke volt, mint egy mord váz,
 Jelenése szüntelen.
 Azt vélte, hogy tőle borzadt
 A bagoly, ha huhogott,
 Azt vélte, hogy őt vádolta
 A varjú, ha károgott.

Gyakran egész éjszakákat
 Áltcsapongott, kerengett,
 S Tátikánál lelvén magát,
 Ott a kövön fetrengett :
 A mennyország kapuinál,
 Hogy az néki zárva lett,
 Bánatjában dühösködve
 Lucifer így fetrengett.

A szerelmet, ifjúságot,
Minden kedvet, kényt s reményt,
A szerencsét, boldogságot,
S minden örömrzeményt,
Kiforgatva és feldúlva,
Hajótörést szenvedve
Látta élte tengerében,
És el vala szörnvedve.

Szem-meredve tekintett le
Insége örvényébe,
Mint egy volkán hajborzasztó
Kiégett üregébe.
Ha egy imilly pillantatban,
A szívbe, melly így érez,
Egyvalaki kését döfi,
A 'gyilkos jóltévő lesz.

Illyen inség volt élete,
S jobb szerette gyötrelmét
Mégis, mint a gondolatot,
Hogy elverje szerelmét.
Csak elvesztett boldogsága
Édes emlékezete
Tartá benne még a lelket :
Csak e volt még élete.

www.libtool.com.cn

MÁSODIK ÉNEK.

Későn estve tértek vissza
Az özvegy és deákja:
„Hah!” elkezdi amaz, s magát
A karszékbe levágja,
„Haszontalan mesterkedem,
Haszontalan vetem ki
Mindenfelé horgaimat,
Nem harapja meg senki.

Fel sem veszi a menyecskét
Sem öreg, sem fiatal,
Sem boldog, sem boldogtalan,
Sem a főrend, sem az al;
Minden őutána indul,
Mintha vinnék ördögök,
Minden szív csak őrá céloz,
Magok is a vén dögök.

Minden csak őt udvarolja
Mint egy tündér Ilomát;
Minden szem csak rajta legel,
Szépet, jót csak rajta lát.
Nála nélkül, mint az árnyék,
Senki, semmi vagyok én;
Ő ragyogó, sugárzó nap,
Én csak félre vetett szén.

Ha felvesz is, ha megtisztel,
S megbecsül is valaki,
Hogy nem értem, hanem érte
Történt, nyilván adja ki:
Hogy a méreg szinte megesz
Néha boszúságomban;
E teremtés, látom, gát lesz
Minden boldogságomban.“

„Boszonkodtam, ugymond Hermán,
Én is minap Sümegen,
Hogy a püspök végig menvén
A nagy vendégseregen,
Azt mondotta: „Csorba a szám,
Nincs itt keresztleányom,
Szánthó Mancsi, kit szegényt tán
A mostoha anya nyom?

Az atyja jó barátom volt,
 Közelvaló atyafi;
 Jó ember volt, derék vitéz,
 És olly buzgó hazafi,
 Hogy csak ollyant kell kívánni,
 De nem tudom, ha látsz-e
 Sokat illyent Magyarország?
 Requiescat in pace!“

Úgy tajtékszott a gyűlölség
 A hyaena szájából;
 S így bojtotta azt e róka
 Álnok, csalfa agyából.
 S egy iszonyú vérgondolat
 Támadt annak fejében;
 Megrázta őt, tovább mégis
 Béfogadta szívében:

„Hermán!, így szól a pribékhez,
 Szívem régen tiéd már;
 Fiam, tudod, általad él,
 Szánthó nevét hordja bár.
 Halljad Hermán! éltünk folytát
 Régen összekevertük;
 Ha ki nagy gát volt folytában,
 Azt elmostuk, separtuk.

De egy nagy gát, legnagyobb még,
 Ha helyt állhat ellenünk,
 A magasról, hol most megyünk,
 Rútul alácseppenünk:
 S a pompásan járt folyamból
 Csak egy büzhödt mocsár lesz,
 Mellyet minden meleg sárrá,
 S minden hideg jéggé tesz.

Halljad, deák! úrrá teszlek,
 Úrrá teszlek, cseh poronty;
 Kezem tiéd s neved legyen
 A fejemen viselt konty;
 De Mancinak — el kell veszni:
 Hanem, deák, okos légy!
 Menjen az a koporsóba,
 S te vélem oltárhoz mégy!“

Kapott ezen a rőt pribék:
 Nagy láz vala nékie
 Úrrá lenni, s nem, mint eddig,
 Úrnak titkon lennie:
 Noha oltár helyett néki,
 Kit csömörig megunt volt
 A bűnökbe merült asszony,
 Szintúgy koporsót gondolt.

Illy kigyókat nevelél te,
 Jámbor Gáspár, kebledben!
 Nem volt elég hogy megloptak,
 Megtéptek már éltedben;
 Hogy a tiltott gyümölcsből is
 Lakozának kertedben,
 Megfürdeni kívántak még
 Fenmaradott véredben!

Temérdek bűn megtorlott már
 A rőt kalóz lelkében;
 E nagyot még hozzá adni
 Viszket egész testében;
 Annál inkább, minthogy ötet
 Nagy remények biztatták,
 S éltét fénynyel környülvéve,
 S felemelve mutatták.

Mind e mellett, ha forgatta,
 Feje rútol szédelygett:
 Mert a dolog halálba járt,
 S félszeg szíve émelygett;
 S tudván, hogy a gonosz Maca
 Állhatatlan és hamis,
 Úgy tökéle, hogy mindenben
 Része legyen annak is.

Manci tehát halált mikor,
Miképen, és hol vegyen,
Hogy halála csudálatos,
És hihető is legyen,
Törte, marta gonosz fejét,
Hogy az szinte dorombolt
Mindaddig, hogy megörlötte,
És a végzés imez volt:

Rozália kápolnája
Legyen vesztének helye;
És ideje a jövődő
Karácsonnak éjjele;
Gyilkosa a holt Lázárnak,
Ki ott vala remete,
Járó lelke, kit ember már
Kérdőre nem vehete.

A kápolna Tátikától
Hét parittya-dobásra,
Egy meredek szirten állott,
S egy mély örvénynyílásra
Úgy dűledt ki, hogy féltette,
Ki alúl feltekintett,
Hogy legottan leroppanhat,
Ha egy kis szél legyintett.

Jobb felől, a mélység felé,
 Egy nagy mester kezével
 Kőből vágott kereszt állott
 Idvezítőnk testével.
 Bal felől, mély alázatban
 Egy gömbölyű sziklabolt,
 Az ott termett szirtből vágva
 Remeteház s lakás volt.

Szánthó Balázs felesége,
 Szegény Gáspár szülője,
 Döbrönte Rozália
 Volt mind ennek szerzője.
 És azolta Lázár volt ott
 A harmadik remete,
 Kit a vidék szentnek tartott,
 Jámbor is volt élete.

De egyszerre, mindszent napján,
 (Majd elért egy századkort)
 Az ő vadon hajlékában
 Halva lelték a jámbort.
 Sokan ugyan azt regélték,
 Hogy, halála után már,
 Imitt-amott mégis látnák,
 S hogy többnyire éjjel jár.

S midőn a hír, szájról szájra,
S mindég nőttön-nötteben
Körüljárta az egész tájt,
Utóbb egy váz képében
Áll vala meg, tudniillik:
Lázár ugyan meghalt már,
De a lelke éjjelenként
Sohajtva és nyögve jár.

A vár népe annyit tudott
Utóbb már a lélekről,
Hogy a vidék meggyőződött
Minden jelenésekről.
Mihelyt szürkült, borzadozva
Járt kiki a Bakonyban;
Ha megzörrent a falevél,
Megdöbbene, hogy ott van.

Szívdobogva térítette,
Tartván nyakon kapástól,
Juhász, gulyás a marháját
A remetelakástól.
A kápolna, mellyet eddig
Feles nép megkeresett,
Most már minden tisztelettől
Teljességgel elesett.

Ezen regét csak az özvegy
 És a deák kacagták,
 Minthogy ők ezt, okok lévén,
 Önnönmagok faragták.
 Kacaghatták, mert jól tudták:
 A remete már nem él;
 Nem élhet, mert — ők ölték meg,
 Akárki hol s mit beszél.

Tudniüllik: ez a Lázár
 Úri nemből származott,
 Tudós, bölcs és jámbor vala,
 S titkon sok jót okozott.
 Tanácsosa velt Gáspárnak
 Mindennemű dolgában;
 S a köznépek orvoslója
 Lelki testi bajában.

Imigy jutván sok titokhoz,
 Sok veszélyt elhárított;
 S jóra intvén a jöltévő,
 Sok rosztat megjobbított.
 Manci sokat vala vele
 Kisebb s nagyobb korában;
 Szíve s lelke oly anyagi
 Ott lett társaságában.

Tövis lett hát e jámbor is
A két gonosz szemében :
Mert, ha akart, gát lehetett
Vétkes éltek mentében :
S minthogy titkon, homályosan
Tőle meg is intettek,
Azt vélték, hogy mindent tud ő,
A miket elkövettek.

„Félre hát ez apostollal !
Ott a hol több bűnös van“
Mond az asszony, „ott jobbítson,
Ott gyógyítson, pokolban.“
S Pongrác, az ő cimborások,
Ki hajdú volt a várba',
Egykor hátul egy mirígy nyílt
Lőtt a jámbor Lázárba.

Pongrácnak kell vala Mancit,
(Igy vala kidolgozva)
Hajh! Mancit is a világból
Kiveszteni orozva :
De különös színnel s móddal,
És ámító formával,
Ha szolgál a környülállás,
És, úgy szólván, csudával.

Karácsonnak éjjelében
 Kelle vala nékie
 A kereszthez borúlt szűzet,
 (Mert így kell majd lennie)
 Lázár lelke alakjában
 Halálig ijesztnie,
 S a szűzet a sziklafokról
 A mélységbe vetnie.

Mancinak ez idő alatt
 Jobb nap látszott derülni,
 Mostohája gyűlölsége
 Látszván kicsinyt enyhülni :
 Mert , hogy utóbb ne lehessen
 Néki gyanuba esni,
 Szebben kezde vele bánni,
 S kedvét látszott keresni.

S magából mintegy kiverdve,
 (Hermán úntig nevette)
 A megtértet, a Magdolnát
 Hihetésig színlette.
 Szegény Mancsi! ki nem örült
 Semminek már a földön,
 Mostohája iránt mégis
 Érzékeny és szíves lön.

Imígy nyalja a báránka
Mind a kezét, mind a kést,
Melly majd mindjárt torkon metszi
Az ártatlan teremtest!
Igy csókolja a galambfi
Mind a kezét, mind a kést,
Melly majd mindjárt nyakban metszi
Az ártatlan teremtest!

Közelgetett már karácson,
Ádám s Éva ünnepe,
Hajh! kiket a csalárd kigyó
Olly álnokul meglepe!
Felderült már; szép téli nap;
S az nap alig szürkült még,
Hogy már felkelt a teli hold;
Szár az fagy volt, kemény jég.

Ekkor, mintha a gondolat
Akkor jönne eszébe,
Igy kezdé a gonosz asszony
Az ablakon néztébe:
„Beh gyönyörű karácson ez!
Napnak éjnek a szépe!
A föld a szép holdvilágban
Bethlehemnek a képe!”

Menjünk“ tovább így folytatja,
 „El a fejér kereszthez
 Az éjféli mise előtt;
 Holdvilág van, út jó lesz.
 Töltsük inkább imádsággal
 S idvességes szándékkal
 Az örömejt, mintsem gyarló
 És hívságos játékkal.

Háláljuk meg születését
 Az isten és embernek,
 S könyörögjünk: őrizzen meg
 E veszélyes tengernek
 Kárhozatos örvényitől
 Szent és erős kezével;
 S vétkeinket bocsássa meg,
 Irgalmával, kegyével!

Egyszersmind a lélekmesét,
 Ezen csupa költeményt,
 S a köznépet ijesztgető
 Csintalan agyleleményt
 Fojtsuk el ottlételünkkel:
 Így majd visszaszerezzük
 A szép s szent hely tiszteletét,
 S lelki hasznát érezzük.

Könyörögjünk az istennek
Boldogúlt úr lelkéért!
Esedezzünk isten előtt
Lelke idvességéért!
Imádkozzunk mind a hárman:
Hermán a jóltévőért,
Az asszony a kedves férjért,
A gyermek a nemzőért!“

„Menjünk, menjünk!“ mondá Mancí,
És egy mélyet sohajtott;
Elmenni a szent kereszthez
Immár régen ohajtott:
Egykor sok szép órát töltött
A bölcs Lázár boltjában,
Gyermek szíve barátjával
Élete jobb sorsában.

Pongrácnak ott kelle vala
Előbb immár lennie,
Mint léleknek megjelenni,
S mind a többit tennie;
A legelső kakasszóra
Ki is lopta magát már,
S remelévé átváltozott,
Mihelyt hátul volt a vár.

S ballag , ballag , s a mint ballag
 A csavargó ösvényen,
 Melly nagy fákkal volt befedve,
 S most megfagyva keményen,
 Megrobbana feje felett,
 Megdőbben a lelkében
 Vétket vivő félszeg ördög,
 S borzad egész testében :

Egy nagy bükknek lombjain ült
 Varjúsereg reppent fel,
 A mint Pongrác , az ál lélek,
 Alatta megy vala el.
 Kisérője a gonosznak
 A rossz lelkiisméret,
 S minden kicsiny zörrenésnél
 Szívébe jégcsapot vet.

Gondolkodva ballag tovább,
 Mert maga is nagyolja
 A bűnt , mellyet elkövetend,
 Még is magát eltolja.
 S ballag , ballag , s a mint ballag
 Épen egy völgy öblében
 Nagy zörgést hall a sűrűben,
 Retteg Pongrác bőrében :

Egy nagy farkas tört igetve
Keresztül a sűrűn itt,
S fogai közt, fel a bércekre
Egy nagy halálfejet vitt;
Embert látván, megrezzene
S a fejet úgy ejté ott,
Hogy az Pongrác lába közé
A fagyon lekopogott.

Huh! megrémül, s megrázkodik
Pongrác egész testében,
S mint egy törzsök, mozdulatlan,
Dermedve áll helyében.
Fordulásról gondolkodik
Itten immár a lator,
De a fejet jól megnézhén
Meghült vére meg felforr.

Ráismért, hogy Bandi feje
A zshiványé, kit nem rég
Igazság és törvény szerint
Négyfelé tört a kerék;
S félre rugja, s látván, minden
Természetes történet,
Istentelen bátorsága
Ujra ismét lobbot vet.

S ballag, ballag, s a mint ballag
 Földre sütött szemekkel,
 Rosz lelkébe bévonúlva,
 S elötte már a szent hely:
 „Ki vagy ember?” így dördült meg
 Elötte egy harsány szó:
 S „ki vagy ember?” száz felől is
 Így mennydörgi az echo.

Megrendülve néz fel Pongrác,
 S látván hallván, elhal hűl;
 Szent háromság egy istent mond,
 És legottan öszvedül:
 Termetében, csuhájában
 Lázár állott elötte,
 Kit valóban lelkének vélt,
 Mert testét meg ő lötte.

Hozzá járúl a remete
 Az ő hasonmásához,
 S ijedteből nem jót sejtván,
 S kapván görcsös botjához
 Markos kézzel megrázza őt,
 S mordúl újra nevet kér;
 A nyers szóra és rázásra
 Pongrác ismét léthez tér.

„Ki vagy ?“ kérdi ismét amaz :

„Ah ! — Pongrác !“ ez így felel,

„Az asszonyom és deákja

Csábítottak engem el !

Szánom s bánom vétkeimet,

Kegyelmezz, óh jó lélek !

Igen nagy volt a kísértet,

De megtérek, ha élek !“

„Szólj ! (így kiált ismét amaz)

S igozat mondj, meg nem csalsz !

Gyónj !“ (és kezét ráemeli)

„Gyónj ! különben szörnyet halsz.“

S mind ezeket viszhangozván

A szirtfalak sok felől,

Halál látszott fenyegetni

Emezt hátul és elől.

És rettegve mindent meggyónt,

Mindent, a mit eddig tett

És teendő mostan vala,

S irgalomért esdeklett.

E szörnyeknek hallására

A remete elbőszült,

S dühösködni kész vala már,

De boszúja jobbat szült.

„De nem!“ ugymond gondolkodva

Kis ideig magában,

„Bánd meg előbb bűneidet,

S úgy halj azok díjában.

Óh gonoszok! óh gyilkosok!

Óh tolvajok, zsiványok!

Óh tigrisek! oh hyaenák!

Óh viperák, sárkányok!“

S megragadván a vad gonoszt,

A hajlékba bedugta:

„Meg ne motszanj!“ így ordít rá,

És az ajtót rá csukta.

„Őrizzétek martaléktok’

Itt Belzebub s Lucifer;

A második kakasszóra

Országatok még kettőt nyer.“

Dehogy motszant volna az meg,

A halálig lankadott;

Idők olta imádságra

Először itt fakadott.

A remete, bús, haragos,

Fenékéből felindúlva,

Fohászkodott, átkozódott,

Egy szegletbe vonúlva.

S most megkondúlt a várharang,
Először a misére;
A toronynak zsellérjei
Felrezzentek zengtére;
S minden szomszéd helységeiben
Kolompolni kezdének;
S hol vékonyan, hol vastagon,
Mind egy tárgyért zengének.

S ime! jönnek mind a hárman,
Mint végezve rég nagyon;
Nyelvek hallgat, csak lépések
Kopog hangot a fagyon;
S némán oda térdepelnek.
Csak sohajtást eresztnek
A bérc kétes párkányára,
Elejbe a keresztnek.

Oda terem rejtekéből
Ekkor a bús remete:
„Manci! (ugymond) szegény angyal!
Sorsod hát e lehet?;
De kik néked vermet ástak,
Bele magok essenek!”
Meghökkene a két ördög,
Nem tudták, mit véljenek.

De, igaz ég! minekelőtt
 Észrevevék magokat,
 A remete, egy Sámson most,
 Megragadá azokat,
 S dühös kézzel a mélységbe
 Penderíté, taszítá:
 „Szálljatok le a pokolba!”
 Utánok ezt ordítá.

„Játszszatok az ördögökkel,
 Ne Lázár szent lelkével!
 Vijatok bajt Gyehennával,
 Ne egy angyal éltevel!”
 De azok ezt már nem hallák:
 Törve zúzva voltak már. —
 A gonosznak büntetése
 El nem marad, késsen bár.

Pongrác ott ben jól hallotta,
 Itt kin miként mennydörgött,
 S rettegett, hogy tetemében
 Szinte minden csont zörgött;
 S a sort most rá jönni vélvén
 Százszor is el-elhala;
 De a bősziült remetének
 A gondja most más vala:

Erős kézzel ölbe fogja
Az elájúlt leányzót,
S elviszi a várkapuig;
De ez ott sem ad még szót.
Ezer tüzes csókok által
Tér végre meg élete,
S ekkor a felüdült szűzhez
Imígy szól a remete:

„Ne félj, ne félj Szánthó Mancsi!
Nem vagyok én rossz lélek!
Senem vagyok Lázár lelke,
De nyomorék, még élek!”
(S elhasítja ál ruháját)
„Ismérsz-e még engemet?
(S oda esik lábaihoz)
„Öld meg vétkes szívemet!”

Megismérvén Rezy Sándort
A szűz, nagyot sikoltott,
S nem tudván még mindeneket,
Szinte megint elhalt ott.
Azt leírni, a mit ekkor
Manci érzett keblében,
A világon semmi nyelvnek
Sincsen tehetségében.

„Szerencsétlen , mivé lettél !
 (Imígy rebeg Sándorhoz)
 Óh szívem ! s te hajúlhattál
 Valaha illy latorhoz ?
 Jaj , jaj nékem ! (sírva fakad)
 Szörnyet , szörnyet vétettem !
 Átkozott légy undok szívem !
 Hogy ördögöt szerettem !

Közönséges zsványnál több,
 Óh zsványok zsványa !
 Így gyilkolni tán nem tudna
 A sátánok sátánya :
 A szent helyre , imádságra
 Kezét ő rá nem tenné ;
 Egy szent ember álképét ő
 Illy végre fel nem venné.

Óh gyalázat ! a millyen még
 Emberszívet nem vérzett ;
 Óh fájdalom ! a millyent még
 Szerető szív nem érzett !
 Mit késel még , engemet is
 A világból kivetni,
 Mellyben te vagy : csak azért is,
 Hogy tudtalak szeretni ?“

„Szerencsétlen (sohajt Sándor)

Szerencsétlen valóban !

De nem zsvány, de nem sátán,

E kettőnek vége van :

Hanem a sors választottja,

Ki megbántson tégedet ;

S megint a sors választottja,

Ki megmentse éltedet.

Boldog egyszer ! megmenthettem

Veszélyben volt éltedet !

De ezerszer boldogtalan,

Hogy megvérzém szívedet !

Csudálatos eseteken

Forog a sors kereke,

Rajtam rútl ment keresztül,

Dúlva éltem teleke !

A melly halált a két gonosz

Tőlem veve, reád várt ;

Pongrácnak kell vala tenni

A földnek e szörnyű kárt ;

De a zsványt nyakon kaptam

Még előtte tettének ;

S minthogy meggyónt, kegyelmeztem

Elcsábított lelkének.

Lázárt is ő végezte ki,
 De jobb , maga beszéljen,
 S Manci minden megtörténtől
 Azután úgy ítéljen.
 Sem e köntös nem álruha :
 Mindent mindent gyűlölvén
 Rajtad kívül: Lázár után
 Remetévé lettem én !“

A ki azt leírni meri,
 Mint gyötrődött itt a szűz,
 Hallván s értvén , a mi történt,
 Az tollából csúfot űz.
 De százféle kínja közül
 Mégis csak azt érezé,
 Hogy Sándornak zúzott szivét
 Ily gyanúval vérezé.

S nem akarva reá borúlt
 Megmentője nyakára :
 „Óh te ! (úgymond) mért tartál meg
 Szívem még több kínjára ?
 Tied kezem , ha kívánod,
 Mert megmentéd éltetemet ;
 De ne kívánd szerelmében
 Rég elhamvadt szívemet !“

„Nem kívánom! (sohajt Sándor)

Mert nem lehet kívánnom!

Enmagamban vesztesége!

Szánnom lehet csak s bánnom:

Bánnom, a mint Ádám bánta

Veszteségét Édennek;

Bánnom téged! foglalatját

Földi szép s jó mindennek!

Egy előtted könyörgésem:

Hogy bocsáss meg vétkemnek!

Add meg ez egy vigasztalást

Hátralévő éltednek!”

„Megbocsátok, (sohajt Manci)

Óh jobb sorsra méltó te!

Bocsásson meg az isten is,

Hogy két léte törtél le!”

„Óh elvesztett idvességem!

Hát még egyszer foghatlak?

(Kiált Sándor) míg kitisztult,

Fen örökre birhatlak?

Isten veled! Élj boldogul!

Áldja isten éltedet!

Ő, a törvény s jó emberek

Pártul fogják ügyedet.”

És egy hosszú csókot nyomván
 A dermedt szűz ajkára,
 Elválának s elmenének,
 Még hosszú s bús pályára
 Pongráccal úgy bánt az úrfi,
 Hogy az vagy ott meghaljon,
 Vagy az ördögcimborára
 Mindenket kivalljon.

Ez, az isten büntetését
 Látván nyilván mindenben,
 S lelkében egy kis szikra még
 Hivén s bizván istenben,
 Megtért, s a vércimborára,
 A mit tudott, kivallott;
 S az elárult kegyes szűztől
 Bocsánatot nyert legott.

S Rezire ment az úrfihoz,
 Ki rá nem rég mennydörgött;
 És térdein csúszva mászva
 Néki azért könyörgött:
 Fogadja be szolgálatját,
 A milly rossz volt, olly jó lesz:
 S az úrfi azt befogadá,
 Gondolván, hogy nagy jót tesz.

S mind a ketten , zarándokok,
A pápához Romába
Gyalog mentek , és mezítláb
Bűneiknek díjába'.
És a pápa teljes bucsút
Igér vala nékiek,
Úgy hogy minden pogányharcban
Kelljen vilézkedniek.

Hazatérvén Sándor úrfi,
Hült helye volt Mancinak:
Bucsút mondott a világnak,
S az ő csalárdságinak;
Veszprimbe ment , s az istennek
Adván magát s javait,
Apáca lett , s ott a völgyben
Nyögte el bús napjait.

Tépelődött Sándor úrfi
Ezért érzett kínjába':
„Csak hogy Mancsi senkié sem!”
Ez volt ír mély bújába'.
Háború lett; s elszáguldott
Szélvészkep a törökre;
S ott dühösen vitézkedvén,
Kiszenvedett örökre.

Sándor este után Mancsi,
Ki rég hervadt testében,
Nem sokára elszendergett
A szüzeség ölében.
Óh, jobb sorsra méltó két szív!
De hajh, földnek gyermeke!
Rútul járt el benneteket
A sors forgó kereke!

Pongrác soká vonta éltét,
Remete lett Dabronyban;
S esztendőnként a nagyhétben
Ott bőjtölt a Bakonyban.
Az özvegygyel s deákjával
Kányák, varjak híztanak;
A farkasok és a rókák
Ott örömet laktanak.

www.libtool.com.cn

S O M L Ó.

— — —

www.libtool.com.cn

**Omnia vincit amor : quid enim non vincere
ille!**

Virg.

**Ti! a magyar Heliconnak
Elmés, szives munkási,
Kik által olly szépen nyílnak
Castal lelkes forrási,
Mellyek nélkül Árpád faja,
Bár fegyvert jól forgatott,
De az ember legszebb s legjobb
Kincsével nem birhatott ;**

**Barátim ! kik által kedves
Lett nékem is Helicon,
(Szép, midőn illy erőt vehet
Egyik szív a másikon !)
Kiknek lelke fellengezván,
Lelkem is felkapátok,
Vagy szívetek ömledezván,
Szívem is elrántátok ;**

**Görög, Takács ! hallgassátok
Szittya Musám szavait,
Ki megjárván őseinknek
Most már pusztá várait,**

Somlón, e jó ború hegynek
 Napnyúgoti ormában
 Ezen regét olvasta volt
 A vár mohos falában.

Néz a magyar, ki Balaton
 Szívemelő tájáról
 Sümeg felé Somlónak jön,
 S a múlt idő koráról
 Emlékezik, jobbra balra
 Őstnk üres fészkei
 Látván, s mintegy körülöttök
 Sejtven azok lelkeit.

Nézek én is, hajh ! s eltelik
 Lelkem régi képekkel,
 Valamikor egy illy várnak
 Én alatta megyek el ;
 Hol a büszke magyar nemes,
 Egy kis király várában,
 Boldogul élt szabadsága,
 S kedvesei karjában.

Hol az arany borral teli
 Billikomok forogván,
 S barátsággal kötött szívek
 Örömhanga zajogván,
 Öröme a gazdának,
 S nemes feleségének,
 Szegény s boldog, úr és szolga
 Örül vala éltének

Honnan, midőn úgy kívánta
A hazának ideje,
Szabadsága és honjáért
Égvén szíve és feje,
Mint a zápor, melly leszakad
A felhőből zuhogva,
Úgy szakadt le a hazafi,
Vitéz szíve dobogva; —

Úgy szakadt le boldogsága
S szerelmének öléből,
Édes-kedves övéinek
Forró öleléséből;
S elszárgult, fegyverében
Zörögve és villogva;
S rácsapott az ellenségre
Feretegként csattogva.

S ott esett s halt a sok nemes,
A kard vitéz markában;
De megmaradt a szabadság
A jól védett hazában!
Ott esett s halt! ott a csontja,
Távol minden övétől,
Messze nemes őseinek,
S maga édes fészektől.

De a melly most pusztán áll fen,
Öszveroppant kőhalom:
Feldúlá a mindent dúló
Legfőbb erő s hatalom,

Az idő, melly vas gyomrával
Megemésztí, a mi van
E temérdek természetnek
Minden szegelyükében.

Pusztán áll, az enyészetnek
Szomorító bús jele ;
Hajdan büszke neméseknek,
Most a baglyok lakhelye.
A vár setét falain most
Magas kórók lengenek,
S a falak mohszakállában
Hangyák, férgek pezsgenek.

Szabadon jár s üvölt a szél
Az ablakon keresztül,
S némán komor helyhezetben
Néha ott egy bagoly ül,
Honnan hajdan a földesúr
Kevély szemmel tekintett
A környékre, hol több falu
Parancsokat tőle vett.

Borzasztó, bús, mély csend hallgat
A falak közt mostan ott,
Hol hajdan az uri élet,
S öröm mozgott és zajgott.
Csak a róka, melly ott lakik
A várnak egy boltjában,
Gördít néha még egy követ
A köveken futtában.

Vagy a vércse visít ottan,
Ha megtérvén estvére,
A vár felett kereng, lebeg
S ülni készül fészkére
Vagy egy falók, megemészte
Az idő vas fogától,
Zuhan s roppan le, megválva
Több százados társától.

Hahogy ide vetemedik
Egy mostani hazafi,
Ki a régi magyarokhoz
Ígaz rokon s atyafi,
Hah! miket kell éreznie
Feldagadó keblébe,
Ha Hunnia, a hajdani,
A dicső jut eszébe!

Hej barátim! őseitől
A magyar, a mostani,
Azoktól, kik fen laktak, ez
Be el tudott fajzani!
Be leszállott a magasról
Természete, termete,
Szerencséje, tehetsége,
Híre, neve, kelete!

www.libtool.com.cn

ELSŐ ÉNEK.

Hogy Mohácsnál Árpád népe
A fejét elvesztette ;
Hogy a török Hunniának
Szívét ketté metszette ;
Hogy, míg Lajos koronáján
Két hatalmas civódott,
Mahometnek vad csordája
Magyar vérben gázlódott ;

Hogy eltűne Hunniából
A vitézség, büszkeség,
A jámborság, az igazság,
A barátság, szívesség ;
Hogy elfajult Mátyás népe
Híres nemes magától,
S veszélyének engedtetett
A sors örök urától.

E veszélyes idő után,
Melly annyi vérrel folya,
Megbékélvén s megosztozván
Ferdinand és Zápolya;
S felállván a hét fő bírák,
Lassanként a békesség
És a törvény székbe üle
S felderült a magyar ég:

Akkor Sümeg városának
Kálmán volt a mestere;
Sümeg s egész környékének
Igen kedves embere.
Híres, jeles ember volt ez
Sok szép mesterségéről,
S messze földön isméretes
Híréről és nevéről.

Kálmán vala az egy neve:
Kinek fia lehetett,
Erről tőle senki soha
Semmit ki nem vehetett.
Csak, hogy magyar s nemes ember,
Azt ő fenjen vallotta;
S hogy Romából jött Sümegre,
Azt is gyakran mondotta.

Szegény volt; s hogy Sümegre jött,
 Hóna alatt egy koboz,
 S egy könyvekkel tölt tarisznya
 Volt a bűtyör, mellyet hoz;
 S egy serdülő szép leányka
 Ballag vala mellette,
 Kálmán ezt, mint kedves kincsét,
 Ápolgatva vezette.

Épen, hogy a városba ért,
 Akkor tevék gödrébe
 A mestert, ki nagy borkulacs,
 Rosz brúgó volt éltébe.
 S Kálmán annak hivatalját,
 Tisztét s helyét felkérte,
 És a város jó papjánál
 Célját legott elérte.

S nem sokára, hogy néhányszor
 Orgonált és énekelt,
 S verseivel, hangjaival
 Szívet mélyen érdekelt,
 S kinyílván, hogy különbféle
 Mesterséget tud ő még,
 Csudálta és szerette őt
 A sümegi közönség.

Sokat járt, kelt, látott, hallott,
S tudó is volt valóban
Ez a Kálman, ritka ember
Minden szépben és jóban.
Tudománya annyi vala,
Hogy abból egy század rész
Sok volt, midőn csak hadakat
Forgatott a magyar ész.

Mise alatt, ha az istent
Fellengezve dicsérte,
És szavait az orgona
Hangjaival kísérte;
Ha zsoltáros gondolati
Az egekben járanak,
Színe előtt a menny és föld
Mindenható urának:

Akkor a nép egy szeráfot
Vélt hallani szavában,
S mennyet földet öszvezengni
Az orgona hangjában:
Énekének szárnyaival
Felkapván a lelkeket,
A mennyei idvességgel
Tölté meg a szíveket.

Ha pediglen gyors ujjakkal
 Ő hárfáját pengette,
 S szívérdelők verseiben
 Őn dalait zengette;
 Ha Mohácsról, vagy Várnáról
 Szólott Homer lelkével,
 Vagy Hunnia diadalmit
 Mondta Pindar tűzével;

Hol szaggatván, hol tüzelvén
 A nyílt magyar lelkeket,
 Ezerféle indulatra
 Ragadozá ezeket.
 Ha szerelmet dalol vala,
 Szívét öntvén versébe,
 Elmeríté az érzeményt
 A kény gyönyörűjébe.

A lelkével megegyezett
 Ábrázatja, termeto;
 Szelíd s nemes, szép volt cz is,
 S jámbor az ő élete.
 Hanem büszke volt o Kálmán:
 Jó szavát az nem vette
 Soha, a ki becsületét
 Valahogy megsértette.

Becsülte is Kálmán mestert
Minden ember s kedvelte,
A jó embert, a nagy mestert
Benne kiki tisztelte.
Szerencsés volt, ki Kálmántól
Egykét órát nyerhetett;
Szerencsésebb, ki Kálmánnak
Barátja is lehetett.

De a főrend kiváltképen,
Sümeg kies körében,
Csorbát érzett Kálmán nélkül
Minden vendégségében :
Ízetlen volt a mulatság,
Mellyet muzsikájával
Nem emelt, s nem lelkesített
Ossiáni szavával.

Örömet is járt ő szerte
Az uraknak házába,
Férfiak és asszonyoknak
Vegyes társaságába ;
Hol versekben adván elő
Hunniának gyászait,
Bús, nemes, nagy érzésekre
Gyűjtá annak fiait.

Nagy hazafi lévén maga,
 Azt szerette volna ő,
 Hogy, mint szíve, úgy érezne
 A hazában minden kő.
 Illyen mester, mint e Kálmán,
 A miolta mester van,
 Sem előtte, sem utána
 Nem volt Magyarorszáiban.

Büszke is volt mesterében
 Sümeg egész városa;
 Sőt, a mi több, süvegelte
 Kálmánt Sümeg lakosa.
 S az uraság várnegyját majd
 Véle egybe vetette,
 Miolta a püspök egyszer
 Őt magával etette.

Mint a mester, szint olly jeles
 Volt a maga nemében
 A leánya, a szép Lóra,
 Most már virágévében.
 Mert az atyja által mívelt
 Lelkes mesterségekben
 Ő is arra vitte volt már,
 Hogy csuda volt ezekben.

Az akkori kisasszonyok
Gyáva társaságában
Úgy állott ő, mint egy tündér,
Formált valóságában.
Tehetségit, érdemeit
Szépen formált lelkének
Tündöklőbbé teszik vala
Kellemei testének.

Fényben úszó kék szemei,
Mint a patak kristálya,
Mellyben a hold nyári estve
Magát szépen formálja,
Szép lelkének s jó szívének
Valának hív tükei,
S benne szépen tündöklének
Valójának kegyei.

Ajaka, mint a cseresnye,
Melly vérsebre pattana,
Meggyült feles nedveitől,
Arcájában olyan a ;
S nem lelketlen csókadásra
Látszott lenni formálva,
Se nem gyarló csacsogásra
Csörgetőnek csinálva.

Arcájának atyjáéhoz
 Hasonlító vonási,
 S minden kegyes érzeményre
 Szemérmes szép nyílási;
 Általában tetemének
 Deli sugár termete,
 Alázatos viselete,
 S példás tiszta élete,

Beszédiből kisugárzó
 Csillagi egy elmének,
 Mellybe Kálmán tanítási
 Sok tudományt öten.
 Úgy felkapták ezt a szűzet,
 Hogy, szintén mint atyjának,
 Olly híre járt szájról szájra
 A szép Mester-Lórának.

Sümeg köre fészke vala
 Akkor is sok nemesnek;
 Csaby Miklós házáat tarták
 Itten főkép jelesnek.
 Eme Csaby, Rendek ura,
 Ottan lakott Rendeken;
 Derék ember, és tehetős,
 Birt még sok más helyeken.

Most, midőn a magyar szívek
Sorsaikban bátrabbak
Lettek megint a békében,
S egymás iránt nyiltabbak,
Az ő háza, kedveltetvén
Ifjuságtól, vénségtől,
Mindég forrott a sok uri
Jövő menő vendégtől.

A gazdának emberséges,
Barátságos jó szive,
(Tulajdona a magyarnak,
Ki vérének még híve,)
Vonszá oda úgy az embert
Miklós úrhoz Rendekre ;
Az ifjakra vala főkép
Az udvara kedvekre.

Tudniillik : három rózsa
Virágozott házában,
Leányai, mindenegyik
Másképen szép magában :
Ágnes, Gunda és Piroska
Voltak az ő neveik,
Drágák, minthogy nagy értékkel
Adódtak szép kezeik.

Miklós lévén legutolsó
 A Csabyak fajában,
 Ezek voltak örökös
 Valamennyi javában.
 Azért, szinte mint bucsúban,
 Jött ment Csaby házánál
 Az ifjuság, s bálványozott
 A három szűz lábánál.

Kálmán is megfordult gyakran
 Leányával Csabynál;
 Szeretett ez andalogni
 Hárfája bús hanginál;
 Kedvelte ő a tudományt,
 S a szépmesterségeket,
 Ámbár hadban töltvén éltét,
 Nem űzte volt ezeket.

Mert meghódít minden embert,
 A kiből nem kő a szív,
 Az ő bájos hatalmával
 A jól elsült mestermív;
 S szelídséget, szívesiséget
 Lehelvén a mesterség,
 Nemesebb és boldogabb lesz
 Általa az emberség.

S nem különben bánt a jó úr
Kálmánnal és Lórával,
Mint egy kedvelt barátjával,
S leányinak társával.
Nemes lévén, noha szegény,
És mesterség kenyere,
Az urakkal evett ivott
Sümeg híres mestere.

Egykor Miklós poharára
Sokan öszvegyültenek
Csaby gazdag udvarába,
S igen vígak lettonek;
Vegyes-va a társaság
Férfiakkal, hölgyekkel;
Ott volt Kálmán, és leánya
Muzsikai szerekkel.

Az ifjak közt legjelesebb
Bakacs Elek vala ott,
Szép s dús úrfi, látására
Sok leányszív dobogott.
Ura volt ő sok falúval
Bíró Somló várának :
Még Zápolya adta volt ezt
Már nem élő atyjának.

Amaz idők zavarjában,
 Hogy az erő fegyverrel
 Bánt és végzett kénye szerint
 A gyengébbik emberrel;
 Midőn törvényt s igazságot
 Hatalom, kard, s ököl tett,
 S ki, mint akart, s erejétől
 Tellett, jó rossz lehetett :

Elek úrfi mégis jó lett
 Szilaj szabadságában,
 Jó ember, mert természete
 Jóra indúlt magában ;
 De jó szíve mellett mégis
 Délceg, dacos és szilaj,
 Örök harcban neveltetvén,
 Hol vad lesz az emberfaj.

Békeségben lévén ekkor
 Ómár kontyos kölykei,
 Fűszkeikben tartózkodtak
 Hazánk nemes hősei :
 S Elek most még nem ismervén
 A szerelem hatalmát,
 Vadászattal öli vala
 Napjainak unalmát.

Most Csabynál, hogy az urak
Éltéért a gazdának,
Somló arany csepjeiből
Vidám kedvét ivának,
Igy szól Csaby: „Kálmán szomszéd!
Mondd el az én nótámat,
Azt, a mellyben véremmel is
Megváltanám hazámat!”

S már előre könyek tölték
A nemesnek szemeit;
S mintha csak elvágták volna
Az öröm víg neszeit.
S Kálmán mester térde közé
Vévén hangos hárfáját,
Bús és komoly helyhezetben
Igy énekli nótáját:

„Eljött zúgva és ordítva
A sors vészes órája,
S kihányatik sarkaiból
A magyar szép hazája!
Mert Mohácsnál elvesz Lajos,
Mint Ulászló Várnánál;
És Zápolya, nem Hunyadi,
Trónust les, és — hátul áll.”

Mint midőn a feldagadott
 Tenger zajos ársjai
 Határjokban meg nem férvén,
 Kitolyongnak habjai,
 S minden gátot elszaggatván
 Tovább tovább rontanak,
 És útkövekben irgalmatlan
 Veszélyt, halált ontanak :

Úgy a török, határjában
 Meg nem férvén dölyfével,
 Vad keblében veszélyt hordva
 Kizúdul mord népével,
 S tüzzel vassal dúlva mindent,
 A magyar nép vérében
 S hamvaiban, Budán áll meg
 Az országnak szívében.

Hajh! s most ezer irtóztató
 S hajborzasztó formában
 Jár az inség, és a halál
 Szélt-hosszatt a hazában.
 Mohács magyar vértől kövér,
 S csontból támadt halmain
 A halál döglehellete
 Jár a szelek szárnyain.

Hunnia egy tátott nagy sír,
Feneketlen s éktelen,
Árpád népét elnyeléssel
Fenyegeti szüntelen.
Nincs hazája a magyarnak!
A földön fut tétova,
Magát űzi és kergeti
Török alatt a lova.

Némán néz az idegenből
Őseinek fészkebe,
Fáj szíve, fáj! és csikorog
S vérkönyű ég s forr szemébe';
Valamerre szeme tekint,
A rémítő vázt látja,
Kinek inség szükség neve,
Éhség s halál barátja;

Ki borzadva arra mutat,
A merre dúlva mindent
A háboró, vérnyomain
Holtra holtat rakva ment.
Hol vastag füstgomolyokban
Tűntek faluk, városok;
S vért-tajtékzó patakokban
Múltak csoport lakosok.

Mel vérétől hízott földjén
 Kesyeret nem gazdája,
 Nem az arat, élbel vész az!
 Hanem szultán borsája.
 Mel jajgató csoportokban
 Viszack Iszter labjai
 Magyarokat, kik, szegények,
 Most a pogány rabjai!

Hát békével nézzük, tűrjük
 Illy veszélyét hazánknaak?
 Nézzük, tűrjük illy sérelmet
 Elszaggatott anyáinknaak?
 Milly fertelem éli, öli,
 Asszonyink száz testeit!
 Hah! jobb ezer sebből ontsuk
 Éltünk piros csepjeit.

Rajta! rajta! hazafiak,
 Rajta Árpád fiai!
 Ne hagyjuk, hogy fészkeinket
 Lakják Ómár fattyai.
 Hazánk sorsa Hunyadiá
 Tegyen mindenegyünket,
 Áldja isten fegyverünket,
 Vezéreljen bennünket!“

Igy énekelt Kálmán mester,
S könye sűrűn potyogott;
Kevés szem volt körülötte,
Mellyben köny nem csillogott.
A társaság örömjaja
Néma bűvá változott;
A gyászének minden szívben
Nagy indulást okozott.

Könnyel voltak megkeverve
A bor arany csepjei,
Felszaggatva a magyar szív
Kedvvel hártás sebjei.
„De most egy mást, kedves Kálmán!
(Igy unszolt a társaság,)
Egy víg dalt, mert igen fáj ez,
Minden szava sebet vág!“

Urak! (felel Kálmán mester)
Magyar vagyok és nemes!
Nem tud a szív víg nótákat,
Midőn súlya tetemes;
Fáj a szívem, sír, valamíg
Hazámban e fene ül,
Valamíg egy boldog óra
Néki jobb sorsot nem szül.

A leányom mondjon egyet.

Mondj, leányom, egy víg dalt,
Te, kiben az élet kedve
S öröme még ki nem halt.

Az ifjúság könnyű kora

Csak mulólag érezi,

A mi az ősz hazafinak

Buzgó lelkét vérezi!

Ne, óh ne is érezzétek

Azt, hazám szép szüzei!

Hogy erőben tenyészszenek

Kebletekben hősei,

Kik megváltsák véreikkel

Egykor ősök siralmát,

Bár a fű benőtte is már

Akkor ezek sírhalmát!“

Szemérmesen vonakodva

Kálmán akaratjára

A szép Lóra, s elpirúlva

Sokak unszolására,

Végre mégis lantjához nyúl,

S általfutván húrjait,

Szépen ejtett hangjaihoz

Imígy ejti szavait :

„Kemény tél van, nagy zivatar,
Üvölt, ordít a felszél;
Tép és szaggat, kapkod, csapkod,
S közel vagyon már éjféli:
Pok várának magos tornyán
A vas kakas csikorog;
És az erdő a vár körül
Zajog, bömböl és morog.

Mélyen alszik a gazdasszony
Özvegy nyoszolyájában:
Férje messze a táborban,
Nándorfejérvárában.
Poky Márton ez, Mátyásnak
Igen kedves embere;
A magyarnak szerencsés volt
Akkor az ő fegyvere!

A kisasszony van csak ébren,
Pokynak nyílt Rózsája;
Nem alhatik, háborgatja
Naponként várt mátkája;
Gábor ez, egy derék ifjú,
Ládonyiak fájából;
Ő is most a törökön van
Vitéz indulatjából.

Poky Rózsa van csak ébren;
 A vén dajkát mellette,
 Minthogy a vén mátkát nem várt,
 Az álom levetette.
 Egyszerre nagy láрма támad,
 Embernyomok kopognak;
 Fülel Rózsa, remeg szíve
 És erei buzognak.

„Nyiss ajtót, nyiss, Rózsa fiam,
 Ereszsz hamar melegbe;
 Immár szinte megmeredek
 Itt a szörnyű hidegbe’!“
 Megismervén atyját Rózsa,
 Szobájába ereszti,
 De, hogy másod magával jön,
 Ez Rózsát megijeszti.

Egy vén lantos jön Pokyval,
 Térdét veri szakállja,
 S legalább száz telet mutat
 Arcájának aszálya.
 „Kamrád mécse volt szerencsénk,
 Annak vevénk útunkat,
 (Mondja Poky) különben biz
 Eltéveszténk magunkat.

Bort, fiam, bort! hadd oldódjék
Tetemünk fel fagyából;
Csenddel járj s tégy, fel ne verjed
Az anyádat álmából. “
S Rózsa magát leoldozván
Az atyjának nyakáról,
Elmegy, bort hoz, és kérdést tesz
Az elmaradt mátkáról.

„Az, hallod-e, (felel Poky)
Derék hajnok, nagy vitéz!
De szegénytől oda marad
Az egyik láb, egyik kéz!
De bár melly nagy vesztesége,
Örülj csonka mátkádnak:
Vitézsége volt mentője
Királyának s atyádnak!”

„Hála isten! (úgy mond Rózsa)
Hogy él atyám s a király!
De az isten nyila sújtson,
Valahol egy török áll!”
S az örömtől s fájdalomtól
Egykép nyomott szívének
Kisajtott könnyáporai
Az atyjára esének.

„De él még ő? (kérdi tovább)

És a szíve egész még?”

„Él fiam, él, (felel Poky)

Nem ugyan úgy, a mint rég;

Hanem csonkán s bénán, s holnap

A királylyal Pokra jön;

A gyűrűért végez veled,

Mellyet ada s tőled vön.

Miként van csak amaz ének,

Mellyet ma a hidegben.

Dalolsz vala, lantos pajtás?

Mondd el most a melegben,

Furcsa volt az, a szíveknek

Adja elő csínjait;

Hallgasd, Rózsa.“ És a lantos

Imígy kezdi szavait:

„Annyiféle a szerelem

Az emberi szívekben,

A hányféle a természet

Mindegyenként ezekben;

Sokféle hát a szerelem:

Ez fellengő mint a sas;

Amaz buja mint a veréb,

Ez állandó mint a vas.

Ama szelíd mint a galamb,
Mindég csókol s hiberkél;
Eme dúló mint a szélvész,
Háborúban, zajban él.
Ez csapodár mint a lepke;
Az tiszta mint a kék ég;
Ez forró mint a nyári nap,
Az olly hideg mint a jég.

Ez reménynyel tölt szívárvány,
De csak múltó tünemény;
Az, mint a kő, mint a márvány,
Hajthatatlan, és kemény,
Ez pókháló, enyves vessző,
Vagy cégéres fogadó,
Bár mi, a mi bele akad,
Néki mindegy, minden jó.

Ez lágy és híg, mint a viasz,
Minden formát felvevő;
Az testetlen, csupa lélek,
Eme mindent megevő;
Amaz, mint a száraz tapló,
Hamar szikrát fog s meggyúl;
Eme kényes, mert menyei,
Csak fájával párosúl.

E szomorú, gondolkodó,
 Néma s csendes, mint a sár;
 Ama vidám, szökik s táncol,
 Csacsog, ha szól, avagy ír.
 Ennek vadon magányosság
 Az ő kedvelt lakhelye;
 Annak zaj kell és multság,
 Másként üres kebele.

Ez jön s meg megy, mint a fecske,
 Csak idő és sorsként hív;
 Az csupa szív és érzemény,
 Csak egy tárgyért verő szív.
 Te magányos, te rideg szív,
 Válassz társat ezekből
 A sokféle, szép, rút, jó, rosz,
 Szegény s gazdag szívekből.“

„Tiéd, fiam (kérdi Poky)
 Köztök van-e ezeknek?“
 „Köztök van, hajh! (felel Rózsa)
 Utólján az éneknek:
 Ez csupa szív, és érzemény,
 Csak egy tárgyért verő szív;
 Bár ha csonkúl, bénúl tárgya:
 Hozzá minden sorsban hív!“

Elveti itt a vén lantos
 Ál hüvelyét, arcáját,
S Ládonyi lesz, s ép két kézzel
 Áltöleli mátkáját.
„Várj, alakos! (mond a leány)
 Meg léssz te is próbálva;
S ha a próbát ki nem állod
 Törökül megcibálva!”

Kacag Poky a játéknak;
 Más nap eljön a király:
Ő gondolta a játékot,
 Kacag, hallván, miként áll.
S menyekző lett a királynak
 Még Pokvárott létébe’:
.Gábor Rózsát haza vitte
 Mihályiba, fészkebe.“

Imígy zengé Mester-Lóra
 Regéjét és énekét,
S szinte minden szívnek máskép
 Szállá az meg fenekét:
A figyelmes füleken be
 Mélyen szívre hatának
Édes bájos zengzetei
 Fülemile szavának.

A szemeit földre szegzé,
 Mintha szépnek lennie
 Szégyen volna, s szerelemről
 Vének énekelnie.

S mint a midőn megpirítja
 Az esthajnal rózsája
 A lilium havát s lángol :
 Úgy ég Lóra arcája.

Tapsol vala a társaság
 Lórának, és tombola,
 Csak Elek nem, Elek úrfi
 Bámult, de nem tapsola.
 Hanem, hogyha lehet vala,
 Lórát az ő lantjával
 Ő inkább felfalta volna
 Egyetlen egy csókjával.

Mohón nyelé, a mit látott,
 Lóra édes bájait;
 Mohón nyelé, a mit hallott,
 Az ének bájhangjait.
 Lóra, vélvén hogy Eleket
 Nem érdeklé lantjával,
 Boszonkodott, s elégtelen
 Vala igen magával.

Boszonkodott , hogy a kinek
 Ő tetszeni ohajtott,
 Bakacs Elek , mint a márvány,
 Hidegen áll vala ott.
 Boszonkodott; s haza menet
 Furdalását bajának
 Semmikép már nem tűrhelvén,
 Imígy szóla atyjának:

„Ne kívánjad többé , atyám,
 Hogy kitegyem magamat,
 S a negédes úrfiakkal
 Fitymáltassam szavamat!“
 „Jól van , Lóra , ne tedd többé!“
 Kálmán imígy felele,
 Kinek sokat gondolt feje,
 Sokat érzett kebele.

www.libtool.com.cn

MÁSODIK ÉNEK.

Elek szíve imitt amott
Megmozdúlt már keblében,
Hogy vérenek alig vala
Maradása erében,
Ha egy szép hölgy vagy egy szép szűz
Jelene meg előtte,
Mert állát a legénytoll már
Köröskörül benötte.

Kivált Luca, az asszonya
Devecsernek s körének,
Kitanúlt szép mesternéje
A szerelem kényének,
Elek szíve elevenjét
Úgy fel tudá bizgatni,
Hogy őt szinte magáénak
Vélte immár tarthatni.

De sem Luca armidai
Ezer mesterségével,
Sem más senki, a szerelem
Nyelvével és törével
A szilaj szép legény szívét
Eddig meg nem foghatta,
S ha megfogta, elillana,
Senki meg nem tarthatta.

Hanem Lóra megjelenvén:
Termetének ékei,
Bájangjai énekének,
Valójának kegyei
Úgy leköték szívét lelkét
A szilajnak, büszkének,
Hogy úgy birták, mint sajátot,
Minden csepjét vérének.

Most Lóra elmente után,
Mintha lelke testétől
Vált volna meg, Elek úrfi
Elszakadt jó kedvétől;
S hogy a hajnal alig hasadt,
A többitől ellopta
Egészen elcserélt-magát,
S a lovára feldobta.

S némán s mélyen gondolkodva,
 Ülén hátán a lónak,
 Változásán elámúlva
 Léptet vala Somlónak.
 Andor lovász, követője
 Elek úrfi nyomának,
 Százfélét is előhordott,
 Szavát venni urának.

Tudván, milyen indulatja
 Öneki a vadászat,
 Kivel együtt őzet, nyulat
 Kivégezett sok százat:
 Dicsekedve mondja vala
 Ura s maga tetteit,
 A vadászok, vadak s ebek
 Furcsa történeteit.

Zsuzsi, Elek önnön-nevelt
 Kedves sólyommadara,
 Dudás, Lantos, s több kopói,
 Szellő, kedves agara,
 Ekkor, akkor, itt vagy amott
 Véghez miket vittenek,
 S a vad minden nemeivel
 Miként vitézkedtenek.

De siketnek beszélt Andor :
Elek úrfi fülében.
Most is Lóra szava zengett,
Lóra élt, vert kebleben:
Egy nem ismért új természet
Annyira megszállotta,
Hogy , a miről Andor szólott,
Nem tudta, nem hallotta.

Üzve maga, a vadakat
Üzni már nem szerette;
Magányosan bolyong vala
Somló alatt s felette.
S ha a benne lángoló tűz
Őt tétova hajtotta,
Nem érzé, hogy a fergeteg
Hóval arcul csapkodta.

Meg-megállott a hegytetőn
Keresztbe tett kezekkel,
És Sümeget kereste volt
Tüzes vizsga szemekkel;
Boszorkodott, hogy elfedé,
Rendek hegye orrára,
Hogy miatta nem láthattak
A szemei Lórára.

De , ha Lórát ott képzelte
 Csaby Miklós házánál,
 Melly ott látszott fejeérteni
 A kék hegynék labánál,
 S a szép szüzet látá , hallá
 Ő eleven szépében,
 Hamar ismét kegyre olvadt
 A boszúság keblében.

Bámúl vala Andor ura
 Változásán , és bánja ;
 Fejet csóvált Pater Kanóth,
 A vár barát-káplánja ;
 Csudálkozott Elek önnön
 Csuda harcán keblének,
 Sarkából kifordulásán
 Egész természetének ;

De leginkább csudálkozott
 Luca Bakacs Eleken,
 Ki csak ritkán jelent most meg
 Más vidéki helyeken ;
 S ha ott volt is Devecserben,
 Álmos , tunya s rest vala,
 Hogy Lucának bús mérgében
 Fuldoklott bal oldala.

Közelgetett most karácson ;
Várta Luca magához
Somló urát ; a karácson
Hol egy , hol más áldást hoz.
Most karácson el is múlt már,
És a szilaj , a makacs
Elmaradott ; pedig Somlón
Mondják , ott sem volt Bakacs.

Sümegeen volt , oda ment ő
Az éjféli misére,
Hol néki a mise alatt
Nem vélt tűzbe jött vére:
Mert a karban Lórát hallá,
Pásztorleány képében,
Idvezelni a megváltót
Mária szűz ölében.

S tetejétől a talpáig
Tüzláng folyván erében,
Éjjel mindjárt lóra kapott
Szerelmének dühében ;
Meg nem tudván határozni
Magát szíve habjába,
Esze-veszve , megőrülve
Nyargalt haza várába.

Itt vala most a fársáng is:
 Várta Luca magához
 Somló urát; a jó fársáng
 A szűzekre kontyot hoz.
 Most a fársáng is elmúlt már;
 De nem jött el a makacs;
 Van-e Luca Lórán kívül?
 Nem is tudta már Bakacs.

Most Péter jó mesterét már
 Háromszor megtagadta,
 S a megváltó a világért
 Nagy lelkét már kiadta;
 Haszontalan; most sem jött el
 Lucához a várt Elek,
 „Isten tudja, (sohajtott az)
 Hol hordják őt a szelek!”

Eleket ez rég kedvelvén,
 A sokat megsokallá;
 Tőle illy megvettetése
 Keblét mélyen furdalá.
 A madarat, a kit szíve,
 Noha kora reménynyel,
 Kalitkába vélt zárhatni,
 Nehezen bocsátja el.

S hogy elcsalja most husvétra
Bakacsot ő magához,
Levelet írt néki, ezzel
Vélvén jutni céljához.
Feltámadás után későn
Jött Somlóra a levél,
Mellyben Luca imígy beszél,
Illy fortélylyal, törrel él:

„Elek! Elek! mi dolog ez?
Ismérsz-e még engemet?
Mi tartóztat hozzám jönni,
Vigasztalni szívemet?
Ki sürűen ostromolva
Ötet kérő többektől,
Bizodalmat s tanácsot vár
Barátjától Elektől.

Volt egy idő! (emlékezhetsz
Az együtt élt napokra,
S a barátság kebelében
Köztünk történt dolgokra!)
Hogy Eleknek szilaj szívét
Értem verni képzeltem,
S megindulván, barátomat
Szinte én is szíveltem.

De, mint látom, mindkettőnkkel
 Csak játszott az érzemény,
 S indulatunk nem volt egyéb,
 Hanem álni s tünemény!
 Felejtsük el! hanem a frigy,
 Mellyet régen kötöttünk,
 A barátság, szent maradjon
 Továbbá is közöttünk.

Veszedeelmes egy leánynak,
 Neme gyengeségében
 Magán lenni, könnyű lapda
 Élte minden ügyében;
 Azért, bár nem leltem fel még
 Hason felét lelkemnek,
 Kény megváltoztatom
 Állapotját éltémnek.

Odaadom valakinek
 Mindenemmel kezemet,
 Noha talán késő bánat
 Emészti majd szívemet.
 De, hogy éltem hanyatt-homlok
 Kelepcébe ne essen,
 Látogass meg! a barátság
 Tanácsoljon, vezessen.

Hazánk sorsa , miolta ezt
A félhold letiporta,
Együtt lévén , tárgya vala
Beszédinknek gyakorta ;
Egy jó dal jut eszembe itt :
A szív mélyen érezi,
Hogy , a mit mond , bölcsen mondja,
A dalt e vers fejezi :

A sorsnak illy szélvészében,
Mellyben hazánk hányatik,
Éljünk , éljünk hevenyében !
Mert székünk elrántatik.
Szakaszszuk le az örömnnek
Ma kinyíló rózsáját ;
Holnap talán az örömnnek
Leljük helyén szalmáját !“

Gyakran , midőn már markunkban
Véljük fogni tárgyunkat,
Akkor látjuk messze esni
Ugyanattól magunkat.
Levelének erejétől
Luca mit nem reménylett ?
Bírni vélte már Eleket ,
De egészen másként lett.

Elek szíve mindediglen
 Bizonytalan hánykódott
 A kétségek tengerében
 Most kikötni vágyódott ;
 És most Luca leveléből
 Sejté , hová kellessen
 Kikötnie , hogy élete
 Nyúgodt , boldog lehessen.

S husvét napján , ebéd után
 Semlaival poharát
 Megtöltvén , így szól Kanóthoz :
 „Alleluja , héj barát !
 Ha az isten szerencsét ád,
 Esztendőre ilyenkor
 Gazdasszony lesz Somlóvárban,
 És jobb kenyér , és jobb bor.

A napokban , vagy soha sem,
 Meghozom én arámat,
 Kanóth ! Kanóth ! imádkozzál,
 Hogy jól vessem kockámat !“
 Imígy szólott , s paripára
 Veté magát tüzesen,
 S a várból letekeredvén,
 Eligetett sebesen.

„Vivat! Deus benedicat!
(Kortyot hajtván fel egy jót)
Éljen Luca, az asszonyunk!“
Igy kiálta fel Kanótn;
Kinek száraz csuklyájába
Semmikép sem férhetett,
Hogy a gazdag Luca mellett
A szem másra eshetett.

De hibásan jövendölt ő:
Eleket nem Lucához,
Sümeg felé ragadta volt
Más indulat Lórához.
Nyögött a föld, valamerre
Bakacs úrfi vágtatott,
S porfellebbe kerekedve
Félre menni láttatott.

A szerelem, bár mi piciny
Akkor, midőn támad ő,
Sohajtástól és könyektől
Igen hamar nagyra nő;
S midőn az ész, fel sem vévén,
Báb s játéknak véli még,
Már óriás, kit meg nem tör,
Sem erő, sem mesterség.

Szintén így járt Mester-Lóra :
 Vidám s fürge az előtt,
 Andalgott most , mert keblében
 Egy indulat támadt s nőtt,
 Melly ő egész valóságát
 Bakacshoz úgy rángatta,
 Hogy ellenét , bár akarta,
 Semmivel sem állhatta.

Bús volt Miklós napja olta ,
 Nyalván csontja veleit
 A keblébe rekesztett láng,
 S felforralván ereit.
 Hervadozott arcájának
 Lilioma s rózsája,
 Halvány ködben borong vala
 Tetemének pompája.

Mindég magán kívánt lenni,
 S közepette dolgának
 Képzetekbe merülve ült,
 Bús volt hangja lantjának.
 A leánykor játékai
 Őtet most nem múlatták ;
 Barátnéi hatost futni
 Soha meg nem kaphatták.

S most, midőn a madaraknak
 Ezerhangú dalaik
 Zengedeztek, s fakadoztak
 A fáknak virágaik,
 Olly nagyokat sohajt vala,
 Hogy szűk vala mellyének
 A fűzött váll, sőt szűk vala
 Ez a világ szívének.

A bölcs Kálmán leányának
 Néma baját értette,
 Sőt a szívnek ismérője
 Az okát is sejtette;
 S bús gondjában az andalgót
 Néha meg is dörgálta;
 De nem használt; s az agg atya
 Bús ősz fejét csóválta.

Most husvétnak szép estvéjén
 Kálmán könyvet forgatott;
 Lóra kin volt az ereszből,
 S álmodozva üle ott.
 Egyszerre nagy sikoltással
 Bécoson a szobába:
 „Jaj! ki jön itt?” ezt rebegi,
 S kapkod szorultságába.

Kifut megint, s mint a galamb,
 Karvalyt látván, házába
 Lövel, szintúgy illan Lóra,
 S ellappan a konyhába.
 A sebesen nyargalástól
 Porosan és tüzesen
 Bakacs úrfi jött Kálmánhoz,
 S imígy kezdé szívesen:

„Víg husvétot, Kálmán, bátya!
 Békességet, bőséget!“
 „Hozta isten uraságod,
 Bakacs úrfi! s mi végett?
 Mi szél hoz ma (úgymond Kálmán)
 Egy vőlegényt házomba?
 Hallám bizony a conventben,
 S több helyt is, több izromba.“

Meghökkene Elek úrfi;
 Kálmántól nem várta ezt:
 „S a szorgos hír, (kérdi tovább)
 Halljuk, bátya, mit ereszt?“
 „Hogy Devecser kisasszonya
 Asszonykép megy Somlóra,
 (Felel Kálmán) Alleluja!
 Szálljon áldás a jóra!

Maga lévén Ádám, nem jó
(Isten maga mondotta)
Hogy az ember maga legyen,
S Évát azért alkotta.
Adja az ég, Bakacsokból
Egy fergeteg támadjon,
Mellyből a tar kobakokra
Halálzápor szakadjon!“

„Megállj, Kálmán! (mond az úrfi)
Vegyed előbb kezemet,
(S felüt vele) ismérjed meg
Szívemet és eszemet:
Esküszöm a magas égre!
Az ő tüze emésztszen,
Ha hazudok! soha Luca
Feleségem nem leszzen.

Halljad Kálmán! becsületes
Szittya vér foly eremben;
Miklós napja olta él már
Egy indulat keblemben:
Kálmán, Kálmán! leányod ez.
Hím nélkül van beszélve,
Ő, vagy senki, most, vagy soha,
El van bennem tökéelve!“

Meglepé ez Kálmán mestert,
 S tüzes éles szemekkel
 Általszúra Elek úrfit;
 Ez egyenes lélekkel;
 Kiállván nyíltekingetét
 A kémlelő atyának,
 Így folytatja még szavait
 Kitört indulatjának:

„Ha Lóra nem utál engem,
 Add nékem leányodat!
 Kálmán bátya! fogadj vődnék,
 Nem bánod meg dolgodat.
 Szeretem én a galambot,
 Jobban mint sem éltemet,
 Véle osztom, ha elveszi,
 Értékeket, szívemet.“

S rövideden légyen mondva:
 Tetszett Elek Lórának,
 Az atya nem ellenezte,
 És gyűrűket váltának.
 S az örömnék érzeménye
 Úgy megtölté kebleket
 A mátkáknak, hogy csak alig
 Lelék immár helyeket.

Legboldogabb időpontja
Az emberi életnek,
Mellyben legszebb reményei
Már már teljesedhetnek!
Elfelejtván ebben a szív
A multaknak örömét,
Együtt érzi a jelenlét
És jövőendő örömét.

De Kálmánt, ki elgondolta
Élte forgó sorsait,
A sorsnak az ő mentében
Visszás keresztútait,
Egy nem értett tilkos érzés,
Mellyet el nem verhetett,
Úgy elfogta, hogy öröme
Teli még sem lehetett.

S neim sokára, vasárnapon,
A nap épen nyugvóban,
Selyemben és patyolatban,
Szép hat lovas hintóban
Lobogó szép keszkenőkkel
Dörögve a köveken,
Nagy pompával, nagy robajjal
Végig Sümeg s Rendeken.

Imígy viszi vala haza,
 Öröm vervén keblébe',
 Bakacs Elek Mester-Lórát,
 Somlóra fel fészkebe.
 Vélek méne Kálmán mester,
 Nem hagyta el Lóráját,
 Véle vitte volt könyveit,
 S búoszlató hárfáját.

Somlón készen vala Brúnó,
 A dömölki apátúr,
 Öszveadni a mátkákat,
 Egy öreg ; ősz, tisztos úr.
 Brúnó s Kálmán megpillantván
 Egymást, kiki elbámúlt :
 „Kéry Kálmán! (kiált Brúnó)
 De ő, hiszen már kimúlt?”

„Kéry öcsém és barátom !
 Te hazámnak olly fia,
 Millyent többé soha sem szül
 Az eltiprott Hunnia !“
 „Én vagyok az, (felel Kálmán)
 Öcséd, Brúnó, s barátod :
 Én testestől és lelkestől,
 S nem árnyék, a mint látod.

De lassan! mert ellenségim,
Ha életben sejtének,
Noha most már könnyen halok —
Legittén elejtenek.“
A két öreg egymásnak itt
Nyakára rá borúlva,
Némán sír, a fájdalomtól
Szavok el van szorúlva.

„Kéry, óh te rég siratott!
Hazám kidült gyámola!
Oda Lajos! s országában
Szolimán úr s Zápolya!“
Zokogva így szólott Brúnó,
Fájván a szív melyében,
S zavarosan kovályogván
A történtek fejében.

Itt Elekhez fordul Kálmán,
S imigy beszél hozzája:
„Fiam, vőm! most hát tudod már,
Ki a mester Lórája?
Nemzetsége több százados,
Jószágiktól megfosztá
Zápolya a Kéryeket,
S barátira felosztá.

Elesvén már Magyarország,
 Lórát anyja véréből
 Kapom vala karjaimra
 Három gyilkos körméből.
 Én sem volnék azolta már ;
 De szánván e csecsemőt,
 Más országba, békességbe
 Karjaimon vittem őt.

Búbánatban neveltem fel ;
 De nyugtom nem lévén ott,
 Haza jöttem, mihelyt Lóra
 Ollyan lett, hogy járhatott :
 Hogy legalább, siettetvén
 A bú végső napjaim,
 Hazám édes kebelébe
 Rakhassam le csontjaim !

Volt nékem egy fiam is még,
 Isten tudja, ha él-e !
 Porkolábom, egy jó ember,
 Erdélybe ment ki véle.
 Vöm ! boldogítsd leányomat !
 Te, leányom, férjedet !
 Ez a tárgya e szent frigynek,
 Melly édeni eredet.

Férj, te vagy az erősebbik :
Légy oltalom, védelem ;
Feleség, te a gyengébbik :
Légy öröm és szerelem ;
Férj, te vagy az okosabbik :
Adj tanácsot értelmes ;
Asszony, légy te bizodalmas,
Engedelmes, figyelmes.

Férj, te vagy a háznak ura,
Háznak feje, félelme ;
Te, asszony, a háznak szive,
Malasztja és kegyelme.
Hazafiak, társak, szülők,
Jók és hívek legyetek !
Férj, feleség, ketten egyek :
Légyen áldott frigyetek !

Szerelmetek édenjében
Kigyót ne találjatok !
Melly megölje egymás eránt
Való bizodalmatok :
E zarándok emberlétnek
Legigazabb szentsége,
Legédesebb bizonyosság
Két jó szívnek hűsége.

Soha azt ne éreztétek,
 A mi most fáj énnékem!
 Jusson néktek annyi öröm,
 Mennyi — keserűségem.“
 Itt elnémult, kiujúlván
 Szíve minden sebjei;
 S agg arcáján egymást űzve
 Gördültek le könnyei.

Egymásba áltszakad vala
 A két agg szív fájdalma;
 Egymásba áltömlik vala
 A két agg szív siralma;
 S egymásra rá homorodva
 Árpád nemes két fia,
 Így siraták hazájokat,
 Tégedet, óh Hunnia!

De az ifjuság öröme
 Kicsapongó árával
 A két aggnak fájdalmait
 Elragadá magával:
 Mert a két szív telisége
 Most a megnyílt ajkokon
 Úgy ömlött ki, mint az elzárt
 Csermely a nyílt gátokon.

Ott állámak; s Elek Lórát
Áltölelvén karjával,
Mint a tenger a világot
Az ő vészes habjával,
Úgy tetszett, hogy a szíveket,
Kiket öszvetett a pap,
Semmi eset el nem választ,
Hanem az ítéletnap.

Az ő első szerelmeknek
Fenjen égő tűzében,
Épség, erő, ártatlanság
Mind a kettő testében,
Valóságok, egymás szoros
Tüzes ölelésében,
Elolvadni látszik vala
A kény gyönyörűjében.

Kálmán Somlóvárban maradt,
Kéry csupán azoknak,
Kikkel szíve öszvehangzott,
Kálmán mester másoknak.
Leányának szerencséjén
Annyira felvidúla,
Hogy ajaka mosolygásra
Mégis többszer vonúla.

De Elek vén porkolábja,
 Illyés, fejét csóválta;
 Az úrfinak házasságát
 Helytelennek találta.
 Irigy szemmel nézi vala
 Mind asszonyát, mind Kálmánt:
 „Ottan legjobb (igy dörmögött)
 A kit hová a sors szánt.“

Nem jó véget jövőndőle
 Kanóth s Illyés e frigynek;
 Gyászt kívánván szíve, gyászt lát
 Szeme is az irigynek.
 De akárki, bár jót kívánt
 Lórának és Eleknek,
 Gyászt látott, hajh! támadtában
 E szomorú jeleknek:

Mint a setét hollósereg
 Várna s Mohács térére
 Feketén száll, s széled vala
 Az elestek testére:
 Egy bús, komor, fekete éj
 Úgy lépé a világot,
 Hogy Elek az örömágyba,
 Mint Édenbe, behágott:

S hogy éjfél lett, Somló felett
Zászlóképen lebegett

Egy vérvörös folt az égen,
A ki látta, rettegett.

S ugyanakkor a vár tornyán

Három versben kiálta

Hosszasan a halálmadár.

Illyés fejét csóválta.

www.libtool.com.cn

HARMADIK ÉNEK.

Sok leány volt, ki Eleket
Szíves gondolattal
Úgy béfoná, mint orsóját
Fonalának szálival.
S most, hogy híre széljel terjedt
Az ő házasságának,
Ezen szűzek bámultokban
Majd mind kövé válának.

Szidták szegény Mester-Lórát,
Sümeg szegény mesterét,
Ki elkapta kezek elől
Az ifjúság címerét.
Csaby az ő leányival
Sok ideig vesződött,
Mert Elekkel mindegyike
Igen sokat törődött.

Mindazáltal a sok közül,
Kik Eleket sohajták,
Kik magokat a szép Elek
Karjaiba ohajták,
Luca volt, kit a történet
Legsajnosban érdeklett:
Mert reménye vasmacskája
Most rútul megfeneklett.

Balul véled, óh asszonyem,
A férfiúszíveket
Bujasággal megfoghatni,
S megtarthatni ezeket:
A szűzeség, a szemérem
Köt csak olyan kötéllel,
Melly nem bomlik, nem szakadoz
Mindjárt minden új széllel.

Hogy eljutott Devecserbe
A hír Luca fülébe,
Felfortyant az, méreggé vált
Minden csep vér erébe'.
Dúlt fült, fogát csikorgatta,
Véres boszút kiáltott;
Kész lett volna öszverágni
Eleket és Lórát ott.

Szilajabb a mérges asszony
 Boszújának tüzeben,
 Mint a tigris vagy hyaena
 Kölykét vesztett dühében.
 Epét mérget főző volkán
 Az illyennek kebele,
 Hogy tetteit kiokádván,
 Az ember elhal bele.

Ezerféle boszút gondolt,
 Képzelt Luca magának,
 Egyik szörnyebb a másiknál;
 De több kellett Lucának.
 „Nem most, álnok, (így dühödött)
 Boszúm kora volna még;
 Úgy legyen, hogy midőn meglett,
 Vért sírjon az emberség:

Ha majd nem lesz szívéen kívül
 Egyéb kincse éltednek;
 Ha majd nem lesz csókján kívül
 Más élelme szívednek;
 Ha majd nem lesz ölén kívül
 Lelkednek más nyugalma:
 Akkor csapjon reád boszúm,
 Álnokságod jutalma.“

Mondta; és elvicsorodtak
Mérget őrlő fogai,
Méreggörcstől vonagoltak
Teste minden tagjai.
Hogy bámúlt a szörnyetegen
Minden ördög pokolban,
Látván, hogy egy asszonyszívben
Százszor fenébb pokol van.

Somlón kiki boldog vala
Úrtól fogva szolgál; ;
Felhág vala boldogságok
A lehetőség pontjáig.
Boldog vala férj s feleség,
Mint egymásnak karjában
A legelső emberpár volt
Még ártatlan korában.

Elvonúlva a világtól,
S az ő kötelekitől,
Az emberi társaságtól,
A csábulás lesitől,
Úgy éltek ők Somlóvárban,
Mint a madár fészkében,
A szerelem ezerféle
Lelki testi kényében.

Meghódolván a szilaj szív
 A szép asszonyléleknek,
 Lóra mellett szelídebb lön
 Természete Eleknek;
 S nagy lévén a bölcs Kálmánra
 Az ifjunak figyelme,
 Világosabb lön fejében,
 Élesebb lön értelme.

Esztendő elfolyta után
 Somlón épen sokra gyűlt
 A boldogság: mert a szép hölgy
 Egy gyönyörű fiat szült.
 Midőn szülte, nem érezte
 Fájdalmat az anyának,
 Elképzelvén fia felett
 Örömit az atyának.

Könyes szemmel kapta fiát
 Bakacs úr a karjára,
 S lelke szinte oda ömlött
 Szerelme két tárgyára.
 Megörülve ontván rájuk
 A könyeket, csókokat,
 Szerelme tüzzáporával
 Majd megfojtá azokat.

Nagy volt onokája felett
Kálmánnak is öröme ;
Általa megédesedett
Újra élte öröme.
A kisedet gyengédeden
Ő is ölébe zárja :
„Hozott isten ! (igy szól hozzá)
Világnak új polgárja.

Adja isten ! hogy ember légy :
Ép és erős, bölcs és jó,
Józan, okos, jámbor, igaz,
Jó s bal sorsban állandó.
Adja isten ! hogy magyar légy,
Lelkes magva Árpádnak ;
Szemes örje, hív védője,
Erős gyámja hazádnak.

Imígy léssz te majd öröme
Apád anyád éltének,
Dicsősége Hunniának,
Gyásza Ómár népének !“
Az új polgárt az életbe
S világba így avatta
Kálmán szíve, s könyeivel
Áldását rá folyatta.

Ott ülének a boldogok
 Gyakran az éj csendjében,
 A csillagos mennybolt alatt,
 Egymás meleg ölében;
 S Kálmán fen a vár ablakán
 Ossiáni dalokban
 Várna s Mohács siralmait
 Mondá mély s bús hangokban.

Lóra anya s gazdaasszony
 Csupán édes tisztében
 Tölti vala a napjait
 Somló békes körében.
 Boldog lévén, boldogított
 Minden hozzá tartozót;
 Csak ha mással megoszthatta,
 Úgy szeretett minden jót.

Midőn nyári szép estvéken
 Néha lantját pengette,
 Ha még zengett szavának is
 Édes hangja mellette
 Megbájlva fülelt akkor
 Alatt a szőlőmives,
 Kételkedett, hogy emberi
 A lelkes hang és szives.

Tartóztatta lélekzetét,
Vélvén, mennynek angyala
S nem más, kinek a magasról
Illy gyönyörűn zeng dala.
Dicső, kegyes, gyönyörű hölgy!
Százszor boldog a földön,
Kinek, téged szerelmével
Áltfoghatni, szabad lön!

Elek úr most ritkán ment ki
Gazdasága köréből,
A vadászat csalta csak ki
Néha boldog fészkeből:
A hol sok lenyilalt fűjjel
Tölté Zsuzsi táskáját, —
Szellő sok elkapott nyúllal
A nyeregnek kápáját.

Kálmán, a nagy s bölcs hazafi,
Tartván, hogy majd vejében
A bajnok ellágyulhatna
A szerelem ölében;
Hogy a vértől el ne szokják,
Vérnek kellvén folynia,
Ha ki akar szabadúlni
Pogány kézből Hunnia;

Hogy, a midőn karját kéri
 A hazának védelme,
 Honn ne fogja ölelésre
 Azt a szép hölgy szerelme :
 A vadászal ingereit
 Benne önnön bizgatta ;
 Hogy forgassa fegyvereit,
 Ipa önnön biztatta.

S nem sokára el is jöve
 Az idő, hogy Hunniát
 Új veszélyek fenyegetvén,
 Az minden még hív fiát
 Lóra, talpra kiáltotta :
 Hogy ezen új csapástól
 Mentenék meg édes anyjok',
 Talán a vég romlástól!

Mert Szolimán, Izabella
 Királynénak szavára,
 Meg rá csapott a magyarnak
 Meghasonlott honjára ;
 S majd Budáig tódúla már
 Kontyosinak árjával,
 A nélkül, hogy gátolhatná
 Őt a haza hadával.

Immár szerte lobogtának.

A vármegyék zászlói;

Felkelésre szólítottak

Harsány tárogatói:

Gyülekezett a nemesség

Az életet megvetve,

A haza szent védelmére

Lovag, gyalog sietve.

Első volt a felkelésben

Ura Somlővárának;

Nem lágyult el a hölgy mellett

Boldog férje Lórának:

Öszveszedett lovagjait

Egy csoportba állítá,

S általölelt kedveseit

Szívesen így szólítá:

„Megyek én is, Lóra lelkem,

Szívem édes kedvese!

Édes hazám váltságára,

Dolgunk isten vezesse!

Légy helytartóm, apa édes,

Míg megint itt lehetek!

Gondját viseld mindenemnek,

Lóra, a mit szeretek!

Hahogy hazám védelmében
 Vérzeni kell éltémnek,
 Vigasztalódj, édes anyja
 Fenmaradó véremnek.
 Ne sírj! remélj, jó szerelmem
 Meglátlak még bennetek ;
 Bizzunk isten jóvoltában :
 Az úr legyen veletek!“

Itt Elek felveté magát
 Tigris paripájára ;
 Lóra könye sűrűn hullott
 Ölben alvó fiára.
 Kálmán komoly tüzes szemmel
 Nézett vitéz vejére,
 És magában áldást mondott
 A magyar had népére.

Lova hátán így szól Elek :
 „Szerelmem kis kölykemet
 Add még egyszer az ölembe,
 Hadd érintse szívemet!“
 S felvevé s úgy megszorítá
 Kis fiát a pólyában,
 Hogy rítt az, és szinte megfúlt
 Atyja tüzes csókjában.

Lovát immár kifordítván,
Elek úr ezt mondá még:
„Egyre kérlek még, kedvesem,
A dolog csak kicsinység:
De szerelmed nagyságát majd
E kicsinyből ítélem;
Férjed kedvét, jó feleség,
Nem szeged meg, úgy vélem.

Viseld gondját madaramnak,
A fürjütő Villámnak,
Szellő kedves agaramnak.
Drága, dicső kutyámnak.
A mennyire te ezeknek
Majd gondjokat viseled,
Ugy vélem, hogy örömmet
Egyannyira kedveled?

Édes apánk olvasgatni,
Én vadászni szeretek:
Viseld gondját állatimnak. —
Menjünk! Isten veletek!“
Mondta, s elment, vele Andor,
Buda alá Zrínyihez,
A hol hozzá állott hazánk
Többi nemes hősihez.

Keservesen sírt a szép hölgy,
 Fájtán a szív keblében ;
 Ázott fia a keserű
 Könyözöntől ölében.
 S mintha örök megválása
 Lett volna ez Elektől,
 Szíve szinte megrepedett
 A gyász érzeményektől.

Csendes vala Somlővára
 Elek ott nem létében ;
 Lóra, mint egy bús gerlice,
 Úgy ült özvegy fészkeben :
 Maga soha, cselédjei
 Igen ritkán jártak ki ;
 Somlóra is, Brúnón kívül
 Ritkán ment fel valaki.

Irt, vagy izent övéinek
 Elek, mikor lehetett ;
 De Somlóra rugaszkodni
 Soha ki nem telhetett :
 Mert Szolimán fenyegetvén
 Százezernyi népével,
 A maroknyi magyar tábor
 Érzé, ha egy ment is el.

Napok, hetek és hónapok
Érkeztek és távoztak ;
De sem Somlón, sem Budánál
A dolgok nem változtak.
Lóra asszony Elek helyett
Elek fiát csókolá,
Örült, midőn vonásait
Ben fellelni gondolá.

Ablakánál könyökölve
A szép nyári estvékben,
Szemeit ott legeltette
A kies alvidékben:
Hol a holdnak bizonytalan
És remegő fényében
Ezerféle forma s alak
Lebeg vala szemében.

Ezer karú óriássá
Kápráz a fény minden fát,
Mellyet Lóra illy estvékben
Somló öve körül lát :
A múltban és jövődőben
Jártak gondolatjai ;
Vitéz férjét féltik vala
Szíve kívánságjai.

Elek kedves állatinak
 Jól folytanak napjaik,
 Lóra asszony gondjainak
 Ők lévén fő tárgyaik :
 Ezerszer is simogatta
 Férje kedves agarát,
 Mindég maga etette volt
 Férje kedvelt madarát.

De egyszerre, épen midőn
 Elek napja folytába'
 Súlyos markok hanyatlottak
 A sarlóknak horgába,
 Lóra előbb vélte volna,
 Hogy a rendelt határból
 Ég, föld kilép : Szellő, Zsuzsi
 Eltűntenek a várból.

Az esetre Lóra asszony
 Annyira megdöbbenne,
 Hogy, értvén azt, lábairól
 Szinte hanyatt billene.
 Megakadtak gondolati
 Máskor okos eszének ;
 Megrekedtek az erei
 Testét folyó vérének.

„Jaj, jaj nékem ! (így sirt rítt ő)
Nem hisz meg majd szavannak !
Hogy gondjokat viseltem én
Majd jobban, mint magamnak !
Hogy öröme életének
Kedve az enyinnnek is !
Nem hisz meg jaj ! s azt mondja tán,
Álnok voltam, és hamis !

S valahány volt a cselédje,
Annyifelé küldötte ;
S reménykedve, könnyörögve
Szíveikre kötötte :
Keressék az elveszteket,
A hol hírek hallatik ,
Annak, a ki megtalálja,
Nagy jutalom adatik.

Elszéledtek a cselédek,
S mindenegyik másfelé
Szorgalommal vizslat vala,
Mert szereté, tisztelé
Mindenegyik jó asszonyát ;
De egyenként megtérvén,
Csak így felel mindenegyik :
„Szerencsétlen jártam én !“

Az elvesztek, minden kis jegy
 A sólyomban s agárban
 Ismérhetőkép lefestve,
 Minden közel vásárban
 A vegyesen gyűlő népnek
 Ki voltanak kiáltva,
 Vélek a díj, mellyel azok
 Ki lennének majd váltva.

„Szép paripa a nemesnek ;
 Borjas tehén parasztnak ;“
 E jutalmak is sok embert
 Keresésre szalasztanak ;
 Haszontalan! veszve maradt
 A kutya és a madár :
 S a szép Lóra szemeiből
 Szüntelen folyt a könnyár :

Egy emberre gyanakodtak,
 A ki Somlóvárában
 Gyakorta megfordúl vala
 Kanóth barát dolgában ;
 Kit az nap is Somlón látott
 Bakacs úrnak udvara,
 Hogy elveszett mise alatt
 Kutyája és madara.

Haszontalan ! veszve maradt

A kutya és a madár,

S Lóra asszony szemeiből

Szüntelen folyt a könnyár.

Kálmán Lórát haszontalan

Vigasztalta, kérlelte;

Komor maradt, néma és bús,

És kezeit tördelte.

Most, hogy Elek, ki Zrínyivel

Buda alúl elmene

A horvátok földjét dúló

Vad tatárnak ellene,

Sorsa felől övéinek

Rég nem izent, se nem írt,

Lóra, ki ezt nem tudta volt,

Bújával már alig bírt.

Rövidültek már a napok;

Közel vala az ősz már,

Midőn a nap fergeteggel,

Hideggel és széllel jár;

És Szolimán jancsárokkal

Töltvén előbb várait,

Egyszerre felkerekedik,

S haza viszi hadait.

Eloszlott a magyar had is :

S jobb jövődő fejébe'

Kiki vígan haza indúlt

Őseinek fészkébe.

Bakacs úr is, a szerelem

Vonagolván inába',

Sebes folyvást iget vala

Kedves hölgye karjába.

Az útban, melly Veszprimbe visz

Devecserből s köréről,

Egy csárda volt a Bakonyban,

Jeles több jó feléről;

„Betekints“ volt neve annak;

A milly jó bor csapjából,

Olly jó víz folyt csörgedezve

Mellette egy sziklából.

Egy kies völgy ölében volt

Fekvése e csárdának:

Jól esett itt kipihenni

Embernek és marhának;

Álom lepte meg az útast

A gyöp puha selymében;

Úntig lakott a fáradt ló

A völgy kövér fűvében.

Egy vasárnap vala épen,
Hogy haza vett útjába'
Bakacs úr is betért ide
E bakonyi csárdába ;
Hol eloltván szomjuságát
Mind az úr, mind lovásza,
Andor ura s maga lovát
A fűre kipányvázza.

Most a lovak szájában már
A fű egyre ropogott ;
Andor egy nagy bokor megett
Mély álomban hortyogott ;
Elek oda lévén dülve
Egy tölgy görcsös tövéhez,
Szív-szakadva, sohajtozva
Vágyott kedves hölgyéhez ;

Hogy egyszerre a füleit
Reménytelen meghatja
Egy közélről hangzó ének
Lanttal kísért szózatja.
Meghökkennt ő, felborzadtak
Feje minden szálai,
Mert mérgesek, ezek voltak
Az éneknek szavai :

„Az asszonyszív , mint az avar,
 Igen hamar lobbot vet;
 De mire megújul a hold,
 Már nem érez az hevet;
 S a legszentebb érzésekkel,
 Férje boldogságával,
 A természet kötelivel
 Úgy játszik , mint kockával.

Az asszonyszív a hívséget
 Csak szükségből isméri;
 Csak a rút hív , kinek szívét
 Már az ördög sem kéri.
 Legédesebb dicsősége,
 Imádtatni többektől;
 Csupán egynek híve lenni
 Ne várd soha szépektől.

Tud szeretni az asszonyszív,
 De csak magát s kényeit;
 Ő magának isten s világ,
 S ekként teszi tetteit.
 Ha kit kénye boldoggá tesz,
 Csupán kedvelt magáért
 Történik az , nem pediglen
 Másnak boldogságáért.

Töredékeny, mint a cserép,
S mégis konok s mereven,
Zsémbes, buja, hívalkodó,
A mi benne eleven.
Legfőképen a hívságnak
A legjobb is illy rabja,
Hogy éltenek rendjét, módját
Egyedül csak az szabja.

Bolond, a ki igaz szívvel
Csügg egy asszony szerelmén:
Álnok az és állhatatlan,
A fiatal, mint a vén.
Bolond, ki az asszonyszónak,
Esküdjék bár, többet hisz,
Mint a mit egy porszem nyomna,
Mellyet minden szél elvisz.

Bolond, a ki homokjára
Az asszonyszív kényének
Állandóul véli tenni
Szerencsáját éltenek.
Bátrabban áll szerencsédnek
Épülete a jégen,
Mint a jégnél síkosb szíven,
Az asszonyi hívségen.

Csak tréfánkra , játékunkra
 Van teremtvé ez a nem ;
 A külseje bájló , vonzó,
 De belseje fertelem.
 Csak a ki ezt nem isméri,
 Az tiszteli , szereti ;
 Az okosabb örömére
 Fordítja és neveti.

Tiéd vala , hej férfi szív,
 Az uraság a földön,
 De Évának csélcsap kedve
 Téged , szegény , rabbá tön!
 Vedd vissza az uraságot,
 Mellyet erőd felada
 A szépnek , ha tőle a jó
 Már annyira szakada!“

A lantosnak kígyó nyelve
 Még jól el sem végezte
 A szót , mellyel jelentőleg
 Énekét béfejezte ;
 Hogy Bakacs úr felpattanva
 Oda lövel hozzája,
 Jobban borzad , hogy szemével
 Egyet pillant reája :

„Ki vagy , undok ? (így szólítja)
Férfi külső tolladdal,
Mérges kígyó belsőképen,
Asszony te is szavaddal :
Ki vagy ? nyisd fel sisakodat,
Mutasd , ha van , arcádat !
S ha olly vagy , a millyt festettél,
Hadd pökjem le pofádat. “

„Egy nyomorult katonáné,
(A lántos így válaszolt)
Ki férjével együtt Budán
Esztendeig fogva volt.
Jól intézte a jó isten,
Hogy nememet elrejtván,
A fajtalan pogányságnak
Fertője nem lettem én !

Hogy végre elbocsátának
A fogságból bennünket,
Elmetszék , az átkozottak !
Az orrunkat , fülünket.
Utálattá , fertelemmé
Levénk , szegény állatok !
Szolgálatba bélt-keverő
Képemmel nem állhatok.

Sisak fedí ábrázatom,
 Nehogy annak, ki meglát,
 Tekintetem tán elnyomja
 Szánakodó irgalmát.
 A muzsikát egy talián
 Katonától tanultam:
 Kenyerem lett, hajh! miolla
 Ennyire elrutúltam.“

„A menny tüze égessen el
 Éles nyelvű boszorkány!“
 Úgy mond Elek boszorkodva,
 Hogy szeme is szikrát hány:
 „A menny tüze sujtson mérges
 Énekedre, nyelvedre!
 S hol vetted, a mit okádál,
 Mérges béka, nemedre?“

„Felindúla szavaimra
 Kegyelmed, a mint látom,
 (Mond amaz) de hallgasson meg:
 Ezelőtt egy barátom,
 Kit, míglen ő táborban volt,
 Hitvese otthon megcsalt,
 Egy szép, irástudó legény
 Csinálta volt ezen dalt.

A múlt éjjel Somlóvárban
Kértem szállást s kenyeret ;
Jó s dús urak a Bakacsok :
Szegényt százat, ezeret
Táplálnak ők ; s a mit tegnap
Somlón láttam s hallottam,
Az eszembe hozta a dalt,
Mellyet imént mondtam.“

„S mit láttál hát Somlóvárban
E rút dalhoz hasonlót ?
Mit hallottál , (kérdé Elek)
Ha nem szépet , ha nem jót ?
Mit láttál ott ?“ (kérdé Elek,
S minden szőre felállott ,)
„Mint van Bakacs hölgye s fia ?
Mit hallottál , láttál ott?“

„Azt (felel ez) , hogy míg Bakacs
Sok ezered magával
A hazáját és övéit
Tán vérének folytával
A pogánynak dülásától
Megmenteni igyekszik :
Addig hölgye szerelmétől
Fészkében más melegsik.“

Mint a midőn csattog ropog
 Az ég, s a föld megrendül,
 Úgy rázkódik meg Elek itt,
 S valósága felzendül :
 Dül fül, habzik minden csep vér
 Háborodott érében,
 És vonagol minden ideg
 A méregtől testében.

Nem szól, nyelve ólommá vált
 A méregtől szájában ;
 Nem szól, hanem iszonyúkat
 Forgat tüzes agyában ;
 Nem szól, szívét a fájdalom
 Nyomja, zúzza, szorítja ;
 Vizsga szemmel néz emez rá,
 S Bakacsot így szólítja :

„Egy szép sólyom s egy szép agár
 Vagyon a birtokomban,
 Hasonlókat nem láttam még
 Messze földön jártomban ;
 Úrnak valók, a szegénynek
 Sok pénzébe tellenek,
 Somlón vettem ; oda adom,
 Ha kelmednek tetszenek !

~~_____~~
Ez mit nem jelentene

~~Kétségbeesés~~

~~Szentén~~

~~A mit nem jelentene~~

~~A kétségbeesés~~

~~Férfi~~

~~A kétségbeesés~~

~~Amit nem jelentene~~

~~Bármilyen~~

~~Mondom~~

~~De bármilyen~~

~~Férfi~~

~~Általánosan~~

~~Ki nem jelentene~~

~~Férfi s kétségbeesés~~

~~Szeretném~~

~~Az úri nem jelentene~~

~~Lovász~~

~~Ki azután elcsúsz~~

~~A kezére~~

~~Bekialt itt a csúszás~~

~~Általánosan~~

~~Hallja-e kend? Ide~~

~~A madárral s kétségbeesés~~

Mint a midőn csattog ropog
 Az ég, s a föld megrendül,
 Úgy rázkódik meg Elek itt,
 S valósága felzendül :
 Dúl fül, habzik minden csep vér
 Háborodott érében,
 És vonagol minden ideg
 A méregtől testében.

Nem szól, nyelve ólommá vált
 A méregtől szájában ;
 Nem szól, hanem iszonyúkat
 Forgat tüzes agyában ;
 Nem szól, szívét a fájdalom
 Nyomja, zúzza, szorítja ;
 Vizsga szemmel néz emez rá,
 S Bakacsot így szólítja :

„Egy szép sólyom s egy szép agár
 Vagyon a birtokomban,
 Hasonlókat nem láttam még
 Messze földön jártomban ;
 Úrnak valók, a szegénynek
 Sok pénzébe tellenek,
 Somlón vettem ; oda adom,
 Ha kelmednek tetszenek !

Ez úri két állathoz én
Különösen jutottam :
Somlón bezzeg megtörtént az,
A mit imént mondtam :
A legszentebb érzésekkel,
Férje boldogságával,
A természet kötelivel,
Úgy játszik mint kockával.

Bakacsnak volt e két állat,
Mondják, igen kedvében;
De Bakacsné nem tartván jól
Férje kedvét eszében,
Általadá az úrfinak,
Ki most Somlón nála ül,
Férjét s kedvét fel sem vevő
Szerelmének jeléül.

Az úrfi nem lévén vadász,
Lovászának vetette :
Ki azután olcsó pénzért
A kezemre ejtette.“
Bekiált itt a csárdába
Általható szavával :
„Hallja-e kend ? Ide (úgy mond)
A madárral s kutyával!“

S egy katona lép gyorsan ki
 A magános csárdából,
 Nem láthatni, sisak fedvén,
 Semmit ábrázatjából;
 Gondosan tart karján, láncon
 Egy szép sólyom madarat,
 Jobb kezében pórázon hoz
 Egy szép ordas agarat.

Legottan, hogy Elek urat
 Szemével megtalálja
 Az agár, fülét hegyezi,
 És a farkát csóválja;
 Egyet ugrik, elszabadul
 És Elekre rá lövel:
 Nyivog, szökdös és hentereg,
 Helyet nála alig lel.

„Egek ura! (ordít Elek)
 Madár, kutya sajátom!
 A hitetlen asszony vétkét
 Mint a napot, úgy látom!”
 Illy szörnyen megsebesedve
 Látván magát szívében,
 Tovább már nem tetteheti
 Magát kitört mérgében.

Az ő egész valósága
Vérboszúba lobbana,
Mellytől szive mérgében is
Mintegy visszadobbana:
„Sólyom s agár az enyimek“
(Kardját rántva kiáltja)
„Bakacs vagyok, ki magáét,
Ha vérrel is, kiváltja.“

S megrettenve a sólyomot
A férfi leoldozza,
S magát a már elfarkallott
Asszony után orozza.
„Jertek, kedves állataim,
Ti hivebbek nálánál!“
Sohajt Elek, s a sólyomot
Karba ölti láncánál.

S megragadja paripáját
S kantárt vet a fejébe,
S elbőszülve felugrik rá,
Remeg, morog dühébe';
S mint egy porszem a szélvésznek
Zúgó sebes szárnyain,
Úgy száguld el Somló felé
Lovának gyors inain.

Nyargal Elek, nyargal, száguld,
 A hív kutya mellette ;
 Habzik, csepeg, fúlad a' ló,
 És a lovag hegyette ;
 Tüskén, bokron megy keresztül
 Hanyatt-homlok futtában,
 S mint a szél, még két más lovag
 Siet Elek nyomában.

A sólyom nem repülhetvén,
 Minthogy kötve láncával,
 S nem állhatván a lábain,
 Körmével és orrával
 Kapaszkodik vivőjébe :
 A dühös nem érezi,
 Hogy a madár körme s orra
 Karját már jól vérezi.

Nyargal Elek, nyargal, száguld,
 Tűnnek jobbra és balra
 A fák, bokrok, ki meglátja
 Messze tér az oldalra :
 Szegény sólyom nem állhatván,
 Tikkadva lógg láncáról,
 S most szegényt egy fityegő ág
 Leszakasztja lábáról.

Nyargal Elek, nyargal, szágulda

S már ott Somló aljában;

Szakadozott, töredezett

A pára már lovában;

Hosszan fityeg száraz nyelve

Az áltszakadt kutyának;

Csak Bakacsnak nincsen baja,

A dühösnek magának.

A nap épen most bucsúzik,

Bús fellegek nyelik el,

A munkások szertemennek

Haza eszközeikkel;

Bakacsné a várkapunál

Ül a langyos estvében

Egy köpadon, fiacskáját

Rengetvén ott ölében.

Egy szép, deli, szőke urfi

Üldögel ott Lórával,

S Elek hölgyét szerelmesen

Ölelgeti karjával.

Kálmán tova magánosan

Keresztbe tett kezekkel

Némán a nap nyugtát nézi

Fellengező lélekkel.

S most egyszerre, csak bágyadtan
 Tolván magát szárnyával,
 Borzadt, rongyos, véres testtel,
 S már már fogyó párával,
 Az elveszett sólyommadár
 Somlón terem Lóránál,
 S márcsak alig vitt páráját
 Ott — kiadja lábánál.

S mindjárt erre, minekelőtt'
 A történetet bámulva
 Megfoghatnák, szélvészkepen
 Somlóra felzúdulva,
 Nálok terem Bakacs Elek,
 Néz, és látván megdobban,
 S égő dühe és boszúja
 Szörnyebb lángba fellobban.

Leugrik: „élj s halj hát, szajha!
 Szerettebbed karjába!”
 Így ordít, és markolatig
 Döfi kardját Lórába.
 Mint az eltört líliomszál,
 Lóra lerogy lábához
 A dühösnek, ki ekkor sem
 Tér még vissza magához;

Hanem gyilkos, dühös kézzel,
 S vérrel mázolt kardjával
 Az urfihoz akar vágni,
 Ki ott üle Lórával :
 De ekkorra megérkezik
 Bakacs úrnak nyomában
 Ama lantos, ki vádja volt
 Lórának a csárdában :

„Megállj, Bakacs ! (kiált hátul)
 Feleséged ártatlan !“
 Luca mondja : ő az, a ki
 A lantosba rejtve van.
 „Magad ellen fordúlj, hóhér,
 Első vétkes te valál :
 Így boshúlja meg magát az,
 Kit, balgatag, megcsalál.“

Mondta a vad fene állat,
 És helyben megfordult ott,
 S kárt örvendő hahotával
 Ismét viasszaságuldott.
 De midőn lefelé vágta,
 Isteni nagy igazság !
 Kitől méltó jutalmat nyert
 Ez iszonyú gonoszság !

Midőn sebes-vágtatva megy,
 Megeresztett kantárral,
 Szívében megelegedve
 A Bakacsnak tett kárral,
 Midőn siet, hanyatt-homlok,
 Nehogy utól érhesse
 Gonosz tettét Bakacs mérge,
 És kardjára vehesse;

Midőn sebes-vágtatva megy
 Az út tekervényébe,
 Megbotlik, s elesik lova
 Egy fagyökér görcsébe,
 S estével ugy sujtja Lucát
 Egy sziklába, hogy feje
 Széjjel zúzik, s szerte fecscsen
 Gonosz agya valeje.

Ártatlan volt szegény Lóra,
 Áldozatja Lucának :
 Mert az urfi, Kéry Antal,
 Testvére volt Lórának,
 Kálmán fia, a kit Brúnó
 Valahogy kinyomozott,
 S ennekelőtt' néhány nappal
 Titkon Somlóra hozott.

Luca elmés ravaszsága
A somlai dolgokat
Kikémlelvén, így fordítá
Boszújára azokat.
Bakacs kedves állatit is
Ő orozá s rejté el
Egy kezére ásitozó
Betyár segedelmével.

Megmeredett hallatára
És tudtára ezeknek
Nem csak keze, hanem egész
Valósága Eleknek :
Mint a villámtól sújtottnak
Megszűnt minden erében
Folyni a vér, az ész megszűnt
Gondolni a fejében.

Ontva látván öröminek
Éltét Lóra vérében,
Halva magát, önmagánál
Jobb szeretett hölgyében,
Az emberi természetnek
Határánál lévén ott,
Végre, mint egy odvas törzsök,
Lóra mellé lerogyott.

A bünös, ki imént úgy áll,
 Mint egy kőszál dühében,
 Hogy azt vélnéd, semmi csapás
 Meg nem rázná helyében,
 Remegett most, mint a nádszál,
 Elkövetett vétkében,
 S mint a féreg, ott fetrengett
 Kedvesének vérében.

„Oda Lóra (igy ordított)
 Én ütöttem őt agyon!
 Zúzz el, óh föld, cserepekre,
 Mellyben e vad szív vagyon!
 S az elzúzott nagy teremtés
 Legyen halma sírjának!
 Az örök éj legyen gyásza
 Az ártatlan Lórának!

Ő volt éltém szerencséje,
 Ő ereje karomnak!
 Ő a lelke életemnek,
 Ő öröme napomnak!
 Vidd el zúgva és ordítva,
 Szélvész! hírét tettemnek:
 Hogy kiontám tiszta vérét
 Kedves feleségemnek!

Ám de azt is, hogy egy ördög
Pokol mesterségével
Vive arra, hogy így tegyek
Lelkem idvességével!
Rendülj meg föld! dörögj óh ég!
Ordíts, óh szél, tettemre!
Sírj felettem, óh természet!
S küldj egy halált éltemre!“

Megdermedve állott Kálmán
Néma, komor bújában,
Fosztva lévén örömitől,
S reményitől Lórában :
Mint a vén tölgy, ki megsujtva
Lévén isten nyilától,
Díztelen áll, száraz törzsök,
Fosztva minden ágától :

„Igy vészt hát el a sors mérge
Mindent, a mit szeretek ?
Hazám és ti kedvesek, mind,
Hát illy szörnyen vesztetek ?“
Az öregnek zúzott szíve
Igy tünődött magában,
S meghasadt az nem sokára
Nem tűrhetett bújában.

Elek eszét szörnyű tette
 Kiforgatta sarkából ;
 Az értelem napról napra
 Fogyton fogyott agyából.
 Vérlángokban kele s nyugvék
 A nap hűnös szemében ;
 S öszvetörött a természet
 Édes képe szívében.

Egy ideig a pápai
 Irgalomban tartatott ;
 Utóbb esze helyre jöven,
 Ismét elbocsáttatott.
 Haza ment, és mint a bagoly
 Az ő setét odvában,
 Kerülvén a' napnak fényét,
 Magán élt bús várában.

Nem sokára a világból
 Egyszerre csak elveszett ;
 Senki sem volt a világon,
 A ki tudná, hová lett :
 Idők múlva felbontatván
 A somlai kriptában
 A koporsók, ott lelték meg
 Lóra koporsójában.

Mikor s miként halt légyen meg,
S oda miként juthatott,
Arról soha bizonyosat
Halandó nem mondhatott.
Híre volt, hogy elevenen
Ment Lórának melleje ;
Lórát szoros ölelése
Volt e hírnek kútfeje.

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

R E G É K

A MAGYAR ELŐIDŐBŐL.

MÁSODIK KÖNYV.

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

DOBOZI MIHÁLY

ÉS

HITVESE.

www.libtool.com.cn

Gyermekek királyt, s olly hadvezért,
Ki erején feljül mer,
Ád az isten haragjában
A nemzetnek, kit megver.
Így volt akkor, hogy Mohácsnál
Lajos király elveszett,
És a magyar a töröknek
Másfél százig rabja lett.
Rettenetes emlékezet!
Te Várnával foghatsz kezet!
Csakhogy akkor még örök
Nem lett nálunk a török.

Mohács! Mohács! te hazámnak
Legsiralmasb vérhelye!
Nemzetem nagy temetője!
Gyomrod mennyit elnyele!
Szabadságát, boldogságát,
És nemzeti életét,
Sőt nevét is a magyarnak,
Melly most kicsiny és setét!

Ott tiprá, hajh! a sorskerék
Porba egy nagy, dicső s derék
Nemzet testét és fejét,
Hatalmát és erejét!

Tizszer annyi volt a török
Mint a magyar; s diadalt
Csak úgy nyert, hogy megújítván
Többször is a viadalt,
A magyarnak vitézsége
Végtére kifáradott,
S vagy meghalt, vagy Lajos este
Után széljel szakadott.
Hajh! s most Buda s Mátyás vára
A győzőnek kaput tára!
S a királyi székben ott
Törvényt török kény szabott.

Az Osmánnak telhetetlen
Szomja, magyar vért szívni,
S Hunniának minden kincsét
A félholdnak megvívni,
Csapatonként eregette
Budáról ki bajnokit,
A nemzetet öldökölni,
S felprédálni birtokit.

A magyarok csoportokban,
Falukban és városokban,
Itt ott öszvegyülének,
Hogy bátrabbak lennének.

Egy illy csoport Maróton volt :
Félelmek és remények
Között vártak ott szerencsét
Zápolyától — szegények!
Ezek között Dobozi úr,
És csudaszép hitvесе,
Visszamenni jószágára,
Hírt és időt ott lese.
Mohácsnál jól vitézkedett ;
Élte ott megmenekedett ;
De , hajh ! veszett volna bár !
Mert órá itt több rossz vár.

Alig nyugvék meg a török
Buda körül , egy csapat
Vér és zsákmány után járván,
Véletlen Marótra hat ;
S megsejtvén az ott lappangó
Magyarokat s kincseket,
Sovár tüzzel rajtok ütve
Bekeríti ezeket ;

A sors ellen nincs oltalom,
 Sem előtte nincs irgalom;
 Dörgő mérges forgása,
 Jónak rosznak romlása.

A nagyvezér füleibe
 E harc hamar eljutott;
 S harmad napra két annyi lőn
 Az ostromló török ott.
 S mintha Mohács híre veszne,
 Ha itt is nem győznének,
 Habzó, dühös indulattal
 Végső harcot kezdenék.
 Ellentállni e viharnek
 Lehetlen már a magyarnak:
 S ki hol s miként rést talált,
 Ott kerülé a halált.

Mihály úr is felveti hát
 Magát paripájára,
 S feleségét háta megé
 Veszi lova farára:
 „Hazámnak itt halálommal
 Semmi hasznót nem teszek;
 S mintsem török fertője légy,
 Inkább veled elveszek.“

És Marótot ostromolván,
 S a makacsot káromolván,
 Életével biztatja,
 Ki még magát megadja.

De a magyar, őseinek
 Követvén itt is nyomát,
 Két egész nap veri vissza
 A pogánynak ostromát.
 A megszorúlt magyarok közt
 Vezér Mihály úr vala;
 A szerelem és vitézség
 Csudákat tön általa.
 Férjeiknek segédjeik
 Az ő lelkes hitveseik,
 Azon bús elszánással,
 Hogy ott vesznek egymással.

A kis magyar bajnokcsoport
 Így törvén a viadalt,
 Valóban megérdemelte
 Megvívni a diadalt;
 De a magyar nemzettestet
 Verő sorsnak csapása
 Minden tagnak egyenként is
 Halálos elzúzása.

„Öleld által derekamat,
 Olly szorosán, hogy magamat,
 Akármiként mozgassam,
 Véled egynek tarthassam.“

Így Dobozi bús, haragos,
 És keserves hangzattal.
 A hölgy némán úgy cselekszik.
 Remeg, s halvány mint a fal.
 A bajnok most sarkantyút ad
 Terhelt paripájának;
 Hol van, a ki jó szerencsét
 Nem kívánna útjának?
 Vágtat a ló; s a mint szalad,
 A fa s bokor hamar halad,
 Vágtat elég tüzesen;
 De hajh! mégis terhesen.

Ott vannak, kik nem nézhetik,
 Hogy fejét és életét
 Egy magyar is elvihesse;
 S menekedő menetét
 A futónak elvágthatni,
 Sok száz török lóra kap.
 Egy magyarra itt ott immár
 Húsz harminc is reá csap.

Mihály után legtöbb ered ;
Őt levágni száz kar mered ;
Jaj ! ha győzik futással,
Ő két kínos halált hal.

Mint mikor a nemes szarvas,
Mellynek máskor porába
Sem jutott a kutyasereg,
Melly kergeté nyomába',
Most , mivel már élő borjat
Hordoz dagadt hasában,
Terhe igen késlelteti
Iparkodó futtában ;
S akármiként törekedik,
Aligha megmenekedik :
Félek , félek , nemes pár !
Nem messze lesz a határ !

Dobozinak lova vágat ;
Fejér rongyként szakadoz
A hab róla ; orra lyukja
Arasznyira nyíladoz.
Terhe alatt mély nyomot vág
A földszínen vas lába ;
Nagy hortyokkal fűv és nyög most,
Szakadoz már párába ;

S távolról, hajh! már hallható,
 S közelíteni gyanítható
 A töröknek robajja,
 S vért szomjuzó zsivajja!

A szép hölgynek hosszú haja
 Tekercséből bomolva,
 S egész szőke pompájában
 Szélt és hosszatt omolva,
 Egy patyolatpalást gyanánt
 Leng s úszik a szellőben;
 A ló, mintha csüggedezne
 Ez által is erőben.
 Mihály lovát sarkantyúzza,
 S homlokát mord ráncba húzza;
 Sejti, hogy két embersúly
 Egy lóterhet feljűlmül.

„Állj meg, Mihály! (mond a bús hölgy)
 Legitt elér a pogány;
 Kettőnk alatt kidül a ló,
 Nézd: már véres habot hány.
 Tartsd meg magad a hazának
 Hagyj itt veszni engemet!
 De hogy tiéd maradhassak,
 Üsd itt által szívemet!

Magad könnyen elébb állhatsz,
És hazádnak még szolgálhatsz.

Öld meg feleségedet!

Üsd szívembe késedet!

Némán visszanéz Dobozi;

Vérzik a szív keblében:

„Menjünk! menjünk! míg csak lehet!

(Így felel bús mérgében).

Ölelj meg még szorosabban!

Nem hagylak én tégedet;

Együtt éltünk, együtt haljunk!

Megmentem én testedet.“

Itt fogát elcsikorítja,

S lovát újra megszorítja,

Hanem ez csak lépve jár,

Mert párája rövid már.

Megáll tehát Dobozi úr,

S leszáll fáradt lováról,

S hitvesét is leöleli

A keserves párnáról;

Áltölelve tartja őtet,

Szorongatja magához,

S néma, s hosszú csókok között

Szívja ajkát ajkához.

A szép asszony csüggedve áll,
Egy haldokló líliomszál.

A ló, közel hozzájuk,
Bús szemeket vet rájuk.

Közelítnek a törökök
Vérszomjokban zajogva,
S magyar-véres markaikban
Kard és dárda villogva.
„Egek! hát csak nincs irgalom!”
Mond Dobozi könyezve.
Megöleli felcséjét,
S mély borzadást érezve
Megcsókolja — utólszor őt,
S a csók alatt a remegőt
Szívbe dőfi vasával,
És megfojtja — csókjával.

„Boldogtalan föld szülöttje!
Kín magadnak s férjednek!
Betöltöttem kívánságát.
Nemes, szép, szűz lelkednek.
Várj csak néhány pillantatig,
S legitt nálad leszek én.”
Ezt zokogja, mentéjével
A megöltet befedvén.

S most iszonyú keservében,
Vért és boszút leheltében,
Alig várja, ölhessen,
S kedvesénél lehessen.

S mint mikor a hím oroszlán
Nemző gerjedelmében,
Megfosztatván mord nőtől,
Dúl, fül s ordít mérgében,
A fát rágja, tépi s töri
Mérget habzó fogával,
S körmével a földet vájja,
És csapkodja farkával;
S ropog, harsog a rengeteg,
Így dülván azt a szörnyeteg;
S csapjon bár rá tiz tigris,
Dühe megküzd tizzel is:

Úgy Dobozi: a fájdalom
Mordonkodván keblében,
S a lobogó harag s méreg
Égetvén őt elmében,
Csak hazáját sajnálván még
Igaz magyar szívében,
De életét elátkozván
Boldogsága vesztében,

Ádáz , hoszús jobb markával
 Kardot forgat , és baljával
 Súlyos görcsös buzogányt :
 Így várja be a pogányt.

Ott teremnek a törökök ;
 S neki az egy magyarnak :
 De a bajnok visszacsapja
 Első hevét a tarnak ;
 S viaskodván , vagdalkozván,
 Karja soknak sebet vág,
 S négy törököt vág előbb le,
 Mintsem győz a sokaság.
 De végre , hajh ! egy dárdának
 Hegye úgy fut a nyakának,
 Hogy vérere megfakad,
 S lélekzete megszakad.

A lankadó bajnok lerogy,
 Nem birván már karjával,
 S kedvesének testét fedi
 Halálban is magával.
 A vitéznek öröm azért
 Végző perce éltének,
 Hogy így vegyül vére s teste
 Szereltével szívének.

Agyon szúrva lova is ott,
(Mivel egy tart agyon rugott,
A ki kezét rá tette,)
Dobozinak mellette. —

Ezer ilyen történetek
Dúlták Árpád nemzetét,
Valamikor tagjainak
Visszás felekezetét
Meghasonlott szív és lélek
Jobbra, balra szaggatta;
Eljött hol egy, hol más szomszéd,
És azt nyakon ragadta.
A fő és test fogjon kezét;
Egy értelem, egy érzet
Lelkesítsen tégedet,
S ne féltsd, magyar, éltedet.

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

**A SZENT-MIHÁLYHEGYI
R E M E T E.**

www.libtool.com.cn

Szigliget és Keszthely között,
Bele únván borába,
Mellyet terem, a szállóhegy
A Balaton tavába
Hosszú keskeny nyelvet tölt be;
Fél gombolyag képében
Gömbölyűen domborodott
Hegyecske áll végében.
Tetején egy kápolnának,
És remeték lakásának
Omladéka látszik még;
Mohos, mesés régiség.

Ennek neve, Szent-Mihályhegy.
A Pethő ház tagjai
Lévén korább századokban
Keszthely birtokosai,
A kápolnát Pethő Mihály
Szerzé jámbor elmével,
És a sátánt tapodónak
Jelelé szent nevével.

A világtól menedéke
 Volt néki a csendes béke,
 Melly a szigethalmon ott
 Ritkán háborított.

Sok évek lefolyta után
 Mihály onokáinak
 Egyike, nem örököse
 Őse tulajdoninak,
 Menyhárt: kemény s kevély nemes,
 Másként dísze házának,
 Nemzője két Pethő úrnak,
 S a szép kegyes Lillának,
 E magányt a szerelemnek,
 Szív- és lélekgyötremnek
 Tevé szomor lakjává,
 S végtére sírhalmává!

Erdélyből, hol a hazának
 Vitézkedett harcába',
 Pethő Menyhárt szerencsésen
 Visszatére várába.
 Megtért vele apródja is,
 Bodor Imre, Pethőnek
 A haláltól megmentője:
 A már már elveszőnek

Bodor termett oltalmára,
Mikor legott dárdájára
Venné őt egy török kar:
Bodor által halt a tar.

„Imrének, hív apródomnak
Köszönjétek éltemet!
(Így szól Menyhárt gyermekéhez,)
Ő tartott meg engemet.
Megismerem, Imre, hogy te
Ajándékod életem;
Monddsa! e nagy adósságom
Vissza miként fizetem?
Válassz számos faluimból,
Vagy, ha tetszik, pusztáimból!
Néked adom egyiket:
Válaszd akármellyiket!”

Imre, néki bátorodván,
Vélvén, hogy a hálának
Érzésében felolvadt szív
A kevélység habjának
Dagálytól nem hajtatik,
Érdemének s becsének
Érzésében, elkapatva
Lángjaitól szívének,

Lelkes, tüzes tekintettel,
 Elszánt, bús nagy érzettel,
 Mellyet titkolt kebele,
 Menyhártnak így felele :

„Uram! azzal, hogy éltedet
 Haláltól megmenteltem,
 Úgy mint nemes és apródod
 Adósságom fizettem.
 Egy pórszolgát illet a bér,
 Ki jót s hasznót bérért tesz;
 A nemes szív jutalmakat
 Másképen ad, máskép vesz;
 Egy falud nem elég bére,
 Hogy kifolyjon élted vére;
 De ha már adsz, hát úgy adj,
 Hogy adósom ne maradj.“

„Királyomnak sem kívánok
 Én adósa maradni;
 Hát neked, kit meg nem sérthet,
 Jutalmam elfogadni?
 (Így szól Menyhárt.) Csak mondd ki hát,
 Kedved miben tellenék?
 Hogy adósz én maradjak,
 Az hozzám nem illenék.

Mi lesz elég, szabd ki magad;
Pethő semmit meg nem tagad;
Csak körödből ki ne hágj,
S határodon túl ne vágj!"

„Most, vagy soha! (kiált Bodor,
Ki kebelben, agyban ég;)
Most váljon el: menny, vagy pokol!
Kárhozat, vagy üdvesség!
Nemes vagyok, ámbár szegény,
Becsületes nemzetem.
Add énnekem leányodat!
Rég imádom, szeretem.
Lilla szívem kívánsága,
Lilla éltem boldogsága;
Szívednek ez irgalma
Legyen tettem jutalma!"

Lilla földre szegzi szemét;
Minden vére szívének
Fellövelvén arcájába,
Lángol hava képének;
De csak hamar viasszalad
Oda, honnan jött, vére,
És sápadó halaványság
Terjed ijedt testére:

Mert fergeteg támadását,
S legitt vészes lobbanását
Sejti atyja képében,
Ki már dül fül mérgében.

Menyhárt úrnak ráncba vonul
Az apródnak szavára
Homloka, mord haragfelleg
Terjed ábrázatjára;
Lélekzete boszút fuval,
Vonaglanak kezei;
S hol Imrére, hol Lillára
Villámlanak szemei;
És zordon felzúdulással,
S boszús neki mordulással,
Így csattan fel: nézése,
Két élő tör metszése:

„Hah vakmerő! s hogy megtevéd,
A mi kötelességed,
Az, házamat meggyalázni
Bátoríthat most téged?
Elveszett, merész bolond te!
Nyelvem majd elharapom.
Takarodj! vagy, ha csúfság ez?
Hát fejedre rácsapom.

Kérj, s végy sorsod mértékével!
 Vagy elégedj meg fényével
 Általam nyert hírednek,
 S jelessé lett nevednek!“

Leányához fordul Pethő,
 S káromolja tüzesen,
 Gyanítván, hogy Bodornak ő
 Kezét adná szívesen.
 „Gyalázatos! (úgymond) látom,
 Olvashatom szemedben,
 Mivé lennél, ha nem élnék,
 S gát nem volnék kedvedben.
 Tudd meg: Dersfi vágy kezedre,
 Ő méltó a te véredre:
 Én reménynyel bízattam,
 S vőmnek őt elfogadtam.“

„Esküszöm én égre, földre!
 Hogy pártámból vagy senki,
 (Így szól Lilla tökélettel)
 Vagy csak Bodor veszén ki!
 Portékaként nem hagyom én
 Eladatni szívemet:
 Ha terhedre vagyok, apám,
 Vess klastromba engemet!“

Dúl fül Menyhárt szégyenében ;
 Mérget forral kebelében :
 S boszúját csak az tartja,
 Hogy kezénél nincs kardja.

Imre , mintegy elégelvén
 Boldogságát éltének,
 Mellyet szerez tökélete
 Lilla erős lelkének,
 (Mert nagy enyhét leli benne
 A szerelmes érzelem,
 Ha bizonyos , hogy kedvese,
 Ha övé nem , másé sem)
 Haragja megszelídülve,
 És fájdalma megenyhülve,
 Imezt mondja Pethőnek,
 A boszút lehelőnek :

„ Szünjön , uram , büszke mérged !
 Én tartám meg éltedet ;
 S tán megérdemeltem volna,
 Hogy bal ítéletedet
 Rám tekintve félre togyed,
 Melly máskép is hiú füst,
 Mert az érdem jó mértéke
 Nem az arany és ezüst :

Nézd! ha veszni engedélek,
Kegyelmedért nem kérnélek;
Hanem Lilla kebelén
Most mennyemet élném én.

De csak tartsd meg faluidat!
Miattam ne csorbúljon
Birtokod; se nemzetséged
Homályba ne borúljon.
Bocsásd meg, hogy szívem után
Itélvén meg szívedet,
Érzelmimmel egyezőnek
Tarthatám negédedet!
Élj sokáig és boldogúl!
S ha életem búmban megfúl:
Gazdagé a kedv és kény,
Örülj, hogy nem vagy szegény!

Téged, Lilla, kegyes, jó szív!
Áldjon meg én istenem!
Óh te! kinek szívét lelkét
Megfognom és értenem,
Kit szeretnem és imádnom
Sorsomnak volt vonása!
Atyádnak érc keménysége
Szerelmemnek sírt ása:

Haljon meg hát! Élj boldogul!
 Felejts engem! Sírunkon túl
 Lelkünk egymást felleli,
 S egymást bátran öleli.“

S oda borúl lábaihoz
 A lankadó leánynak ,
 És egy néma csókot nyomván
 Kezére a halványnak ,
 Kétségbesve kis elrohan ,
 Felül paripájára ,
 És elszáguld, épen mikor
 A nap leszáll nyugtára.
 Lilla kínos érzelminek
 Ostromában, testvérinek ,
 Kik ott állnak fúldokva ,
 Ájulva dől karjokba.

Éjfél után a paripa ,
 Melly Imrét elragadta
 Kelet felé , de hová? azt
 Senki meg nem mondhatta ,
 Menyhárt úrnak udvarába
 Meg visszatér nyerítve ;
 A ló mintegy habos vízbe
 Látszik lenni merítve ;

Forr és gőzölg, mert vére ég;
Nyereg s minden szerszám rajt még,
Csak lovagja nem ül rajt!
Hajh! s ez okoz legtöbb bajt.

„Hová vitte a jó ifjat
Szívének nagy fájdalma?
Talán csak a Balatonban
Van már örök nyugalma!“
Így tündödött a vár népe,
A ki Bodort szerette;
Így még maga Menyhárt úr is,
Ki most mélyen érzette,
Hogy éltének megmentője
S leányának szeretője,
Ki bár szegény, de nemes,
Jobb sorsra volt érdemes.

Az embernek szerencséje
Egy perctől függ gyakorta.
Egy perc amazt égbe kapta,
Emezt porba tiporta:
S az örökkévalóságnak
Hatalmában néha nincs
Több pillantat már, melly által
Megtérhet a veszett kincs.

A sors, mivel Bodor siet,
 S Pethő késik, melly hiányt vet!
 Melly búbanat-örvényt nyit!
 S milly szerencse vész el itt!

Száz embert is lóra ültet
 Pethő, hogy kinyomozzák,
 S akárhogyan; élve halva
 Bodozt néki meghozzák.
 Ha él, tehát isten neki!
 Lilla légyen jutalma,
 Kit másképen úgy is megöl
 Szíve makacs fájdalma;
 Ha nem, a mit inkább kíván,
 S a mire ő mindent rá szán:
 Temetése pompája
 Legyen kevély hálája.

De csak kevés nyomát lelék
 A kétségbe esettnek,
 Tűrhetetlen fájdalmában
 Balatonba veszettnek
 Gyanitotta egész világ;
 S nem ok nélkül: mert lova
 Nyoma szerint, Bodor előbb
 Csavarogván létova,

A Balaton híg partjában
Vész folytatás a nyomában;
S a vízből ki s vissza ott
Könnyebb lónyom láttatott.

Egyik cseléd Szent-Mihályt is
Szorgosan kinyomozá:
De onnan is Pethő úrnak
Ez is csak e hírt hozá:
„Épen akkor temeté el
Egy barát a remetét,
Ki ott ötven évig látta
A nap nyugtát s keletét.
A holt előbb beavatott
Egy tanítványt, s ez lesz most ott
Remete a szent helyen.
Négy halász volt még jelen.“

Minden újabb hír üresb lön,
S nagyobb bizonytalanság;
S Menyhárt úrnak komorsága
Már a legfőbb pontra hág.
Szégyenlé önmaga előtt
Éltének illy váltságát;
Félt, a világ megálkozza
Undok hálátlanságát;

Mert bár nagy volt büszkesége,
 Szint olly nagy volt nemessége;
 S e kettőnek sérelme
 Keblének mord gyötrelme.

Mint a tavasz szép virága
 Fogy ékében, éltében,
 Féreg ülvén, rágván, hízván
 Titkon tömölt keblében:
 Ugy Menyhártnak szép leánya
 Néma búban hervadoz;
 Boldog, mikor nagy fájdalma
 Néha könnyre olvadoz.
 Oda minden reménysége!
 Szívének nagy vesztesége
 Életét kiapasztja,
 S őtet összefonnyasztja.

Komor szemmel nézi Menyhárt,
 Büszkeségének súlya
 Miként nyomja szép leányát,
 S a bú szegényt mint dúlja;
 S néha úgy felkiált vádja
 Lelkiesméretének,
 Hogy csak alig titkolhatja
 Lágyulását szívének.

A büszkeség tartóztatja:

Bodort titkon nyomoztatja

Mindenütt, minduntalan,

De mindenkor hasztalan.

„Szűnj meg, apám, őt keresni!

(Sohajt Lilla) hasztalan!

A nemes szív énnekem már

Mindörökre oda van!

A mit egyszer oly sértőleg

Tagadhatál meg tőle,

Ha elvenné, sokat én sem

Tarthatnék már felőle.

Van a szívnek oly érzelve,

Mellynek kedvesb a gyötrelme,

Mintsem hogy ő koldúljon

Azért, hogy boldogúljon.“

Így folynak napok, hetek,

Hónapok, és végtére

Két tél, két nyár; de Bodornak

Nem kaphattak hírére.

Lassanként már felejteni

Kezdék az elveszettet;

Csak Lilla nem, a szív minden

Ütésével érzettet.

Csüggő feje, és szemei,
 Fogyó, tűnő kellemei
 És keserű könyei
 Mély emléknek jelei.

Megjelentek Dersfy s mások,
 Mind nőszők, kik Lillának
 Kezére, vagy tulajdonkép
 Jóságára vágyának;
 De a nagy szív hive maradt
 Bodornak s önmagának,
 S mindenkor csak azt felelte
 Szívét kémlő atyjának:
 „Esküszöm én istenemre!
 És kínlódó kebelemre!
 Hogy pártámból már senki,
 Csak a' halál veszen ki!”

Eljött az ősz; akkor Dorka,
 Szolgáló az udvarban,
 Rokka mellett ezt beszélé
 Szó- és dologzavarban:
 „Apám régi halász immár
 A Balaton vizében;
 Ő is gyakran visz egy süllőt,
 De csak isten nevében,

Szent-Mihálynak bús hegyére ,
A remete tűzhelyére.

Az elhunyt vén remete
Megköszöné 's neve.

A mostani jó szót sem ád ,
Pedig , mondják , fiatal ;
Mintha nem is ennék , innék ,
Sovány s halvány , mint a fal.
Csak bujdosik ; s minden fának
Jelt metélget kérgebe ;
Minden jelre más imádság
Juthat , mondják , eszébe .
Mikor kérdi , mint van az úr ?
Szeme szinte keresztül szúr .
Ha leányát kérdezi ,
Szemét földre szegezi .

Hanem mikor énekének
Keserves bús hangjai
Csendes éjjel zengedeznek ,
Haja minden szálai
Felborzadnak (úgy mond apám)
Annak , a ki hallgatja :
Hogy az esze majd megbomlik ,
Belsejét úgy szaggatja .

A nagypéntek keservei

Lehetnek bús énekei.

De most, már majd egy hete,

Elnémult a remete.

„Ő az! ő az!” kiált Lilla,

Köny forrván fel szemébe,

Hogy Dorkának e beszéde

Eljut vala fülébe.

S mikor épen gondolkodnék,

Mit tegyen, mit ne tegyen?

S szeme kínos érézettel

Csüggne Szent-Mihályhegyen:

Íme! belép ősz hajával

Az apát, és bús arcával

Ime! mondja Lillának,

Kedves tanítványának:

„Béke néked, boldogtalan!

A bűt te rég ismervén,

S én is téged s erős lelked,

Hozzád bizton szólok én:

Szent-Mihályon voltam tegnap,

A kápolnát s remetét

Látogatni, s megtartani

A betegnek életét;

(Egy a sorstól eltapodott
Szív volt az új remete ott!)

De már halva leltem őt.

A búban rég sínlődött!

Egy vén tölgy mohos tövében,

Arccal erre fordúlva,

Ülve halt meg, feje kinos

Mellére lekonyúlva.

Több napokig kelle néki.

Immár halva ülni ott,

Mert felette néhány holló

Igen bátran károgott.

Kedves helyén ásattam sírt,

Szemem annyit régen nem sírt,

Mint mikor eltemettem:

Szántam őt, mert szerettem.

„Ne tartózkodj (mond a bús szűz)

A holtat megnevezni!

Imre az, a kiről beszélsz!”

És elkezdvén könyezni,

Megerednek síralminak

Elrekedett árjai.

Az ősz némán inti, hogy az,

S tovább ezek szavai:

„Bele vésvén fakérgekbe ,
S kisoajtván énekekbe

Szíve kínos érzetét ,
Kilehelte életét !“

„Vidd meg e hírt , s mondd apámnak :
(Úgy mond Lilla) ne féljen

Tovább már , hogy Bodor Imre
Velem gyűrűt cseréljen !“

„Vigasztaljon (mond a bús ősz)

Ama holdogító hit ,
Hogy több öröm lesz jutalmad ,
Mint a mennyit veszthetsz itt.

Szívének mintegy fedele ,
Feküdt keblén e levele.“

S neki adván Lillának ,
Sírva indul útjának.

„Te ! szerelmem lángjainak
Boldogtalan kedvese !

Keblem fanyar kínjainak
Tovább ne légy részese.

A mi bennem élet vala ,
Neked , veled , benned élt ;

De mind ez most oda hala ;
Nézz éltednek vígabb célt !

Áldjon isten szerelmedért !
Egy kinya száz életet ért.

A föld nyelvén hívedet,
Nyugtasd meg már lelkedet!“

www.libtool.com.cn
Imrének e levél fekvék
Már kiégett kebelén,
Mint egy forgács, melly holt szén már
Az elalutt tűz helyén.
„A te szíved elhamvadott!
Az enyém még most is ég!
(Sohajt Lilla) de megszán majd
A földnél jobb s kegyesb ég.
Jobb az előbb az utóbbnál
Annak, ki már fogytában áll
Szívének lángárjában,
Élte hűnyó hamvában.“

Menyhárt úr megtartá szavát:
A holtat felásátá,
És hat lovon Szent-Mihályról
Őt Keszthelyre hozatá.
S Bodor Imre most számtalan
Szövétnek gyászlángjában
Téteték le nagy pompával
A keszthelyi kriptában.
Az életét megmentőnek,
A leányát szeretőnek
Temetési pompája,
Pethő kevély hálája.

Az ablakról nézte Lilla
 A temetés pompáját ;
 Szemét oda meresztette,
 El sem vonván arcáját.
 Eltűnván az szeme elől ,
 Miben mintegy kedve telt,
 A bús legott ágyának esett,
 Mellyből soha fel nem kelt.
 Azt üzente ő atyjának :
 Tartsa nyíltan a kriptának
 Ajtaját meg számára ,
 Bele száll nem sokára.

S úgy lön: el sem felejté még
 A nép a történetet,
 Hogy megújult az, s Lilla is
 Imre mellé tétetett.
 Komor bánat ülé holtig
 Menyhárt büszke arcáját :
 Mosolygásra öröm soha
 Nem vonítá el száját. —
 S kik még élve lángolának,
 S elszakasztva kínlódának,
 Egymás mellett fekszenek,
 Mikor már nem érzenek.

www.libtool.com.cn

A MEGBOSZÚLT HITSZEGŐ.

www.libtool.com.cn

Mátyás király , kivel a sors
A csudálat pontjáig
Üzte visszas játékait ,
Bölcsőjétől sírjáig ,
A különös eseteknek
Mindig nagy kedvellője
Volt életében ; sőt gyakorta
Maga is volt szerzője :
Hogy népe közt sokat jára ,
A híreknek hallására
Ejtett elmés szavai
Sok történet magvai.

Egykor is , hogy Pokynál volt ,
S annak szomszédságában
Egy hitszegés története
Forgott a' hír szájában ,
A királynak véleménye ,
Mellyet nyilván kimondott ,
Lön ingere a boszúnak ,
Melly azt nyomban érte ott.

A szomorú történetet,
S azt, miképen büntettetett,
Ki hitet és szót szege,
Így beszéli a rege:

A vidékben, hol a nádas,
Vad lúddal és récével
Népes Marcal a Rábába
Foly iszapos vizével,
Két faluban, melly egymásnak
Harangjait hallhatá,
Két udvarban, melly egymásnak
Házfedelét láthatá,
Két szép leány virágzott,
Kik két nemből clágozott
Unokái valának
A híres Dancs Józsának.

Egyik a szép, szőke Janka,
Leánya Dancs Annának
Bús Lázártól. Anyja meghalt;
Csak atyja élt Jankának.
Másik a szép, barna Berta,
Dancs Mihálynak magzatja,
S testvérhúga Dancs Gábornak.
Ennek is még élt atyja.

Gábor, Mátyás udvarában,
Az apródok pályájában

Indúlt szívvél, lélekkel
Hőssé válni többekkel.

Lázár s Mihály, a két sógor,
Rosz szomszédok valának,
Minthogy egymás ellen régen
Terhes pörben állának:

A fiág a leányágot
Vágyván örökségéből

Kiforgatni, kihalt a két
Ellenfélnek melyéből

A barátság szent érzelme,
Úgy, hogy benne a szív s elme
Gyűlölséget forrala,
S epét mérget hint vala.

Fájt Jankának, fájt Bertának,
Hogy a harag atyjokat
Így választván, tiltva nekik,
Szíves indulatjokat

Egymás iránt táplálniok
Gyakor együtt-létekben;

Holott inkább öszvehangzó,
Rokon érzeményekbén

Gyökerezett barátságok,
Mint unokarokonságok
Tág kötelelességében,
Vagy szülőjök vérében.

A két szűznek azon korban
Álla mostan élete,
Mellyben már kifejlődzett
A szív minden érzete;
S mint a pompás tűzlíliom
Kíváratot szív s gerjeszt,
S maga körül szívlángokat
Támaszt, éleszt és terjeszt;
Mikor a szív érzelmei
S az elmének képzelmei
Részvét után esengnek,
S reményekben merengnek.

A két szomszéd falu alatt,
Hol egy setét berekben
A két határ ketté hasadt
Keresztjeles tölgyekben,
Mellyek közül itt ott egynek
Töviskosár képében
Évek olta gólyafészek
Ült agg száraz fejében,

Ott szoktak ők találkozni,
És titkosan barátkozni,
Átkozván az atyjokat
Keserítő okokat.

Mikor imígy háborogtak
A haragos öregek,
S leányaik bánatjokban
Ezért szinte betegek;
Ím! haza tért Lébenyinek,
Ki múlt őszben meghala,
Örököse, Miksa úrfi.
Ez oskolát jár vala
Szent Antalnak hazájában,
A tudákos Páduában.
Anyja haza sürgette,
Hogy férjét eltemette.

Miksa úrfi korcs fajzatja
Volt egy magyar atyának,
S egy a Lajtán túl született
Német szavú anyának.
Páduában életének
Nem annyira tudomány
Volt a tárgya, mint mulatság,
És szép asszony, vagy leány.

Anyjának vak szeretete ,
 S részrehajló ítélete
 Csudát látá fiában ,
 A kigyalúlt Miksában.

„Fiam ! (monda) ha sorsodat ,
 S kimivelt szem éledet
 Megitélem , érdemesnek
 Tarthatlak én tégedet
 A legfényesb szerencsére ;
 Megismerem jusodat ,
 Száz szűz közül választhatnod
 A te életpárodát ;
 De apád azt hagyta néked ,
 Hogy jövendő feleséged
 Csak két szűznek egyike
 Légyen, akármellyike.

Tiszteld s becsüld akaratját !
 Választása jó és bölcs :
 Ezer közül sem válhatna
 Szebb s jobb asszony s több erkölcs.
 Ha Pádua el nem nyelte
 A múlt idő emlékét ,
 Ismérheted Jankát, Bertát ,
 S nemzetségét s értékét !

Testi, lelki kellemeik,
Ritka, szép s jó erkölcsaik,
Most, hogy már kifejlének,
Csudák Rába mentének.

Janka szőke; Berta barna;
De a maga nemében
Egyik olly szép, mint a másik,
Lelkében és testében.
Egyiknek mint a másiknak
Jeles az ő birtoka;
Rajtok kapni a nőszőknek
Ez egygyel még több oka:
Ismerkedj meg újra velek;
Jó voltokról megfelelek.
Miksa elment Bertához;
És Bertától Jankához.

Megúnván az olasz népnek
Barna tüzes szépeit,
Miksának a szőke Janka
Ingerlé most kényeit.
S harmadszori ott létében
Keble úgy fellobbana,
Hogy lángjától hajtott ajka
Illy szavakra pattana:

**Égnek remek alkotmánya!
Nemed legszebb ragyogványa!
Szeret s imád érzelmem;
Szíved s kezéd kérelnem!**

**Szereltem én többször is már,
Itt ott éltem folytában:
Mert a szép s jó vonzó erőt
És ingert rejt magában!
De, mint neked, úgy szívem még
Senkinek sem hódola;
Úgy, mint érted, kebelem még
Senkiért sem lángola.
Fogadd méltó figyelemmel,
És boldogítsd kegyelemmel
Szíves hódolásomat!
Hív és örök lángomat!"**

**Meglepé ez agyát keblét
A szerelmes Jankának,
S bizonyosnak tartván ebben
Egyezését atyjának,
E kötésben szerencsét is
Remélvén ő magának,
Vakmerőn megajánlotta
Szívét, kezét Miksának.**

„Bár (monda) nem ismerjük még
Egymást úgy, mint volna szükség
Egy életsors-vetésre,
Rá állok a kötésre.

Váltsunk gyűrűt! de titokban
Maradjon eljegyzésünk.
Ma húshagyó; pünkösdhetsén
Legyen öszvekelésünk.
Megvallom, hogy szerettelek
Gyermekesztendeinkben;
De azolta változhattunk
Okosb értelmeinkben.
Pünkösd napján megsugálja
A szent lélek: s vagy javálja
Egybe-köttetésünket;
Vagy elszakaszt bennünket.

Addig minden ellenkező
Gerjedelem kitörhet,
Melly két öszvekött szívet
Utóbb talán gyötörhet.
Addig minden akadályok
Vagy gyűlnek, vagy hárúlnak.
Csalfák azok, kik magoknál
Jobbat, szebbet árúlnak.

Husvétig jól meggondoljuk ;
 Akkor tovább ne titkoljuk :
 Husvét nyilván eljegyzünk ;
 S pünkösdfétfén menyekzünk.“

Örvendezve, s könnyen hajlott
 Miksa úrfi mindenre,
 És Jankának hív szerelmet
 Eskütt a nagy istenre.
 Eljött husvét, s akkor Miksa
 Több rokonnal s anyjával
 Jelenvén meg Bús Lázárnál,
 Kiáltó nagy pompával,
 Miksa büszke reményekkel,
 Janka forró érzelmekkel
 Nyilván kezet fogának,
 S jegygyűrűket váltának.

Husvét után az országnak
 Legfőbb törvényszékében
 Végítélet hozattatott
 Dancs Mihálynak pörében :
 A fiág lett nyertes benne
 Janka veszteségével.
 A boldog nem sokat gondolt
 Veszett örökségével :

„Isten adta (mond) s elvette;
Gazdag férjet ad helyette.

Jól intézé eleve;
Légyen áldott szent neve!”

De hajh! másként volt megírva
A sors örök könyvében!
A csapások egymást érték
A pör veszteségében:
Lázárt e hír úgy megsújtá
Lelkében és testében,
Hogy szörnyet halt mértéktelen
Haragjában, mérgében.
Janka szíve fájdalmában
Majdnem társa halálában
Szél-ütötte atyjának.
Rózsái elhalának.

E halál, de jobban oka,
Nagy részvétre indítá
Az egész tájt; még Dancsot is
Egy két könyre lágyítá.
Nagy sereggel kísértetett
A halott a kriptába,
Ott rá váró hitvesének
Setét, hideg lakjába.

Husvétig jól meggondoljuk ;
Akkor tovább ne titkoljuk :
Husvét nyilván eljegyzönk ;
S pünkösdhetsfén menyekzönk.“

Örvendezve , s könnyen hajlott
Miksa úrfi mindenre ,
És Jankának hív szerelmet
Eskütt a nagy istenre.
Eljött husvét, s akkor Miksa
Több rokonnal s anyjával
Jelenvén meg Bús Lázárnál ,
Kiáltó nagy pompával ,
Miksa büszke reményekkel ,
Janka forró érzelmekkel
Nyilván kezet fogának ,
S jegygyűrűket váltának.

Husvét után az országnak
Legfőbb törvényszékében
Végítélet hozattatott
Dancs Mihálynak pörében :
A fiág lett nyertes benne
Janka veszteségével.
A boldog nem sokat gondolt
Veszett örökségével :

„Isten adta (mond) s elvette;
Gazdag férjet ad helyette.

Jól intézé eleve;
Légyen áldott szent neve!”

De hajh! másként volt megírva
A sors örök könyvében!
A csapások egymást érték
A pör veszteségében:
Lázárt e hír úgy megsújtá
Lelkében és testében,
Hogy szörnyet halt mértéktelen
Haragjában, mérgében.
Janka szíve fájdalmában
Majdnem társa halálában
Szél-ültötte atyjának.
Rózsái elhalának.

E halál, de jobban oka,
Nagy részvétre indítá
Az egész tájt; még Dancsot is
Egy két könyre lágyítá.
Nagy sereggel kísértetett
A halott a kriptába,
Ott rá váró hitvesének
Setét, hideg lakjába.

250 REGÉK A MAGYAR ELŐIDŐBŐL. — II. K.

A mély gyászba merült helyen
Csak Dancs Mihály nem volt jelen :
S Miksa, kinek gyötrelmem
Most az eskütt szerelem.

Mint a kertnek lílioma ,
Melly virágzó pompában
Fellöelve , s kebel-tárva
Áll a tavasz langyában ,
Megkapatván a mord éjszak
Fagyoló lehelletétől ,
Sápad , sorvad , és lekonyúl :
E csapásnak mérgétől
Janka úgy lőn megragadva ;
Elcsüggedve és hervadva ,
Bút táplálva keblébe' ,
Merült jövődjébe.

Sem kérlelő édes szava
Kedves barátnéjának ,
Sem Dancs szíves ajánlása ,
Hogy tartsa őt atyjának ,
Fel nem tudá deríteni
Bús elméje képzelmét ,
S jövődje hiánytól
Igen képes félelmét :

Mert azt méltán fájlalhatta,
Hogy még meg sem látogatta
Miksa őt e bajában,
Közel szomszédságában.

Mikor Janka emésztetvén
Szemlátomást a bűtől,
S az ártatlan szív és elme
Távol minden gyanútól,
Tünődve, mi tartóztatja
Illy sokáig jegyesét,
Napról napra sohajtozva
Várta sorsa felesét,
Gergely napján Miksa helyett,
Kinek Janka már nem kellett
Mihelyt java elveszett,
Ime levél érkezett:

„A kemény sors megemésztvén
Sok földi jót közöttünk,
Sok remény kihúnyt a frigyből,
Mellyet vakon kötöttünk.
Várjunk hát még! míg reményink
Talán ismét újúlnak.
Csalfák, (mondád) kik magoknál
Többet, jobbat árúlnak.

De hogy talán kárt okozó
 Ne légyen az adott s vett szó,
 Szabadítsuk kezünket,
 S váltsuk vissza gyűrűnket!“

Ezen nem várt és lemondó
 Levelére Miksának,
 Törve, zúzva lőn élete
 Az elszörnyedt Jankának.
 Zsibbadozva, némán nyújtá
 A hit- s esküszegőnek
 Szívzálogát, az elbámúlt
 Jámbor levélvivőnek.
 „Most tudom, mit kelle tennem;
 (Monda ez) de innom ennem
 Ő ád. Ne bánd! nem nagy baj:
 Az én uram nem jó faj.“

De az egymást nyomban érő
 Nehéz, s olyan csapások,
 Mellyek alatt a szíveknek
 Tovább verni vágyások
 Méltán szünhet, Janka szívét
 Annyira elütötték,
 Hogy szegényt még pünkösöd előtt
 Már halálba döntötték.

S a helyett, hogy pünkösdhetsén
Boldogúlna, merenghetvén
Érzelminek árjába,
Letevék a kriptába.

Jelen volt a temetésén
Gyilkosa is élének,
Ki bús szavak által színlett
Fájdalmával szívének
Elhitette a világot,
Hogy atyjának s javának
Vesztesége okozta csak
Kora végét Jankának.
S csalfa, sovár érzelmekkel,
Méz szavakkal s figyelmekkel
Hódolt legott Bertának,
Jobban gazdagságának!

Hogy anyjának megjelenté
Vonszódását Bertához,
Megdöbbent az, s pirongatva
Imígy szóla fiához:
„Ember! reszkess, csúfot űzni
Nemem gyengeségével!
A természet és igazság
Nem nézi azt békével.

Janka immár áldozatja
 Negédednek. Kárhoztatja
 Berta, tudom, tettedet,
 S utál, s méltán, tégedet.“

De még ez sem rettenté el
 Miksa úrfit. Vakmerőn
 Ment Bertához, vélvén, kifog
 A leányi lágy erőn.
 Berta épen jó rokonját
 S barátnéját siratta;
 A kesergőt Miksa mégis
 Tüzesen megtámadta:
 „Berta! (mondá) vétettem én,
 Mikor engedelmeskedvén
 Anyám kívánságának,
 Kezét adtam Jankának.

De a sors tán megsajnálta
 Szerencsétlenségemet,
 Nem reménylett halálával
 Oldozván fel szívemet:
 Mert bár férje volnék is most,
 Csak te birnál engemet.
 Fogadj fel hát kegyelmedbe
 És boldogítsd életemet!

Nemed dicső ragyogványa !
Boldogságom szívárványa !
Néked hódol szerelmem ;
Szíved s kezed kérelmem !“

„Útálatos hitszegő te !
S te mersz imígy beszélni !
(Felel Berta bús haraggal)
Te mersz még ott remélni ,
Hol ismervén kárhozatos ,
Undok , gonosz tettetted ,
Méltán utál , gyűlöl s megvet
Minden jobb szív tégedet ?
Eredj ! s keresd feleséged ,
Hol senki nem ismer téged ;
S ott is akadj majd szívre ,
Mint te , jóra és hívre !“

Elment Miksa ; és kacagva
Ezt gondolá magában :
„Várj csak , leány ! megbánod ezt !
Majd , ha kebled lángjában
Veszni kezdesz énérettem ,
S én majd azzal fizetek ,
Hogy irántad száraz , gyötrő
Hidegséget tettetek.

A hol s kinek meghódoltam,
 Eddig mindig győztes voltam;
 S hogy téged megnyerjelek,
 Elég az, hogy kértelek.“

Pokra jött most Mátyás király,
 Hová járni szeretett,
 Mert ott szíve szerint való
 Életkedvet lelhetett;
 S ez alacsony hitszegésnek
 Hallván rút történetét,
 S kárhoztatván Lébenyinek
 Undok cselekedetét,
 Szívének nagy érzeményét
 S eszének bölcs véleményét
 Így mondá ki Pokynak,
 S többi barátjainak:

„Szívárvulás! bár irt törvény
 Azt nyilván nem fenyíti,
 S bár az embert gyarlósága
 Könnyen bele keríti,
 Mindig vétek; s bár jutalom
 Azt nyomban nem követi,
 Előbb utóbb a természet
 S igazság megbünteti.

Szeg szeget üt; kéz kezét mos;
S ha valahol igazságos
A kölcsön megvétele,
Hát itt annak a helye.*

A királynak ítéletét
Figyelemmel hallgatta
Gábor úrfi, ki Jankáért
Titkon könnyét hullatta;
S elméjében fellobbanó
Boszús gondolatjának
Ingerei legott erős
Tökéletté válának.
S szabadságért az atyjához
Könyörgést tett királyához:
„Eredj! (mondá a király)
De vérontva ne bírálj!

Sejtem búdat, keservedet
Titkon hulló könnyedből;
Sejtem méltó haragodat
Tűszikrázó szemedből
Becsülöm én érzelmedet,
Sajnálom is én búdat;
S a hitszegőt kárhoztatom;
De mérsékelj boszúdat!

Nem bánom, ha megijeszted!
Tovább ne! ha éltét veszted,
Nem ment ki a szívrövény;
Gyilkosnak tart a törvény.“

Elment Gábor, kételkedve,
Mit tegyen, mit ne tegyen?
Hogy Lébenyit megbüntesse,
S maga bűnös ne legyen.
Két érzelem tölté kehlét:
Egyik Jankát fájlalá;
Másik őtet, a hitszegőn
Boszút állni furdalá.
S öszveülve tanácskozott
Véle öszvevállalkozott
Kedves testvér hűgával,
A bús, boszús Bertával.

De végzésök titok maradt:
Magának az atyjoknak
Sem hagyák ők gyanítani
Szeszét gondolatjoknak.
Három nap és három éj múlt;
Akkor Berta Miksának
Egy levelet irt és küldött,
Mellyben kívánságának,

Magát jobban meggondolván,
A büszke szűz meghódolván,
Csak egy volt feltétele;
De szóljon a levele:

„Csudálatos gerjedelmek
Forrása az emberszív;
(Berta így irt) a leányszív
Különösen csuda mív;
Szeret, és nem tudja okát;
Gyűlöl, és nem tudja mért?
Megútálja, mit előbb még
Szív-szakadva kívánt s kért;
S a mit tegnap úgy gyűlöle,
Hogy irtózva futott tőle,
Ma, változván kedvében,
Már mélyen ül szívében.

Így jártam én veled, Miksa!
Szerettelek tégedet,
Ámbár titkon, s csak Jankának
Nem irigylém szivedet.
De hogy meghalt szegény Janka,
Én utálni kezdélek,
Mert, megbocsáss, gyilkosának
Csak magadat nézélek.

Most azt vévén gondolóra ,
Hogy a kora halálóra
Csak reá mért sors vala .
Gyűlölségem meghala .

Ha hát szavad nem volt tréfa ,
S szeretsz engem szivedből ,
Kész vagyok most éltem sorsát
Elfogadni kezedből .
Ha kell : legyen tiéd szívem ,
Kezem s minden javaim !
Rosz nem vagyok , és szegény sem ;
Mondom , s vannak okaim :
Mert atyámnak írva szava ,
Hogy Jankának megnyert java
Mind , egészen enyém lesz ;
Sőt ehez ő többet tesz .

Csak egy illt még feltételem ;
S ezt attól megkívánom ,
Kivel éltem öszvekötni
Én magamat elszánom :
Janka mindig azt mondotta :
Mindenét megoszthatná
Ő énvelem ; csak szerettét
Még nekem sem hagyhatná !

„Siromban sem lesz nyugalmam!
(Mondá) s ott is még fájdalmam,
A kedvest nem birhatnom,
Vagy másénak tudhatnom.“

Tudom , minek kell tartanom
E szavait Jankának ;
Hogy csak habja volt ez szíve
Hullámozó-lángárjának ;
De lelkemet gyötörhetné
Mégis örök nyomással :
Azért Janka sírja felett
Fogjunk kezet egymással :
Ha egy leány meri tenni ,
Egy férfinak megrettenni ,
Rút gyávaság volna már.
Berta tehát bátran vár.

Apám mindent magamra hágy ;
Ura vagyok magamnak ,
S kényem szerint elkötoje
Szivemnek és javamnak.
Előbb Janka felett magunk
Kötjük össze szivünket ;
Aztán mindjárt apám s bátyám
Előtt váltjuk gyűrűnket.

S hogy szokatlan eljegyzésünk,
 S ezzel Jankát kérlelésünk
 Okot szóra ne adjon,
 Ez magunk közt maradjon.

Holnap tehát, nap nyugtakor,
 Meglelhetsz ott engemet
 A kápolna falai közt,
 Hol megnyered szívemet.
 A kézfogást én intézem,
 Sorskötésünk elejét;
 Neked hagyom, határozni
 Esküvésünk idejét.
 S hogy ezt meg ne tudja senki,
 Azért még csak azt kérem ki:
 Cseléded se jöjön el;
 Csak magad jőj szíveddel!"

„Különködö, mihelyt eszes,
 Szép és gazdag egy leány,
 (Mondá Miksa) s a férfinak
 Próbátört és lépet hány.
 Sokra just és kedvet adhat
 A szépség és gazdagság,
 Hogy kényinek a földgolyó
 Néha nem is elég tág;

De kriptában kézfogásra ?

Majdnem elmebódulásra

Adna nékem ez gyanút,

Ha nem látnék benne bűt.

S olly nemes bűt, melly Jankának

Örök nyugtatására

Illy vakmerő tökéletet

Mer vállalni magára.

Nékem semmi kedvem erre !

De vért is már hányszor kért

A leánykény sokra becsült,

Szép és gazdag magáért ?

Teljen tehát kívánsága,

Melly ámbár így félre vága

A szokottnak rendjéből,

Megfizeti kincséből."

Anyja s minden ember előtt

Titkolván ezt szorgosan,

Miksa más nap Bertához ment,

Felöltözve csínosan.

A két falu között állott

A kápolna és sirbolt,

A temető közepében,

Hová Jankát tették volt.

Addig Miksa lóháton ment ;
 (Berta előbb már megjelent)
 Ott lováról leszálla ,
 S cselédjétől megvála.

„Eredj ! (mondá lovászának
 Az úrfi , s felborzadott)
 Eredj ! köss be Mihály úrnak
 Udvarában , s várj be ott.
 Megállj Tiborc ! hát ha (véle)
 Valamin fenakadunk ?
 De csak eredj ! és nyergelj le !
 Holnap is ott maradunk.“
 Elment Tiborc ; de dörögve :
 Mert mind a két ló prüsszögve ,
 Mellette és alatta ,
 Magát majd kiszaggatta.

Belépven a temetőbe ,
 Miksát úgy megborzasztá
 Egy rémítő képzet , hogy őt
 Léptében megakasztá.
 Lovát visszakiáltani
 Kész volt a szó szájában
 Hanggá válni ; de megfúlt az
 Öszvehurkolt torkában.

Magát megint öszveszedte,
Mikor Bertát észrevette
Hosszú fátyollepleben,
A kápolna öblében.

„Nem csalt meg hát bizodalمام!
(Mondá Berta Miksának)
Hozott isten! pörös jegyes!
Nyúgalmára Jankának!
Ki még eddig, megvallom most,
Minden éjféltájában
Megjelenvén, így szólt hozzám
Zúgó sohajtásában:
„Síromban sincs még nyugalمام!
Ott is tart még aggodالمام!
Szerezz békét lelkemnek!
Vedd el kinját szívemnek!“

Homályos volt énelöttem
E szavaknak értelme;
S annál nagyobb barátnémért
Vérző szívem gyötrelme.
Elmentem a remetéhez,
S Jankának mind szerelmét
Elbeszélvén voltaképen,
Mind szívének sérelmét,

Kérdém tőle, mit tehetnék,
 Hogy nyugalmat szerezhetnék
 Békételen lelkének?
 S véget tévelygésének?

„Vállald által szíve kinját!
 Azaz, Miksa szerelmét.
 Csudálom, hogy meg nem fogtad
 Szava könnyűd értelmét.“
 „Így felelt az ezüst hajú
 És szakállú remete,
 Kinek közel egy századra
 Terjed immár élete.
 S jól találta: mert feltétem,
 Hogy kezedhez kötöm létem,
 Minden boszút elolta.
 Nem jelent meg azolta.“

Hüledezett Miksa úrfi,
 A félelem görcsei
 Gyötörvén őt, jéggé váltak
 Szemeinek tüzei.
 S ha ezt előbb tudja vala,
 Nincsen leány, kiért ő,
 A lelkének ismerete
 Által vádolt hitszegő,

Vágyván magáévá tenni,
Kriptába mert volna menni;
Hol vétkének fertelme,
Néki méltó gyötrelme.

De most, részint a gyalázat,
Melly fejére hárulna,
Ha még gyáva félelmében
Most is visszavonulna,
S meggyőzné őt bátorsága
Egy gyenge szűz keblének;
Részint, hogy a miket hallott,
Biztatói levének,
Bár reszketve félelmében,
Erőt veve szégyenében,
A kriptába lemenni,
S így — s ott Bertát megvenni.

„Ne félj, ember! (mondá Berta)
Ott, a hová most megyünk,
Csak most valék; lámpást gyújték,
Hogy setétben ne legyünk.
Ne félj a sírboltba menni,
Hová a szív tétetett,
Melly tégedet, bár hitelent,
Haláláig szeretett!”

S karon fogva vezetvén őt,
 A mindegyre még remegőt,
 Lementek a kriptába,
 A halál csontházába.

Felborzadott, s elhalt Miksa,
 Látván keresztfedelét
 A legújabb koporsónak,
 Az ő gonosztételét.
 Százszorozván ijedelmét
 A mécs komor világa,
 Elzsibbasztá érzékeit
 Az enyészet országa.
 Berta komoly ábrázattal,
 S fuladozó mély hangzattal
 Most szívét megnyitotta,
 S e szavakat mondotta :

„Hív szerelmed áldozatja!
 S életemnek siralma!
 Míg nem tudom, hogy meglére
 Lelked örök nyugalma!
 Itt barátnéd, itt gyilkosod,
 Kezet fogni feletted.
 Míg szíved vert, véred forrott,
 Mind a kettőt szeretted!

Szövetségünk kínodból kelt.

Kényszerítlek: adj szót, vagy jelt!

Nem bántja-e lelkedet?

S örök békességedet?

Erre, mintha felébredne

A halálnak nyugalma,

Mint egy gyúló kandallónak

Felzúduló fuvalma,

A koporsó belsejéből

Úgy suhított kifelé

Egy bús, kínos fohászkodás.

Miksát ez megemelé,

Hogy az ajtó felé vonúlt,

S ilni készen már hozzá nyúlt;

De, hogy zárva találta,

Igaz istent! kiálta.

Most, rémítő dördülettel

A koporsó fedele

Ketté vála, s mint az ősznek

Száraz, könnyű levele,

Jobbra, balra oda hullott.

Szél zúgott a kriptában;

És a fejér, sápadt halott

Felült hideg ágyában,

S mint egy mélység üregéből
 Úgy zúgott fel kebeléből
 Fájdalmának hangzatja,
 Válaszoló szózatja:

„Ki szívemnek vérforrását
 Örök lángra gyújtotta,
 S hív lángomat elárulván,
 Éltem sírba ontotta,
 S néked is, nem szíved, hanem
 Csupán javad után áll,
 Nem lesz tiéd; s köszönd: mert te
 Boldogabb lélsz nálamnál.
 Ha késik is az igazság,
 Előbb, utóbb éltekbe vág
 A hiteket szegőknek,
 Esküjüket törőknek.

Az enyém ő! s hét nap múlva,
 Szenvedésim díjába,
 Mellém fekszik a halálnak
 Hideg, setét ágyába.
 Egy mentheti: ha megbánván
 Gonosz cselekedetét,
 Szerzetbe lép, s ott istennek
 Áldozza fel életét.

A hív szívnek árulóját,
S ezzel élte gyilkolóját,
A természet vádolja,
S érdem szerint torolja.”

Előbb hogysem kimondotta
E válaszát a halott,
Miksa úrfi rémültében
Öszverogyva feküdt ott.
Szíve s lelke képtelen volt,
Meggyőzhetni félelmét;
S elfojtá ez érzékeit,
S megzavarta értelmét.
Látván Berta, mi történt ott,
Elszörnyedve haza futott.
Tiborcot ott szemlélte;
S mi történt, elbeszélte.

„Siess (mondá) urad után!
Mert különben szörnyet hal.
Én rajta nem segíhettem;
Vigy több embert magaddal.
A sírboltban valánk együtt,
S a halott megszólamlott;
S bűnös urad, elszörnyedve
Most ájulva fekszik ott.

Én még annyi erőt vettem,
 Hogy lábamon eljöhettem.
 Hordd sietve magadat!
 S éleszd fel ott uradat!"

Tiborc a zárt kápolnának
 Ajtajában lelé még
 Miksa urfit, kiben most sincs
 Semmi életjelenség.
 Hosszas húzás vonás után
 Egy szekérre tételett,
 S mint egy halott az anyjához
 Lébenybe úgy vitetett.
 Ott megnyerte még életét;
 De értelmét, eszméletét;
 Rút tettének árába,
 Ott hagyá a kriptába.

Híre futván a vidékben
 Szerencsétlenségének,
 A király is meghallotta
 Hírét történetének;
 S abból, a mit erről tudott,
 Felvillanván gyanúja,
 Azt gondolá: „ez bizonynyal
 Dancs Gábornak boszúja!"

S egykor, mikor őt kérdőre
Vevén, tettét már előre
Kegygyel megbocsátotta,
Dancs Gábor ezt vallotta :

„Janka, ámbár vérrokonom,
Szerelme volt szívemnek;
Egyetlen egy kívánsága
S boldogsága éltemnek.
Értette ő érzelmemet,
S engem viszont szeretett;
De hajh! törvény szerint enyém
Ő soha sem lehetett!
Töprenkedtem, gondolkodtam,
És a sorsra boszongkodtam:
Mért vérem, azt gondolám;
De lángomat titkolám.

Annál inkább, minthogy apám
Haragban volt atyjával.
De végzek én ez iránt majd,
Gondolám, a pápával.
Könyörgök majd a püspöknek:
Írjon értem Romába.
Egy kápolnát építtetvén
Rokonságom árába,

Enged ő majd szándékomnak,
S elvégezvén királyomnak
Udvarában pályámat,
Párul veszem Jankámat.

Haza térvén most Lébenyi,
Tudod, uram, mit tett ő!
Mint csalta, mint gyalázta meg
Húgomat a hitszegő!
Fájt ez nékem! s mikor legott
Testvéremre Bertára
Esett vágya, s nem annyira
Magára, mint javára:
Ez bennünk új boszút gyújtott;
És boszúunknak módot nyújtott.
Berta magát megadá,
S a betyárt elfogadá.“

Itten mindent elbeszélven,
A mi történt Miksával,
Megvallá: hogy egyet értve
Tett ő mindent Bertával.
„Megvallom még (mondá végre)
Azt is, uram királyom!
A betyárnak kicsiny szívét,
Lelkét most is csudálom:

A halottat én játszottam;
Janka helyett én szólottam.
Akartam, megrémüljön;
De nem, hogy megőrüljön.

A kriptából karjaimban
Vittem fel az életlent;
Élesztettem, de nem használt;
S ott hagytam a lelketlent.
Él ugyan még; de örökre
Megbódulva eszében;
S ha leányt, vagy barátot lát,
Reszket egész testében.
Jankát egész világ bánja;
De Lébenyit most sem szánja;
Isten büntetésének
Tartja vesztét eszének.“

„A hitszegő megérdemlé,
(Imígy szólott a király)
Hogy bünhödjék. S tenéked, Dancs,
Hogy tettéért boszút állj,
Igazad van énelőttem.
De meghagyd a világot
Vak hitében; hadd lásson itt
Büntető igazságot.

Ha olly kevés volt az esze,
Nem nagy kár, hogy oda vesze;
A férfiban fertelem.
Az ájuló félelem.

Lássad, ifjú! mi a sorsa
A föld gyarló porának?
Mennyit bízhat birtokába
Valója fő javának?
A szív, lélek és hátorság
Az életnek veleje;
Jóság, hívség és igazság
A velőnek ereje.
Mikor a sors csapkod s ijeszt,
A gyáva fél; szívet s észet vesz;
Az erős tűr és megáll,
És a sorssal szembe száll.“

Lébenyinek soha sem jött
Többé világ agyába:
A halottat látá, hallá,
A hol járt s ült, magába!
Berta őtet megsajnálván,
S vélvén, orvosszere lesz,
Ha mindenről, a mi történt,
Néki majd hív vallást tesz;

A halottat én játszottam;
Janka helyett én szólottam.
Akartam, megrémüljön;
De nem, hogy megörüljön.

A kriptából karjaimban
Vittem fel az életlent;
Élesztettem, de nem használt;
S ott hagytam a lelketlent.
Él ugyan még; de örökre
Meghódulva eszében;
S ha leányt, vagy barátot lát,
Reszket egész testében.
Jankát egész világ bánja;
De Lébenyit most sem szánja;
Isten büntetésének
Tartja vesztét eszének.“

„A hitszegő megérdemlé,
(Imígy szólott a király)
Hogy bünhödjék. S tenéked, Dancs,
Hogy tettéért boszút állj,
Igazad van énelöltem.
De meghagyd a világot
Vak hitében; hadd lásson itt
Büntető igazságot.

Ha olly kevés volt az esze,
 Nem nagy kár, hogy oda vesze;
 A férfiban fertelem.
 Az ájuló félelem.

Lássad, ifjú! mi a sorsa
 A föld gyarló porának?
 Mennyit bízhat birtokába
 Valója fő javának?
 A szív, lélek és hátország
 Az életnek veleje;
 Jóság, hívség és igazság
 A velőnek ereje.
 Mikor a sors csapkod s ijeszt,
 A gyáva fél; szívet s észet vesz;
 Az erős tűr és megáll,
 És a sorssal szembe száll.“

Lébenyinek soha sem jött
 Többé világ agyába:
 A halottat látá, hallá,
 A hol járt s ült, magába!
 Berta ötet megsajnálván,
 S vélvén, orvosszere lesz,
 Ha mindenről, a mi történt,
 Néki majd hív vallást tesz;

Egykor hozzá indul vala ;
A jó szándék diadala
Vert irgalmas szívében
És bízatta mentében.

S a mint általkelt a Rábán,
Történetből ott lelé
Miksát , a ki csüggő fővel,
Tébolygva jött őfelé.
Miksa Berta látására
Annyira elszörnyedt ott,
Hogy , érzéki elzsibbadván,
A Rábába hanyatlott.
S bár elég volt segítsége,
Éltének ott s így lőn vége.
És hitszegés akkor s ott
Sokáig nem hallatott.

www.libtool.com.cn

**Az időben, hogy a földön
Csupán a szív s érzemény
Által történt minden szép s jó
S dicső embertétemény;
Hogy a nemesb emberségnek
Trónusán a szerelem
Uralkodott s kormányozott,
Úgy mint legfőbb fejdelem;**

**Hogy az asszony-tiszteletnek
S szeretetnek tömjénje
Volt a férfielmék tárgya,
Kedve, míve s törvénye;
Hogy szerelmet énekelni
Érdem volt és dicsőség,
S a szívek megvételében
Vers, dal s lant az elsőség;**

Hogy lantoló troubadourok
 Által énekeltetni
 Annyi volt, mint köz tisztelet
 Dícső tárgya lehetni;
 Mikor két hű szívnek lángja
 Részvétellel nézetett,
 S gúny s kacajnak fulánkjával
 Ugy mint most, nem sértetett;

S egy troubadour, kinek szíve
 Szerelmében lángola,
 S érzelmitől ragadtatva
 Szép zengzettel lantola,
 Méltó becsben s tiszteletben
 Tartatott, mint olly lélek,
 Ki szívekhez szólván, örül,
 Vagy keserg és sir vélek;

Hogy királyok és királynék,
 Kik mélyebben érzének,
 Vidám, vagy bús versezetben
 Szerelmeket zengének;
 S vagy magok is énekesek,
 Vagy barátjok ezeknek,
 A legszebb s jobb kénynek, kedvnek
 Nyiták balját kebleknek:

Akkor! akkor volt jó világ!
 Akkor élni s szeretni
 Boldogság volt: s bár tiltva volt
 Szerencséssé lehetni

Minden szívnek, a szerelem
Még sem kárhoztattatott,
Hanem mennél nagyobb, annál
Szebb erkölcsnek tartatott.

De most közét, jusát tartja
Kiki, a szív titkait
Kikémleni, és nevelni
A szeretők kinjait.
Most két mélyen érző szívnek
Édes kínos fájdalma
Csak a mendemondát őrlő
Irigy nyelvek rágalma.

Hószín galamb képe festi
Az akkori szerelmet;
Buja veréb a mostani
Könnyű csélcsap érzelmet.
Egy akkori szerelemről
Énekelek: halljátok!
Kik olyyannak érezői
Vagytok még, vagy — valátok!

www.libtool.com.cn

ELSŐ ÉNEK.

A magyarnak téjjel mézzel
Folyó kedves hazáját
Hó borítja ; fejr minden,
Valamerre a szem lát ;
Csak az erdők feketéllnek,
Itt hegyen, ott rónában,
Itt kisebb, ott nagyobb testben
Somogyban és Zalában.

Orbán úr, a Szentgyörgyiek
Jeles vitéz fajából,
Szigligetnek birtokosa,
Szilaj indulatjából,
Harmad napja zaklatja már
A Sárkányhegy vadait.
A hegytorkok riadozva
Bögik a kürt hangjait.

Szentgyörgyinek cselédjei,
És barátja , Morgay,
Egy agyafúrt betyár nemes,
Szokott vadásztársai ;
És sok szájas , füles kopó,
Kik', ha vadat ugratnak,
Jajgatással száguldanak
Hagyott nyomán a vadnak.

Zajog a fellázadt környék ;
A hó fejér tisztáját
Megölt vadak vére festi ;
S a vadászok tanyáját,
Hol ropogva égvén a tűz,
Sütnek , főznek lángjai,
Meredt vadak függik körül,
A vadászat díjai.

Míg Orbán úr , bajnoki tűz
Forralván fel ereit,
Imígy tölti s táplálgatja
Szíve szilaj kényeit :
Az alatt szép felesége,
Millyent a föld ritkán hoz,
Szigligetvár falai közt
Bús magányban hervadoz.

Rózsa ez , a Pethő nemzet
 Gyönyörű nőmagzatja ;
 Az alkotó természetnek
 Kegy-lehelte rajzatja.
 A szép hölgyet , a szív s elme
 Melyben , agyban bár mint ég ,
 Láng és erő , szín , fény , hang , kép
 Lefesteni nincs elég.

Gesztenyeszín fürtök alatt
 Csillagzó nagy fekete
 Szemeinek mennyeket nyit
 Szerelmes tekintetc.
 Szemek , kikkől mikor részvét,
 Vagy kegyelem fakadoz,
 Az ész a szív érzelminek
 Lángárjában fúladoz.

Szemfényvesztő tiszta téjszín,
 S rózsaláng az arcája ;
 Egy feselni félig pattant
 Rózsabimbó szép szája.
 Szava kedves hárfazengzet,
 A szívhúrnak pengése.
 Mosolygása , bíborlángú
 Hajnalnak feltünése.

Fénylő, fejér hófuvalmát
Gömbölyű szép nyakának
Írigykedve takargatja
Éje barna hajának.
Gyenge teli karja s keze
Kegynek, bájnak mozgása.
Kicsiny könnyed lábainak
Szellőlengés járása.

Keble lelkes hullámozó
Líliomlevél-halom ;
A szív minden kínjaiért
Megnyugtató jutalom.
S egy lángoló, mélyen érző
Kegyres szív ver keblében,
Oly szív, mellynek mása nélkül
Veszni kell keservében.

Közép, gyengéd, sugár, s mégis
Teljes, deli termete,
S ebben minden tagnak bájos,
Öszveillő kelete,
Most, épen egy csak félig nyílt
Rózsának szép korában,
Oly tünet, hogy belé tapad
A szem első láttában.

S az alkotó természetnek
 E báj- s kellemteteme,
 Millyent élni e földtekén
 Ritkán lát a nap szeme ;
 S e lélekző kellemtestet
 Éltető szép s jó lélek :
 A gyönyörű Pethő Rózsa,
 Kiről itt most beszélek.

Harmadik tél találja most
 Szentgyörgyinek várában
 Szegény Rózsát , balul esett
 Házasságnak bújában :
 Mert nem önnön érzelmei
 Adák ötet férjének,
 Hanem mellék tekinteti
 Egy nevelő nénjének.

Árva volt ő ; s csak tizennyolc
 Éveket élt rózsaszál ;
 Szentgyörgyinek asszony kellett
 Megunt rideg házánál ;
 És , szemei megakadván
 A gyönyörű Rózsába,
 A keszthelyi szűz asszonykép
 Ment Szigliget várába.

A házasság kötelének
Gondolatlan kezdete
Többnyire mind illy történet,
S hányszor jaj a végzete!
Hányszor tud egy fondor nyelvnek
Kötözni és bontani
Olthatatlan viszketege
Imilly bogot fojtani.

Szép s nagy jószág birtokában,
Millyen a szép Szigliget,
Gyémánt s arany bőségében,
Mint a sors kevésnek vet,
Minthogy döllyfös, szilaj férje
Szívének nem felele,
Rózsa mégis csak szegény volt,
S vérzett sebes kebele.

A hullámozó Balatonnak
Zajló, vészes habjain,
Vagy a szöllős Badacsonynak
Sziklás, erdős ormain
Tévelyegvén csillagai
Nagy fekete szemének,
Hol itt, hol ott sejti s nézi
Felemását lelkének.

Míg gyakorta éhes szomjas
 Érzelmi bús szívének
 Sohajttással szakadván fel
 Mélységéből keblének,
 Lehellete az ablakot
 Ködlepellel borítja,
 S virágképben oda fagyván
 Üvegét megvakítja.

Legboldogabb pillantatja,
 (Óh nyomorúlt boldogság!)
 Ha, mikor a bűnnek férge
 Úntig lakván, már nem rág,
 Felolvadnak s kifakadnak
 Fájdalmának könnyei,
 S égő keblét megenyhítik
 Szép szemének gyöngyei.

Igy van most is: hogy egyszerre
 Rettenetes fergeteg
 Zúdulván fel, bömből s ordít
 A bakonyi rengeteg.
 A szélvihar, hózivatar
 Csikorgató dühében
 Házakat dönt, fákat teker
 Zajos, vészes törtében.

A fenékből felkavargó
Balatonnak habjait
Mind Somogyba korbácsolja.
A magas vár falait
Rázván, annak hó-csapkodta
Ablakjai zörögnek;
S tornyainak vas zászlói
Csikorogva pörögnek.

Ekkor befut egy szolgáló,
S vendégeket jelent be,
Millyenek nem vetemedtek
Soha még e vidékbe :
„Messze földről jönnek (úgymond)
S bár idegen ruhájok,
Mégis tiszta magyar nyelvek,
Magyar képek s formájok.

Egyik innár meglett ember,
A másik még fiatal;
Mestersége, a mint mondja,
Hárfa és lant, vers és dal.“
„Vezesd hamar hozzám őket,
S tartsuk meg az udvarban;
(Mond a szép hölgy) illy tudományt
Nem láttam még magyarban.“

Ne is kívánd, boldogtalan!
 Hajh! mert veszélyt hozhat rád!
 Hát ha szíved szomjainak
 E jelenés mérget ad?
 Tanácstalan! alig várja,
 Hogy vendégét láthassa,
 S hárfájának s verseinek
 Édes mérgét ihassa.

S íme! belép egy szép férfi,
 Megért emberkorában;
 Lélek lángol szép szemében,
 És szép ábrázatjában.
 Magas, szabad, nyílt homlokán
 Önkényt ketté válának
 Széles vállán rengő fürti
 Tömött arany hajának.

Erős, velős természetnek
 Ritka testi kellemet
 Mint élesztik s lelkesítik,
 S mint nevelik érdemit,
 Szemeiből kisúgárzó
 Szép szemérme lelkének,
 S jó, szép és nagy érzelmei
 Nemes, jámbor szívének.

A szép asszony s a jövevény
Megdöbbenve állanak
Első egymást látásokra,
És — semmit sem szólnak ;
Hanem arról elmélkednek,
Mintha egymást ismernék ;
Azt azonban, honnan, hogyan ?
Állítani nem mernék.

A megbájolt jövevényen
Erőt veszén végtére
Keblének fellobbant lángja,
S imezt adja nyelvére :
„Üdvez légy te ! a természet
Nagy s bölcs alkotójának
Kegyremekje ! Szép példája
Mindenhatóságának !“

Meg elnémúl. Sem kevésben,
Sem sokban nincs mértéke ;
Meglépetve , megbűvölve
Lévén minden érzéke ;
Annál inkább , minthogy a hölg'
Hol elpirúl , hol elhal ;
Habozván , mit tévő legyen
Vendégével s magával.

294 REGÉK A MAGYAR ELŐIDŐBŐL. — II. K.

„Bocsáss meg, óh mennyei szép!“
Úgy mond ismét rebegő
Hanggal a jövevény, s egész
Tetemében remeg ő;
Hol a földre lévén sűtve
Veszélyt látó szemei,
Hol a szép hölgy kellemeit
Nyelvén tekintetei.

„Bocsáss meg! ha megint megyek.
Jobb nekem elszakadnom
Tekinteted veszélyitől,
Mint sem belé tapadnom
Kellemidnek bájlépébe.“
Mondja, és még sem megyen;
Mert oda van gyökerezve.
De mikép is ne legyen?

Mert előtte véli látni
Megtetesült alakban,
A mit ő már rég keresett
Tétova tett útakban:
Képzelminek valóságát,
Szebb s jobb felét lelkének,
Szerencsáját, boldogságát
Lelki testi éltének;

Mert előtte véli látni
Tárgyát kívánságinak,
Érzelminek rokonságát,
Enyhét szívfájdalminak;
Rózsabokrát szerelmének,
Imádási oltárát,
Nyugtát keble hulláminak,
Reményinek határát.

A szép hölgy elmosolyodik,
Mint mosolyg a fájdalom,
Ha édesebb, mint keserű,
S jobban emel, mint sem nyom;
S hullámozó keble titkos
Sohajtástól dagadván,
Imezt mondja, kegygyel hangzó
Szava el-elakadván:

„Ritkaság így köszönteni
Egy először látottat!
S volna okom neheztelni
A tetőled mondottat;
De tartsd te bár veszélyesnek
Az én tekintetemet;
Vagy ne ítélj bár méltónak,
Megismerni engemet;

Minthogy , hallom , messze földről
 Tevéd ide útatad,
 Nem titkolom , megismerni
 Vágyok sorsod s magadat.
 S ha más nem is , a fergeteg
 Tartóztasson téged hát!
 Hol van a te úti társad ?
 Az itt veszélyt tán nem lát ?“

A jövevény , ki távozni,
 Mihelyt mondá , felejté,
 Sőt , ha testét elvinné is,
 Ezer kín közt már sejté,
 Hogy örökre a szép hölgynek
 Birtokában s körében
 Visszamarad szíve s lelke,
 Így szól, égvén szemében :

„Hála néked , s kegyelmednek!
 Hogy kívánod , maradjak.
 Lehetlen is volna , érzem,
 Hogy tőled elszakadjak,
 Minekelőtt szívem szerint
 Meg nem tisztelhetélek;
 Hajh ! miolta megláttalak,
 Más bennem a szív s lélek !“

A szép hölgynek érzelmeit,
Zárva tartja bár száját,
A bíborláng elárúlja,
Melly egeti arcáját.
A jövevény látván hallván
A részvétel kegyeit,
A szép hölgynek így beszéli
Élte történeteit:

„Mihelyt elmém gondolkodni,
S a szív bennem lángolni
Kezdett, legott a szép nemnek
Kívántam én hódolni,
Azt állítván, hogy egy szép nő
Jó szívvel, szép lélekkel,
A legfőbb jó, mellyhez jutnunk
Nekünk is szív s lélek kell.

S noha Árpád bajnok s vitéz
Nemzete még tudatlan
Szebb nemének tömjénezní,
S ha tudna is, szokatlan,
Minthogy éltét véres harcok
Foglalván el szünetlen,
Az élet jobb öröminek
Javával ismételten;

Én, ki egyéberánt szegény
 Nemes házban születtem,
 Mihelyt módját és alkalmát
 Láttam, eltökélttem
 A külföldre vándorlani,
 Hogy tanúja lehessek
 A szépek dicsőségének,
 Mellyben ők ott részesek.

A francoknál s olaszoknál
 Több évekig mulattam,
 S a vers- és lantmestereket
 Láthattam és hallhattam.
 Illy mesternek lenni, ki ott
 Troubadournak hivatik,
 Nagy érdemnek, becsületnek,
 S dicsőségnek tartatik.

Ennek tiszte s mestersége
 Elmés leleményekben
 A szerelmet énekelni
 Lanttal kísért versekben.
 A szerelem mennyje, pokla,
 Örömei, kínjai,
 A szeretők képe, sorsa,
 Az énekek tárgyai.

E teremő mesterségnek
 (Isteninek mondhatni,
Mínhogy képes a legvadabb
 Természetre is hatni)
Bájhatalmát s ingereit
 Egy mértékben érezi
Minden ember, akár daróc,
 Akar bíbor fedezi.

A szép nemnek kívált kedves
 A vers és lant tömjénje,
Mert e nélkül erkölcsének,
 Szépségének nincs fénye;
S egy illy lelkes énekesnek
 Méltóztatni lantjára,
A hírnek és dicsőségnek
 Legtündöklőbb sugára.“

„Boldog élet lehet az ott!
 (Úgymond Rózsa, és sohajt)
Hol az emberszív és lélek
 Illy szép virágokat hajt!
Hol a szívnek érzelmei
 Szép hangokat zengenek,
És reptei az elmének
 Olly kedvesen díszlenek!“

Rózsa itt elgondolkodik ;
 Kebelleplét ingatja
 A mit gondol. A jövevény
 Beszédjét így folytatja :
 „A vers és lant, kivált ha ez
 A szívhúrnak pengése,
 A földpornak szebb életet,
 Jobb világot élése.

E mesterség megbájlolván
 Kellemivel lelkemet,
 S hajlandónak sejtven arra
 Mélyen érző szívemet,
 És elmémet alkalmasnak
 A föld felett reptére,
 Megtanúltam én is ; de hajh !
 Talán szívem vesztére !

S magyar lévén szívem lelkem
 S minden csepp vér erebben,
 Árpád lelke s nyelve is szól
 Lantomban és versemben :
 Mert bár szüzet s hölgyet sokat,
 Szebbnél szebbet láttam ott,
 Szívem lángja csak hazámnak
 Leányihoz csapkodott.

Itt lantom ném osztozik tán
A szebb érzés díjában,
Mint a füge- s olajfáknak
Érzékenyebb honjában;
De csak egy szív legyen olyan,
Kinek tudjon tetszeni,
Hát szerencse és dicsőség
Lesz nékie zengeni.“

„Dicső lélek! (úgy mond Rózsa)
Engedd tudnom nevedet!
Boldog volnék! magyar lantos,
Ha hallhatnám versedet.“
„Magam Zongor Gyula vagyok;
Útitársam cselédem.
(Felel amaz.) De, asszonyom!
Tán sok is már beszédem?“

„Vétesz, ha ezt gondolhatod!“
Mondja Rózsa, s elakad;
Fellobbanván a szemérme,
A vér szinte kifakad
Elpiruló arcájából:
Megvillámlott agyában,
Hogy nyelve majd sokat is mond
Kebelének lángjában.

„Pihend ki, míg férjem megjön,
 Fáradságos útadat;
 Kívánnám, hogy el ne únjad
 Addig is itt magadat.
 (Így szól tovább.) Töltsd meg aztán
 Zengzetteddel házomat,
 S varázsold, ha lehet, vissza
 Vele leánykoromat!“ .

„A szerencsés asszony könnyen
 Elfelejtí pártáját;
 (Úgy mond Gyula) te, asszonyom!
 Te boldog nem volnál hát?“
 „Nem mondom azt; (felel Rózsa)
 Szavamat ne értsd balra!“
 S hogy zavarját elrejthesse,
 Elfordúl más oldalra.

„Kívánságod parancsolat!“
 Így szól Gyula, s elmegyén,
 Esze szíve zavarjában
 Nem tudván már, mit tegyen.
 Sok szép asszonyt látott Gyula!
 Sok megtetsze néki már;
 De mint Rózsa, senki sem még;
 Hogy másé már, hajh! be kár!

Rózsa szívét sem érdeklé,
Bár sok forgott körében,
Férfitermét, férfiszózat,
Még úgy, mint ez, éltében;
Ennek képe lángszínekkel
Rajzolja ül szívében;
És szózatja örök viszhang
Agyában és keblében.

www.libtool.com.cn

MÁSODIK ÉNEK.

Rózsa feje olly dongó kas,
 Mellyből, mint a méhrajok,
 Gondolatok járnak ki s be,
 Mellyek mind szívtolvajok ;
 Mint azok a mézet gyűjtik
 A virágok székéből :
 Szintúgy ezek a szerelmet
 Az érzemény tüzéből.

Hát ha majd megismerkedik
 Zongor agya s keblének
 Kincstárával? hová lesz majd
 Szomjaival szívének ?
 Mellyeket csak egy hasonló
 Érzelmű szív szomjai
 Olthatnak, ha megszűnjenek
 Szomjúsága kínjai ?

Illyen zavar, miolta él,
Nem háborgott agyában;
Fáj ez néki, s mégis azon
Töprenkedik magában,
Előre már miként lesz majd
Ha vendége távozik,
Kéért így forr agya s keble,
S színe annyit változik.

Szegény Rózsa! nyughatatlan:
Ül, kél, jár, és meg-megáll.
Az éj hollószárnyaival
Ez alatt a földre száll;
Csak hóleple világít még
Homályosan, kétesen.
A zivatar egyre zúg s dül,
Süvölt s fagyral élesen.

S egyszerre ím elbődülnek
A vadászok kürtjei,
És a kopók ordítanak:
Orbán úrnak jelei,
Hogy megtért a vadászból;
S a várbéli cselédek
Siessenek le őhöz, á,
S legyenek gyors segédek.

Szerencsétlen sors! ha, mikor
 A férj megtér házába,
 Az asszonynak komor homály
 Száll keblébe s agyába;
 S a helyett, hogy kerengetné
 Az örömnék melege,
 Inkább rázza őt félelem
 S irtózatnak hidege.

Rózsa ilyen szerencsétlen :
 Mert noha nem mondhatja,
 Hogy férje rossz ember volna,
 Sőt szépnek is tarthatja;
 Mert száz közt is szembetűnő
 Az ő jeles termete ;
 S noha kemény, nyers és büszke,
 Még sem vad természete;

Mit használ, ha nem felel meg
 Keble hangzatjainak?
 Ha nem érti arányait
 Lelke sovárgásinak?
 Ha nem viszontagolhatja
 Szíve érzeményeit?
 Ha soha meg nem foghatja
 Valójának kegyeit?

„Harc! háború! (kiált Orbán,
Morgayval belépvén)
Milyen idő! Még délben is
Megesküttem volna én
Hogy nem lehet: azonban egy
Vadkanként a fergeteg
Egyszerre csak előrohan,
S megzördül a rengeteg.“

„Jó estét, kis galambocskám!
Ne gondold, a zivatar
Hozott haza: feltétemtől
Engem idő el nem mar.
Vadakból is épült volna
Házunk, úgy-e Morgay?
Olly sok esett; mások voltak
Elmének gondolatjai.“

S ezt, Rózsa, te nem sajdítod?
Így szól Orbán, és salygat.
„Hozott isten benneteket!“
Felel Rózsa, és hallgat.
„Holnap lesz Pál fordulása:
Napja születésednek,
(Mond Orbán) s egyszersmind napja
Itt asszonynyá lettednek.“

„Eszembe sem jutott volna !
 (Mond a hölgy , és meggyúlad)
 Pál haraggal fordul jóra —“
 S többi szava elfúlاد.
 „Ne törődjünk haragjával ;
 Ígyuk vígan poharát.
 Örvend velünk , s iszik értünk
 A vadásztárs s jó barát.“

Így szól Orbán. És Morgay,
 Ki Rózsáért titkon ég,
 De takarni szenvedelmét
 Ravasz , s hideg mint a jég,
 Egyet sem szól ; hanem kémli,
 A szép hölgynek szemében
 Sugárzik-e számára is
 Részvét tekintetében?

De semmit sem vévén észre,
 Néma s hideg tovább is.
 Rózsa őtet rég gyűlöli,
 Tudván , hogy ő olly hamis ;
 De tűri : mert nagy kedvében
 Van ő szilaj férjének,
 Kivel mindég magán lenni
 Melly baj volna szívének !

„Vendégünk is vetemedett,
(Úgymond Rózsa) s olly vendég,
Millyent talán miközülünk
Egyikünk sem látott még.“
S íme! belép Zongor Gyula;
S a vár nemes gazdáját
Megtisztelvén, elbeszéli
Ki- s mivoltát, s pályáját.

„Földi! valljon nem láttuk-e
Mi már egymást e földön?“
Zongort nézvén figyelemmel,
Orbán imilly kérdést tön.
„Lehet! de nem emlékezem.
Ki sokat járt éltében,
(Felel Zongor) könnyen lelhet
Két hasonlót képében.“

Örül Orbán vendégének,
És marasztja házánál,
Tudni vágyván, szebb-e lantja
A kopó s kürt szavánál.
„Torkunk száraz, gyomrunk üres,
Éhünk szomjunk igen ég.
(Úgymond Orbán) csak hamar hát
Vacsorát s bort, feleség!“

„Készen vár az, szokás szerint.“
 Mondja Rózsa, s elmegyén.
 „Ha lantod jó, nem hiszem, hogy
 Torkod is jó ne legyen ;
 Jöszte tehát , lantos öcsém!“
 Így szól Orbán. S bár sérti
 Zongort s lantját a nyers beszéd,
 Rózsaért ez elérti.

A vadászat történeti,
 S Badacsonynak jó bora,
 Szavak s kortyok egymást váltván,
 Véghez jut a vacsora.
 Zongornak szép mértéklete
 Italában , étkében,
 Nemes magaviselete
 Új báj Rózsa szemében.

„Most , Zongor , hát danolj nekünk :
 A hárfa itt készen áll;
 Szeretném , ha vadászatot
 Vagy szerelmet mondanál.“
 Így szól Orbán. Zongor legott
 A hárfa megragadván,
 Ezt énekli : (szeme Rózsa
 Szemeibe tapadván).

„Hahó! hahó! ezt kiáltja,
S bele fű csont-kürtjébe;
Fogadt szavát most megváltja,
Kerüljön bár vérébe.
Endre úrfi bús fejében
Ezt tevé fel. Már kezében
Nyilas tegze és íja,
Hogy az erdőt megvíja.

Piroskának vadat ígért
Ünnepére nevének;
Jegyese volt, hajh! de más fért
Kegyelméhez szívének.
Egy dús betyár aranyai
S foganatos méz szavai
A leányt megbájolák,
S Endrétől elrabolák.

Fáj Endrének: vadászattal
Véli ölni szerelmét;
De igen rossz foganattal:
Mert neveli gyötrelmét.
Most lesz napja mind nevének,
Mind asszonynyá létélének,
S menyekzőjét cifrázni
Elmegy Endre vadászni.

„Hahó! hahó! hív állatok!
Fáradjatok érettem!
De jutalmat ne várjatok;
Én is másnak szerettem!

Ő volt keblem foglalatja,
 Elmém minden gondolatja,
 S így meg tudott gyalázni !
 Hahó ! hahó ! vadászni !“

Endre úrfi , ki majd megfúl
 Agyának bús gözében,
 Vértől szívvel útnak indul
 A zivatar dühében.
 A kutyák , nem rugaszkodva,
 Súnyt fülekkel hunnyáskodva
 S visszavágyó nézéssel
 Mennek urok után el.

„Fiam! (kiált anyja) maradj !
 Mert az idő veszélyes !
 Mérgének te koncot ne adj.“
 „„Fogadásom személyes :
 Szél- s hóvihar gát ne légyen !““
 Felel Endre , és elmegyén.
 S a fergeteg zavarja
 Őt vészével takarja.

Endre vadász szorgalmában
 S az időnek vészében,
 Elméjének zavarjában
 S lelke kínos hevében
 A veszélyt meg nem ítélvén,
 Sem életét nem kimélvén,
 Lábairól elesett,
 És — halálnak fia lett.

Négyen , vadász pajtásai,
Másképen is Endrének
Meghitt kedves barátjai,
Utána elmenének.
A kopók ott kikémlelték,
S megszakadtan halva lelték.
Nagy óerte a bújok ;
De még nagyobb boszújok.

Eljön napja Piroskának,
S ez negédes elmével
Kezet ad a dús nyalkának
Nem törődvn Endrével.
Éjfélíg tart menyekzője ;
Akkor fogja őt szülője,
S elvezeti ágyába,
Egy magános szobába.

Ez a meleg nyoszolyába',
Hüvelyéből vetkezve,
Férjét várja hév karjába,
Szívszorulást érezve ;
Hogy ím ! ott egy irtóztató,
Kebelt agyat felforgató,
Hajborzasztó történet
Mindennek rút véget vet :

Hahó ! hahó ! kiáltások,
Borzasztó kürtbögések,
Siralmas ebordítások,
Bús jajok és nyögések,

Rettenetes szélzúgások,
Bús haragos riadások
Fogják körül a leányt,
Ki Endrenek futtyót hanyt.

Törik, zúzik ablak s ajtó
Zörejjel és zsivajjal;
Berohan a szél s fagyos hó
Viharral és robajjal;
S vadak, kik már megmeredtek,
Vérbe, hóba keveredtek,
Repülnek a szobába,
S a menyasszony ágyába;

Nyulak, foglyok, varjú s csóka
A nyoszolya körébe,
S egy vicsorgó vén rőt róka
A menyasszony ölébe
Úgy vetődik, mintha párja,
Kinek a hölgy keblét tárja,
S kinek már már hódolna
E mervedt vad volna.

Végre négyen, kézíjasok,
Vállaikon farkasbőr,
Fejeiken borzadt sasok,
S markaikban gyilkos tör,
Endrét, halva szerelmébe',
A szobának közepébe
Hanyatt földre fektetik
S bús szemőket rá vetik.

S mint egy nagy kürt hortyaival
Orditó mord fuvalom,
S a haragnak morgásával
Vegyült zúgó fájdalom,
Imezt mondják mély hangzattal
És rémítő vad szózáttal :
Hozzá zúgván a szélvész,
Megdermed az emberész :

„„Így lehet véráldozatja
A hív lánggal áldozó
Szívnek erős indulatja
Az asszonyi változó,
Könnyű, hiú természetnek!
De , kik hitet így szeghetnek,
Kacajok mindég kora.
Van a bűnnek ostora.““

Ezt Piroska nem hallja már :
Rémültében szörnyet halt.
S a férj , kit most ölébe zár,
Egy róka , ki sokat csalt.
Elviszik mind boszújokat
A vadászok , mind holtjokat.
A dús úr megdobbana,
S még előbb elillana.““

„Zordon rege !“ Mondja Rózsa.
„Piroskának jól esett,
(Mondja Orbán) hogy negédje
Visszacsapó korbács lett.““

„Endrének bolond szerelme :
(Mondja gúnynyal Morgay)

Utóbb öszvekaphatának
Megint szívek lángjai.“

„Piroskáról feltehetnénk;
Ám Endréről soha sem;
Különbözik szív a szívtől,
Szerelemtől szerelem.
Mert ha igaz a szerelem,
Hát örökös érzemény;
Csak a buja gerjedelem
Illy változó, csélcsap kény.“

Így szól Zongor. Szép s bús Rózsa
Mélyen érzi szívében,
S a köny nyilván bizonyítja,
Melly csillog szép szemében,
Hogy igazság Zongor szava;
S édes öröm szívének,
Megismerni az övével
Rokonságát lelkének.

Jaj tenéked , érzékeny szív,
Ez édeset sejtened,
Minekután más ölében
Tilos már ezt érzened !

Egy lantossal kiváltképen
Veszedelmes kitenni:
A lelkesnek barátsága
Menny vagy pokol tud lenni.

Menny! ha őtet boldogítod:
Mert azt boldogítani,
Ki úgy érez, annyi mint menny
Üdvességét osztani;
Pokol! ha nem boldogítod:
Mert olly szívnek kínzása,
Kinek minden kín kétszer fáj,
Egy sátánnak vágyása.

Mikor az ég lantost teremt,
Ám nem közönségeset,
Hanem millyent világ olta
Teremthet csak keveset,
Hétszer nagyobb mértékkel vesz
Lelket, szívet, lángokat,
„Eredj! (mondván) teremts vele
Örömeket, kínokat!”

A lantosnak szíve olly mély
Ragadozó lángörvény,
Melly mindég forr: nem fojthatja
Sem tilalom, sem törvény;

S ebből ömlő érzeményi
 Mint egy tenger ársjai,
 Úgy zajognak, ha forgatják
 A szerelem gondjai.

Lelke a nagy teremtésben,
 Most egy sasként fellengve,
 Majd, mint a hím fülemile,
 Édes szerelmet zengve,
 Hol nyögve, mint a gerlice,
 Néha, mint a fürge méh,
 Mézet szedve, úgy jár s repked,
 Hol földön, hol ég felé.

Egy illy lélek, egy illyen szív,
 Ha különben alakja
 Az alkotó természetnek
 Nem épen a salakja,
 S ha mellette az által is
 Jeles, a mi férfiban
 Érdem s erkölcs, inger s kellem
 Az észnek tanácsiban ;

Egy leánynak, egy asszonynak
 Veszedelemes tünemény!
 Kivált, kinek keblében szebb,
 Jobb s nemesb az érzemény.

Rózsa! eddig a föld pora
Volt csak szíved élelme;
Vigyázz! el ne kapjon Zongor
Lelkesb, dicsőbb szerelme!

Haszontalan! nem fogadja!
„Zongor! (úgymond élesen)
Éneked a férfiaknak,
Vadászoknak kedvesen
Hangzik ugyan; de nememnek
Nem nagy dicsőségére;
S így te kötelességedet
Roszúl hajtod végére.“

„A szerelem hatalmának
Elég magasztalása,
Endrének egy hitetlenért
A halálba jutása.
(Felel Zongor.) Más dal tehát!
Sem hitszegés, sem halál
Nincsen ebben. Ez talán majd
Nálad több kedvet talál.“

„Éljen a négy vadász pajtás!
Derék fiak voltak ők.
(Kiált Orbán.) Vesszenek el
Minden eskütt hitszegők!“

Morgay nevet magában;
 Mert titkon őt érdekli.
 Rózsa keble nagyot sohajt.
 Zongor imezt énekli:

„Egy leány élt Hunniában,
 Legszebb az ő nemében;
 Száz falu volt birtokában
 A Kárpátok tövében.
 Tömve kincscsel palotája,
 Mint kellemmel szép arcája,
 Minden szava, tette báj;
 Imádá az egész táj.

Szabad levén szíve, keze,
 Szépségeért, javaért
 A férfinem majdnem vesze;
 Egy kérő más kérőt ért:
 Minden rendből 's tekintetből,
 Minden korból s természetből,
 Szép, rút, jó, rossz, nagy erkölcs,
 Szegény s boldog, vitéz s bölcs.

Minden férfi természetét
 Előbb jól kikérdezé,
 S kegygyel adott feleletét
 Mindég azzal fejezé;
 Csak a kitől reménylheti,
 Hogy bizonynyal elvezeti
 Az élet kútfejéhez,
 Az jut szíve s kezéhez.

A mit annak, ennek mondott,
Őszintén, de kegyesen,
Azt egy lantos akkor és ott
Versbe fűzé eszesen.
Arany szavak! tanulhattok,
Kik férfiban válogattok,
Itt ezekből egynéhány;
Figyelmezz rá jó leány:

„„„A szépség nagy ajándéka
A teremő kegyének;
De melly hamar lesz játéka
Idő és sors mérgének!
Mint a kertnek virágsora,
Szegefű s rózsza szép bíbora,
Olly mulékony; és ha nincs
Helytartója, silány kincs.

Ész, tudomány és bölcsesség,
Ha csak a szív lángjában
Fel nem olvad, örökös jég:
Fázunk száraz fagyában:
Csak olly öröm virágszatja,
Mellynek ezüst rajzolatja
Az ablaknak tükrében
Csillog a fagy mérgében.

Szép s nagy erkölcs egy férfiban
A vitézség, bátorság;
De ne legyen vonásiban
Kegyetlenség, latorság.

A szívnek e sasérzelme,
 Az ellenség ijedelme,
 Galamb legyen békében,
 A ház nyájias körében

A férfinak pulhasága
 Szintén olly gyűlöletes,
 Mint vadsága, durvasága
 Soha nem dicséretes :
 Magaérzés , erő , velő
 Asszonyoknál kedvet lelő
 Tulajdonság azokban,
 Kik fejek a házokban.

A gazdagság sorskegyelem :
 Jóra szépre fordítva
 Nagy szerencse ; gond s gyötrellem
 Marok közé szorítva.
 De becse csak akkor lehet,
 Ha fényével többre mehet
 A személynek érdeme,
 A lélek s test kelleme.

A szegénység semmi szégyen,
 Ha ez a sors hibája ;
 Csak a szív s ész gazdag légyen,
 Okos panasz nincs rája :
 Mert ama bal közvélemény
 Hazugság , hogy az arány s fény
 Boldogit csak egy embert.
 Dicsérem a középszert.

Az idősség nem öregség
 A férfiak nemében ;
 Míg az életláng vígan ég
 Lelkében és szívében.
 Az idősség csak érettség
 Míg erő van és tehetség :
 Lelki testi szegénység
 Korán későn a vénség.

Az ifjúság gyönyörű kor,
 Bár ne volna múlandó !
 De a test csak gyarló földpor ;
 S csak a lélek állandó.
 Az ifjúság többnyire szép ;
 De törékeny mint a cserép.
 Hogy hát sorsot jól vessünk,
 Szívet, lelket keressünk.

Ezt mondotta s efféléket
 Kérőinek a tündér ;
 Mind kosár volt ; s az elméket
 Úgy csipkedte, mint a dér.
 Húsz pünkösdt most ért élte ;
 S akkor bölcsen megítélte,
 Vezetője mellyik lesz
 Az élet kútfejéhez.

Itt elnémúl az énekes,
 Látván , hogy az únalom
 Nyomja már azt , kinek kedve
 Csupán a kürtfúvalom.

„Tovább, Zongor! tovább, kérlek
(Úgymond Rózsa) ne vágd el
Ott versedet, hol figyelmünk
Legélesebb ingert lel!“

„El kell vágnom (felel Zongor)
Mert regém csak eddig kész.
Elkészítem holnap délre,
Ha szolgál a szív és ész.“
„Jobb is! (mond a ház gazdája)
Menjünk nyugalomra.“
És elmennek, — Gyula s Rózsa
Hegyes tövishalomra.

www.libtool.com.cn

HARMADIK ÉNEK.

Pál napjának dele múltán
Folyvást tartó viharban,
Éljen ! hangzik a várnép közt
Az örvendő udvarban.
Ekkor Rózsa kéri Zongort,
Mondja tovább a regét :
És az engedelmes lantos
Így folytatja énekét :

„Egy férfi élt udvarában
Az imádott bálványának,
Kit még testamentomában
Az anyátlan leánynak
Atyja, teljes nyugalommal,
Reménységgel s hatalommal
Rendelt gyámúl melleje,
Míg megérnék veleje.

Atyafi volt. Bátor neve.
 Eleinte csak bátyja
 Volt húgának; aztán leve
 Tanítója s barátja;
 Utóbb annak szeretője,
 A minnek volt teremője.
 Lángját egy nap fojtotta;
 Más nap megint gyújtotta.

Szép férfi volt; s bár idősebb
 Kétszer tanítványánál,
 Lelkesebb volt és erősebb
 Sok fiatal duzmánál;
 S bár ajaki nem hangozták,
 De szemei sugározták
 Szerelmének lángjait,
 S epedése kinjait.

Roszúl járt az emberséges
 Ember a nagy elmével:
 Mikor vélte, most szükséges,
 Hozzá fogni eszével,
 Hogy elnyomja indulatját:
 Elszörnyed, hogy akaratját
 Szíve lángja megveti,
 S mint polyvát elégeti.

Ez Bátornak állapotja,
 Most, hogy az, kit szeret ő
 A sors mérges határzatja
 Által másé leendő.

Ott, hol sok észet égethet el
 A' szív az ő szerelmével,
 Nagy lehet a tűzveszély,
 És az örvény igen mély.

Sok pokolkín gyilkolhatja
 A szerető szíveket;
 Remény mellett kiállhatja
 A kínlódó ezeket:
 De mikor más karjába megy
 Az imádott egyetlenegy,
 A vesztesnek sebébe
 Ír kést döfni szívébe.

„„Kedves tanítóm s barátom!
 (Ügymond a szűz) tenéked
 Terhedre van már, mint látom,
 Hideg kötelességed:
 Azért holnap választva lesz,
 Ki az élet külféjéhez
 Elvezessen engemet,
 S neki nyújtom kezemet.““

Bátor szíve majd megrepedt,
 Ezen hír úgy fájtn neki,
 Mint kínlódott, miként epedt!
 Még sem gyötörhette ki
 Titkát makacs szerelmének;
 Sőt, javalván neveltjének
 Szándékát, így sohajtott:
 „„Légy boldog!““ s már nem volt ott.

Eljött a férjválasztó nap;
 Nagy számmal jelent meg ott
 Bátor, és az eskető pap,
 S mind, kit remény biztatott.
 A szűz égszín kék ruhában,
 Csillaghímek aranyában,
 Gyémánt s rubinpártában,
 Álla fényes pompában.

Néma s komoly a figyelme
 A sok váró reménynek,
 Kit üdvézít most kegyelme
 Az imádott önkénynek?
 Bátor halvány arccal várja,
 Most csap össze a kín árja,
 S öbelöle csúfot űz!
 S íme! így szól a szép szűz:

„A szív minden! életünknek
 A szívben van kútfeje,
 A szív lelkünk és testünknek
 Ereje és veleje.
 Jó, rossz, szép, rút, család, igaz,
 Erős, gyenge, csak a szív az;
 S a mit érez a földpor,
 Minden csak a szívből forr.

Az emberi természetnek
 Öröme és reménye
 A szívben kél; az életnek
 A szív a kincsszekrénye.

A szíven sem idő, sem sors,
Bár az futni, ez nyomni gyors,
Ki nem fog, míg szerelme
Nem lesz kínzó gyötrelme.

Érzékeny szív, gondolkozó
Lélek barátságában,
S képzelmeikkel barátkozó
Elme társaságában,
Ritkaság e szép szövetség,
Emberben istentehetség,
Leghódítóbb érdeme,
Legbájosabb kelleme!

Egy illy férfiszív szerelme,
S barátsága lelkenek,
Legédesb s valóbb élelme
A jobb leány éltének.
Óh! s ezt egyben rég felleltem,
Kit szerettem és tiszteltem,
Mihelyt keblem érezett,
S agyam világosabb lett.

Itt elnémult: szívdobogás
Fojtván őtet szavában,
És szokatlan lánglobogás
Támadván arcájában.
Mind fel voltak ingerelve,
Várták nézve és fülelve,
Az egy — mellyik lehet ott?
S a szűz tovább így szólott:

„Eltökélém, érett észszel
 Szívem sorsát intézni,
 Sok szív csupán azért vész el,
 Mert csak jelent tud nézni,
 S eddig ezért váraкоztam;
 Most magam meghatároztam;
 Szív s ész bennem egyezvén,
 Hiszem, jól választok én:

Bátor! nemes szív és lélek!
 Oh rég titkolt érzetek!
 Te vagy s te lélsz, kit, míg élek,
 Tisztelek és szeretek.
 Régen bírod már szívemet,
 Fogadd el most a kezemet!
 Belém oltott érzésed
 Legyen örömtermésed!“

„Ez szép rege! (úgymond Rózsa)
 Mert az örvendeztető,
 Mikor hosszas kínok után
 Szerencsés két szerető.
 A ki későn boldogúl is,
 Sorsát mindég áldhatja!“
 „Nincs még vége!“ (Mondja Zongor)
 S regéjét így folytatja:

„Mikor azon ponton a szív,
Hol az öröm s fájdalom
Életre és halálra vív,
Egy harmadik hatalom
Választja el a viadalt
S nyerheti el a diadalt:
A véletlen meglepés,
Melly gyakorta gyilkos kés.

Mint a kit a földhez levág
A villámnak csapása,
Bátort a nem várt boldogság
Birtokába jutása
Úgy sujtá le. Oda esett
Imádott, de nem keresett
Szerelmének tárgyához,
A szép szűznek lábához.

Senmi életjelt nem adott
Az örömtől lesújtott.
Az ijedt szűz ellankadott
S barátjára borúlt ott.
A történet olyan vala
Hogy az ember bal oldala
Sajnálattal telhetett;
Ott más foganatja lett :

A reménység megcsaltjai
Mozogtak és morogtak ;
S az irigység fulánkjai
Gúnyszikrákba pattogtak :

„A váró szüz halált vára;
Öltsön halált most karjára!“
Így szól egyik. Másik így:
„Gyönyörű szerelemfrigy!

A menyasszony az ájultság,
A halál a vőlegény!“
„A nyoszolya helyett így hág
Koporsóba most szegény!“
Az irigység kigyónyelve
Így sziszegé méregtelve
Bánatját és boszúját,
S fordítva lön minden hát.“

„Nem tartottad meg szavadat;
Nálad minden szerető
Szerencsétlen; s minden regéd
Egy siralmas temető!
Vagy tán nálad sem boldogok
A szív érzeményci?“
Így szól Rózsa, részvétének
Harmatozván gyöngyei.

„Vétett a szüz: (mond Morgay)
Jobb jövőndő fejébe
Ereszteni a jelenkort,
Sok örömnök vesztébe
Kerül mindég. Üstökénél
Jó azt mindjárt markolni;
Késő bánat még soha sem
Tudta visszapótolni.“

„Én úgy tartom , (így szól Orbán)
 Hogy életünk kedvei
 Csak silányok , ha csupán csak
 Egy fának gyümölcsei.
 Szegény az , ki örömének
 Csak szerelmét érezi.
 „Nincs még vége!“ Mondja Zongor ;
 S regéjét így végezi :

„De hálá a sors urának !
 Ki a rokon szíveket,
 Bár keservek prédájának
 Tegye is ki ezeket,
 S gyötrelmekkel szorongatja,
 Néha mégis eljuttatja
 Az élet kútfejéhez
 A szerelem fészkéhez.

Bátornak ismét visszatér
 Öröm-ütött élete ;
 S új élete mennyivel ér
 Többet , mint sem esete
 Előtt , mellyet hátra teve !
 Ő és a szűz egy pár leve ;
 S boldogabb pár a földön
 Előbb utóbb kevés lön.

E szerelem gyötrelméből
 Valamint most öröm vált,
 Úgy utóbb egy gyümölcséből
 Válni láttunk egy királyt,

Kit trónusra nem születés,
Sem fegyver, vagy erőltetés,
Hanem szíve s lelkének
Napsugái vivének.

„Így szerettem: (úgymond Rózsa):
A minek bú kezdete,
Kívánom, hogy öröm legyen
Mindenkor a végzete!“
„Hajh! de a bú kövér gyomként
Terem éltünk útjában!
(Felel Zongor) és az öröm
Melly hamar fül magvában!“

„Jól nevezéd teremőnek
A te mesterségedet:
(Úgymond Rózsa) kik most zengni
Hallánk lantod s versedet,
Melly temérdek gerjedelem
Kelt érdeklét keblünkben!
Indulatok, szenvedelmek
Hullámoznak szívünkben!“

Dal, pohár s beszélgetések
Közt hanyatlík Pál napja;
S akkor a kifáradt szélvész
Haragját elharapja,

Melly, a merre méregontva
 S robogva száguldozott,
 Élőben és életlenben
 Ezernyi kárt okozott.

S csendesség lön: mintha idő
 És természet fáradtan
 Most egyszer megállapodván,
 S zaklatástól bágyadtan,
 Eloltván a napvilágot,
 Nyúgalomra lankadna
 És habos hópaplanába
 Takarózva szunnyadna.

Orbán ur ezt észrevévén:
 „Jó idő lett, Morgay!
 (Így kiált fel.) Betelhetnek
 Múlt éjemnek álmai:
 A nagy szarvast, ki nyilamat
 Elvitte volt hasában,
 Holnap mindjárt felkeressük
 Kifolyt vére nyomában.“

„A mennyire kivehettem,
 Tizenhatos lehetett,
 A fergeteg boszuságot
 Nagyobbat nem tehetett,

Mint, hogy e királyi vadnak
Gátolhatta üzését;

Holnap korán hozzá lássunk,
Felhajtatni fekvesét.

„Bár örömet társ leszek is,”

(Felel csalfán Morgay,

Kit Rózsának a lantoson

Függő pillantásai

Azon gyanúval szurdalnak,

Hogy, noha őt megveti

A hölgy szíve, Zongor lantja

Azt mégis megnyerheti)

„Úgy vélem, hiába megyünk:

Mert szarvasod vagy fut még,

(Így folytatja) ha nyilad őt

Megölni nem volt elég;

Vagy, ha sebe halálos volt,

Hát farkasok konca lett,

Kiknek mi csak nyomát láttuk,

De a pecér észrevett.”

„Azt álmodtam, (mondja Orbán)

Hogy egy tölgynek tövében

Haldoklott a derék szarvas

Tőlem vett nyílsebében;

S egy szép ténen, melly teli volt
Egy jövődő szarvassal,
Sebjét nyalván, keservesen
Nézte, hímje miként hal.“

„Melly kemény, hajh! kénye, kedve
A férfiú szíveknek!
(Sohajt Rózsa) borzaszt engem
Hallása is ezeknek!“
„Jele ugyan (mondja Zongor)
Tökéletlenségünknek;
De szükséges védelmére
Gyarló emberlétünknek.“

„Bölcsen mondod, lantos öcsém!
Tarts inkább te is velünk!
(Úgymond Orbán) Vagy — most még se;
Bajakkal nem terhelünk:
Ismeretlent ismeretlen
Vidékekben vezetni
Aggság volna; jobb lesz néked
Itthon hárfát pengetni.“

„Holnap, hajnal hasadtakor,
Ha megriad a kürtszó,
Készen legyen a vadászat,
S minden hozzá tartozó!“

(Parancsolja Szentgyörgyi úr)

Most hát álom karjába!

Holnap pedig, hahó! hahó!

A sárkánynak gyomrába!

S eloszlanak ide, oda,

Kiki maga helyére;

De az álom nem egykép száll.

Mindeniknek szemére:

Orbánt legott megöleli

A halálnak rokonja;

A többbit a szenvedelem

Hajtja, húzza és vonja.

A kakas már éjfél kiált,

S Gyula még sem alszik még;

Mert keblében és agyában

Szünet nélkül forr és ég.

Ekkor őt egy félig fojtott

Hárfazengzet érdekli,

S egy mennyei asszonyszózat

Ahhoz imezt éneкли:

„Sovár, szomjú kívánati

Titkon égő szívemnek!

Sohajtozó fuvallati

Hullámozó keblemnek!

Óh! melly édes keserűség!
 Melly fájdalmas gyönyörűség!
 A mit váltva okoztok,
 Mikor engem kínoztok!""

„Így énekel egy gyengéd szűz
 A szép estnek hűvében,
 S virágokból koszorút fűz,
 Köny gyöngyöztén szemében.
 Mint a rózsza zöld bimbóból,
 Keggyel tömött bájsomóból
 Fakadni most kezdének
 Kellomei testének.“

„„Az ilyen baj a leánykor
 És pártának érzelme;
 (Mond az anyja) nem bánt akkor,
 Ha istenem kegyelme
 A házasság szentségében
 Egy szerelmes férj ölében
 Szent békével csillapít
 S boldogságba állapít.““

„Teljesedik nem sokára
 Reménysége anyjának:
 A szép szűznek birására
 Most már többen vágyának.“
 „„Anyám! anyám! nem jött még el,
 (Mond a szűz) ki szent békével
 Tölthetné meg keblemet.
 Ne adj oda engemet!""“

„A gyengéd szűz letorkolva,
 Rábeszélve, únszolva,
 Erőltetve, káromolva,
 Fenyegetve, gúnyolva
 Anyjától és nénjeitől,
 S megcsalva önérzelmétől,
 Olly férjhez megy hidegen,
 Ki szívének idegen.“

„A szűzből most hát asszony lesz :
 Alig képes megfogni,
 Élte milyen fordulást vesz !
 De könnyeit csorogni
 Látja sokszor a nyugvó nap !
 S ha ilyenkor lantjához kap,
 Mikor szíve ömledez,
 Lantja imígy zengedez:“

„„„Sovár, szomjú kívánsatok !
 Szívem régi sérelmi !
 Mért vagytok még , mint voltatok,
 Most is éltem gyötrelmi ?
 S mért most semmi gyönyörűség,
 Csak fájdalom s keserűség
 Felsőhajtó vágyotok ?
 Olthatatlan lángotok ?

Hajh ! mert szívem s érzelmeim
 Nem lelék fel mássokat !
 És elvágva reményeim,
 Hogy fellelnék azokat !

S ha fellelnék , több kín volna ;

Mert fájdalomam meggyilkolna ;

Hogy a nékem teremtet,

Nem én osztályreszem lett!

Itt elnémúl az éneknek

És hárfának zengete :

Rózsa volt ez , és keblének

Hangba ömlő érzete.

Gyula szívét Rózsa szava

Fenekéig érdekli ;

Ő is tehát hárfát ragad

S legott imezt énekli:

„Szíves , lelkes szorgalommal,

Melly tárgyaért halni kész,

S meghitt , büszke bízalommal,

Nevelt s mivelt egy kertész

Egy szál rózsát kis kertjében ;

Repkedett a szív keblében,

Ábrándozván felőle,

Mi válik majd belőle !

Édes öröm reményében

Útnak indúlt a dőre,

S rózsáját még zsengejében

Elhagyá egy időre,

Vélvén , hogy majd a mit hall s lát,

S tanul , szebb s jobb tudományát

Örömeire fordítja,

S ezzel sorsát javítja.

De a sorsnak ki mondhatja,
 Hogy az így, vagy úgy járjon?
 S az időt úgy ki hajthatja,
 Hogy siessen, vagy várjon?
 Az idő fut; a sors forog:
 A föld pora sír, vagy morog,
 Amaz viszi, sodorja;
 Ez emeli, tiporja.

A vándor, most meg haza tér,
 S benyit kedves kertjébe;
 Hajh! érében megfagy a vér,
 S majd megbódul elmébe:
 Nincsen Rózsa! Hervadása
 Néki örök bú forrása;
 De más keblén találja!
 Bú, kín! ezt ki nem állja.“

Itt elhallgat. — S tovább az éj
 Néma, setét csendében,
 Hasonló a nyugalomhoz
 A sír setét mélyében.
 Csak Gyulának szívfájdalma
 Él, rág s dül, mint a féreg,
 Mellynek hosszas rágásától
 Porrá lesz a fakéreg.

Maga sorsát panaszlá el
 A kertésznek s Rózsának
 Képében: mert ő szenved
 Kárát vándorlásának.

Történetből, szél s hóvészből
Vélődvén a várba ő,
Most gyanítja, hol s kinél van.
Jaj szívének, hogy nem kő!

www.libtool.com.cn

NEGYESDÍK ÉNEK.

Hajnal felé lépé csak meg
Egy fél álom a lantost;
És , csak kevés enyhet adván,
Még az is felretten most :
Mert a kürtök elbödülvén,
Ordítanak , nyivognak
A kopók, és a vadászok
Jobbra balra zajognak.

Távozik a vadászatnak
Sokféle hangzavarja ;
S Gyulát , Rózsát az érzelem
Néma csendben sanyarja.
Alig várják , megláthatni
Egymást , kiknek éjjeli
Szívömlések foglalatja
Egymás keblét terheli.

Végre , egymást egy ideig
Kerülvén és keresvén,
Öszvejönnek , a mézes bor
Alkalomul jól esvén.
Eleinte ögyelegnek ;
De kebleik lángjai
Hajtván , hamar szóba kelnek
Érzelveik hangjai.

Mikor rokon szívek s lelkek,
Kik magokban viselik
Egymás képét, hangját régen,
Végre egymást fellelik !
Hamar kész az ismeretség :
Gondolatok , érzelmek,
Mint egy emlő ivadéki,
Ölelkező értelmek.

„Múlt éjjeli énekednek
Bús értelmű szavai
(Kezdi Zongor) boldogtalan
Szívnek panaszhangjai ?“
„Nem gondolám , (felel Rózsa)
Hogy valaki meghallja.
Kedves nékem ; bár fülánkja
Szívemet megszúrdalja.“

„Nem érdemel köszönetet
 (Úgymond Zongor) az ének,
 Melly bűt ontó bús zengzete
 A kinlódók szívének.
 Nem érdemel köszönetet
 A lantoló mesterség,
 Mert csak új bűt szív hangjából
 A nem boldog emberség.“

„Óh ne mondd azt! (sohajt Rózsa)
 Kebelem vad kínjait
 Enyhíti, ha más szívben is
 Fellelem viszhangjait
 Az enyimnek. Az érzékeny
 Szívből forró verseket
 Úgy érzem, mint keservemet
 Édesítő könyeket ;

S milly rokonja, milly testvére
 Volt enyimnek az ének,
 Mellyet zengél! bús szavai
 Enyimhez mint illének!
 Zongor! egyet vágyok tudni,
 Egyet kérdek tetőled:
 A mit te így énekelgetsz,
 Miként jön az belőled?

Mind ez veled történt-e meg ?
Vagy velünk történt-e már?
S mint fél álom, fél valóság
Szívünk s elménk előtt jár ?
Másképp úgy kell vélekednem,
Hogy varázs erővel bírsz,
S örülnünk kell, ha te örülsz,
Sírunk, mikor magad sírsz ?“

„Elmém lángja, szívem vére,
A mit lantom énekel ;
(Felel Zongor) szívet, lelket
Versem azért érdekel.
Szerencsétlen mesterség ez :
Mesterének fájdalom
Jelessége ; silánysága
A világnak únalom.“

Boldogtalan szívek, elmék !
Mint keresnek világot,
Megismerni mennél előbb
A bűt, nyomorúságot !
S megismervén, mint jajdúl el
Szívek mirígy fájdalma !
Rózsa így szól tovább, kinek
Felzajdult már nyugalma :

„Nem érdemel köszönetet
 (Úgymond Zongor) az ének,
 Melly bút ontó bús zengzete
 A kinlódók szívének.
 Nem érdemel köszönetet
 A lantoló mesterség,
 Mert csak új bút szív hangjából
 A nem boldog emberség.“

„Óh ne mondd azt! (sohajt Rózsa)
 Kebelem vad kínjait
 Enyhíti, ha más szívben is
 Fellelem viszhangjait
 Az enyimnek. Az érzékeny
 Szívből forró verseket
 Úgy érzem, mint keservemet
 Édesítő könyeket ;

S milly rokonja, milly testvére
 Volt enyimnek az ének,
 Mellyet zengél! bús szavai
 Enyimhez mint illének!
 Zongor! egyet vágyok tudni,
 Egyet kérdek tetőled:
 A mit te így énekelgetsz,
 Miként jön az belőled?

Mind ez veled történt-e meg ?
 Vagy velünk történt-e már ?
 S mint fél álom, fél valóság
 Szívünk s elménk előtt jár ?
 Másképp úgy kell vélekednem,
 Hogy varázs erővel bírsz,
 S örülnünk kell, ha te örülsz,
 Sírnunk, mikor magad sírsz ?“

„Elmém lángja, szívem vére,
 A mit lantom énekel ;
 (Felel Zongor) szívet, lelket
 Versem azért érdekel.
 Szerencsétlen mesterség ez :
 Mesterének fájdalom
 Jelessége ; silánysága
 A világnak únalom.“

Boldogtalan szívek, elmék !
 Mint keresnek világot,
 Megismerni mennél előbb
 A bűt, nyomorúságot !
 S megismervén, mint jajdúl el
 Szívek mirigy fájdalma !
 Rózsa így szól tovább, kinek
 Felzajdult már nyugalma :

„Óh ! és még más bajt is okoz
 Énekednek értelme,
 Melly fölingerelt szívemnek
 Mintegy örök sérelme ;
 Gyermekkorom éveinek
 Elhúnyt édes sejtési
 Ébredeznek kebelemben,
 És ujulnak vérzési!

Egy barátját , oktatóját
 Gyengéd ifjúságomnak,
 És rokonját lelki testi
 Embervalóságomnak
 Hozza vissza emlékembe :
 Őtet hallom szavadban,
 Őtet látom termetedben,
 Őt — egész temagadban.

Te lehetnél , kiről szólok,
 Ha életben volna még,
 Annyi benned őbelőle
 A hasonló őszveség.
 De meghalt ő ! csak szívemben
 Tart még mindig élete
 A kedvesnek , a ki engem
 Gyermeket úgy szerete.

Gyermek szívvel, észszel tudám
Öt akkor csak szeretni:
Az éretlen agy és kebel
Nem képes még érthetni
A szerelem természetét;
Csak szeret, mert vonzódik,
De még egész valójában
Váltig el nem fogódik.

Óh! de a mint nőtt s ért valóm,
Mint nőtt vele érzelmem!
S mint lett utóbb óriássá
Gyermekkori szerelmem!
Hajh! de ő elszakadt tőlem
Még éretlen koromban,
Mikor még csak tizenkétszer
Termett új fű nyomomban!

Hogy megérvén, világosban
Gondolkodtam, érzettem,
Akkor tudtam, mit birtam én,
Hajh! mikor elvesztettem!
Szerencsétlen a leányszív,
Ki érzi s megismeri
Az életnek szépét, javát,
S utóbb — seprejét nyeri!

S miként voltam én is néki
 Egyetlenegy kedveltje;
 Elméjének képzelete,
 És keblének szíveltje!
 Tárgya minden tetteinek,
 Célja minden léptének;
 Kívánatja érzelminek,
 És öleltje lelkének!

A mit akkor könnyű elmém,
 Nem mondhatnám, könnyen vett;
 De a minek egész becse
 Váltig még sem érzetett;
 Mint lett utóbb dicsősége
 S bús érdeme éltemnek!
 Egyetlenegy öröme most
 Boldogtalan szívemnek!

Kebelembe, szép lelkének
 Megnyitván kincstárait,
 Boldogtalan érzelmimnek
 Ő hintette magvait.
 Hajh! de a sors veszélyt hozott!
 S belém vetett érzése
 Nem lehetett, mint Bátornak,
 Édes öröm termése!

A bús hölgynek bizodalmas
Szívől ömlő szavára
Zongornak búfelleg vonúl
Komoly ábrázatjára;
S nőttön-növén s dagadozván
A fájdalom szívéből,
Keserű köny facsarodik
S csordúl utóbb szeméből.

„S ki volt azon szerencsétlen
Boldog férfi, a kinek
Így áldoz még most is lángja
Kebled érzeményinek?”
Kérdi Zongor, kinek arca
Félelemtől s reménytől
Borong s vídul, mint a kék ég
Fellegtől és napfénytől.

„Gyula ő is; (felel Rózsa)
Egyébiránt Gyulafy;
Hozzám vérség által kötött
Kedves rokon s anyafi.
Mint testének és lelkének
Hasonlatosságában,
Úgy, ha élne, megegyezne
Veled élte korában.

Tavasza nyolc év folyand le,
 Hogy rossz Nápolyt büntetni
 Lajos király fegyvert fogott;
 S célját végre vihetni
 Felszólítván nemeseit,
 Alig maradt honjában
 Nemes ifjú, ki részt nem vett
 Királyának harcában.

Elment vele Gyulafy is,
 Szívem kedves rokonja;
 S örök bűjének fonalát
 Szívem azóta fonja!
 Együtt levén nemesinknek
 Számos bajnok ezere,
 Köz hír szerint mégis ő volt
 A nemesség címere.

Lajos hamar végzé harcát
 Diadalmas karjával;
 S haza tére vitézinek
 Igen kevés híjával.
 Oda vala, s visszatére
 Szentgyörgyi is övele,
 Kinek utóbb sorsom engem
 Feleségül rendele.

De Gyulafy oda veszett!
Hiába volt nyomozva;
Olaszoknak kellett ötlet
Meggyilkolni orozva.
Eltűnt így még több magyar is:
Ott könnyen megeshetett,
Hol önmaga egy királyné
Egy királyt megöletett.

Hogy, eltelvén hat esztendő,
Híre még sem hallatott,
Az eltűntnek halála már
Bizonyosnak tartatott.
Vagy örökre veszett volna
Akkor emlékezetem!
Vagy kínomban, gyötrelmemben
Fúlt volna meg életem!

Múlt éjjeli énekemnek,
Mintegy kora sejtője
Jövendőmnnek, melly jelen most,
Ő volt varázs szerzője.
S ezen ének forrása most
Azon édes méregnek,
Melly élelme a szívemet
Gyilkoló bűféregnek.

Atyám korán oda veszett,
 A nagy vitéz s hazafi;
 Szintúgy utóbb Gyula bátyám,
 A szeretett atyafi.
 E két halál szörnyű csapás
 Volt anyámnak szívére;
 Hogy oda halt nem sokára
 Leányának vesztére.

A rokonság, illendőség,
 Engem néném kezébe
 Keszthelyre vitt, akkoron halt
 Leányának helyébe.
 A mindenét vesztett szívnek
 Ott bú s baj volt élete;
 S szabadúlni ahhoz mentem,
 Ki először kérete.“

„Óh! ha erős voltál volna!
 (Sohajt Zongor) Eddig még
 Az állandóság jutalmát
 Fentartá a kegyes ég!“
 „Hidd el, erős voltam volna,
 Ha lett volna támadék;
 (Felel a hölgy) de a nélkül
 A leány csak omladék.“

„S ha Gyulafy most is élne?“

Kérdi Zongor, és épéd.

„Ments meg isten! (kiált Rózsa,
S szíve szinte megreped.)

Akkor ezerszer jaj volna

Mind nekem, mind őneki!

S hát a pokol minden kínját

Csak szívembe öntse ki?

De nem él ő! A mély poklon

Keresztül is tudtomra

Adta volna, hogy él s megtér

Örök boldogságomra.

S nem lett volna olly hatalom,

Olly erő, melly engemet

Reá kényszerített volna,

Másnak adni kezemet.“

„Hát ha téged elfelejtván —“

Mondja Zongor; de legott

Szavát vágja Rózsa, s így szól:

„Ne mondd ki rá a szitkot!

Hasonlónak hasonlóval

Sebes őszvekapása,

Tűzzel tűznek, víznek vízzel,

A természet vonása

A jó és szép itt ott néki,
 Elhiszem, megtetszhetett;
 De szíve és lelke csupán
 Csak magamat szeretett.
 A természet, érzem, néki
 Csak magamat teremtet;
 Szíve, lelke és elméje
 Életet csak tőlem vett.“

Itten Rózsa egy karszékbe
 Vágja magát bágyadtan:
 „Mint feszíti kebelemet!“
 Ezt sohajtja lankadtan.
 De mennyivel inkább feszül
 Keble szegény Gyulának!
 Oda bukik lábaihoz
 A szenvedő Rózsának:

„Boldogtalan te is! én is!
 (Úgymond) ismerj Gyulára!
 Barátodra! szeretődre!
 S szíve kínos lángjára!
 Élek! de bár veszttem volna,
 S haltam volna száz halált,
 Mint sem szívem másnak keblén
 S birtokában így talált!“

Eljajdúlván Rózsa — előbb,
Mint sem Gyula végezi,
„Szent istent“ csak alig rebeg,
S lelkét tűnni érezi.
S hogy vonagló karjaival
Gyulára vágy borúlni,
Oda zsibbad; s az elájúlt
Nem képes már mozdulni.

Gyula Rózsát csókjainak
Lángjaival éleszti,
De sem csók a szívfogottat,
Sem szó fel nem ébreszti.
Hogy véletlen ajtó nyílik,
S éles, mérges hahota
Harsan, mellytől visszahangzik
A szerelmes palota.

Morgay volt : a gyanútól
S irigységtől sürgetett,
Alattomban haza szökött ;
Észre nem is vétetett,
Hogy ott terem , s így lepi meg
A kínlódó szíveket.
Felrettenvén visszanyerik
Ezek eszméleteket.

„Haha ! bocsáss meg, asszonyom !

(Úgymond gúnynyal Morgay)

Nem hittem, hogy a verseknek

Szívre hulló magvai

Illy szép s hamar foganattal

Szerelemre keljenek,

S lelki testi örömeket

Váltva gyümölcsözzenek!“

„Ravasz gonosz ! (így szól Rózsa

Még csak alig pihegve)

Ne csúfold, ne káromold így,

Kígyómérget lehegve,

A legszentebb érzelmeket !

A kit látsz itt, Gyulafy,

Az elveszett s rég síratott

Kedves rokon s atyafi.“

Gúnyolódó hahotával

Kezdi megint Morgay;

De Gyulafy, haragjának

Fellobbanván lángjai,

Előrobban, s ezt mennydörgi :

„Mokány betyár ! hahotád

Ne motszanjon ! mert torkodnak

Örök némaságot ad.

Nem csak hárfát, lantot penget
Az én kezem ereje.
Nézz szemembe! nézd e vágást!
Nincs agyának veleje
Annak, ki ezt cselekedte,
Ezt veled megtudatom
Minekelőtt megmutassam,
Kardom miként forgatom.“

„Mihelyt egyszer Gyulafy vagy,
(Mond amaz) nincs kétségem;
S minthogy az vagy, és atyafi,
Bocsásd meg hát vétségem!
Mindazáltal Szentgyörgyinek
Nem volna tán ínyére,
Hogy csókokat, bár atyafi,
Rakjon feleségére.

S minthogy ő nem ismer határt
A szerelemfáltásban,
Valamint én a szép hölgyet
Tisztelő mély érzésben,
Tanácslom, hogy a mi történt,
Csak közöttünk maradjon,
Hogy a gyanú szikrájából
Utóbb tűz ne támadjon.

S így , kegyes hölgy ! győződj meg már
Szíves tiszteletemről.

Ismerj meg ! és tarts hát több jót
Nem épen rosz szívemről !“

S elmegy , éles figyelemmel
Nézvén Rózsa szemébe,
Nem ígér-e néki is most
Reményt elijedtébe’.

„Álnok , agyas leselkedő !
(Úgymond Rózsa) s nékem őt,
A gyűlöltet , az utáltat,
S mégis engem kísértőt,
El kell tűrnöm a férjemért :
Csak ő vonja tőlem el
Azt , a kinek jelenléte
Nem tölt engem örömmel.“

Elhallgatnak mind a ketten,
Fájván a szív keblekben ;
S keserű könny forrván s égvén
Egymást nyelő szemekben.
Elméjekben a jövőndő
Kín s búörvény képében
Kereng s zajlik , reménytelen
Setét éjnek vészében.

„Gyula! Gyula! mit míveltél?

Ha eddig eltitkolád

Életedet, szíved nékem

Hangot most már későn ad!

S mért is adja? Eltemetve

Szentgyörgyinek karjába

Szívem, lelkem! Boldogtalan!

Már örökre hiába!

Egy szó, egy jel életedről!

És egy emberéletnek

Sem ideje, sem szüksége

Engem rá nem vehetnek,

Hogy, bár holtig üres remény

Csalogatna engemet,

Másnak adjam csak magadtól

Értett s érzett szívemet.

Szerencsétlen vándor! óh! ki

Egy két hiú erkölcsöt

Szerezhetni, veszni hagyja

Virágért a gyümölcsöt!

Tudományért boldogságát,

Legjobb földi élelmét

Veszni hagyja! Üres hangért

Egyetlenegy szerelmét!

Mert tudd meg azt, boldogtalan!
 Szíved, lelked ereje
 Csak én vagyok! és csak szívem
 Életednek kútfeje!
 Szíved honja csak kebelem;
 Miként s hol élsz kivüle?
 És élelmed csak szerelmem;
 Mikép élsz majd nélküle?“

Mondá Rózsa keservében;
 És elfojtja keserve.
 „A vak sorsnak mérge által
 Vagyunk mi csak megverve!“
 Így szól Gyula; s mentésére
 Még többet is mondana,
 Hogy egyszerre, ámbár távol,
 Ismét kürtszó harsana.

„Férjed szava! (úgymond Gyula)
 El kell mennem előle;
 Együtt létünk veszedelmes,
 Halál válna belőle.
 Óh! és nem is tudod te még
 Visszás történetemet!
 Melly által én elvesztélek,
 S melly elveszt most engemet!

Élj boldogúl! a mint lehet,
 Szívem édes kínzója!
 Kegyednek bűm, s gyötrelmem lesz
 Örök szíves adója.
 Látlak-e még? s hogyan, s mikor?
 Nem tudom: de érzem azt,
 Hogy míg élek, tiéd vagyok,
 S tőled semmi nem szakaszt.“

„Gyulám édes! jaj tenéked!
 Mert szeretsz s kell szeretned;
 (Sohajt Rózsa) de kötetlen,
 Szabad búdat követned;
 Óh! de nékem ezerszer jaj!
 Kötve lévén életem,
 Fájdalmamnak könyeit csak
 Titkon s némán ejthetem!

Hajh! mert miként dúlna fúlna
 Szívem szentelt zsarlója,
 Észre vévén, keservemnek
 Milly fájdalom sajtója.
 Kegyetlen! s csak te vagy oka
 Boldogtalanságomnak:
 Szíved s elméd hájszelleme
 Örök élte lángomnak.

Gyula! Gyula! (kiált Rózsa
 Egy kétségbe esettnek
 Tört hangjával) mért fonjam én
 Egy illy kínos életnek,
 Mint győzné azt életerőm,
 Olly hosszúra fonalát?
 Az én szemem csak örök éjt,
 S végtelen bütengert lát!

Csókolj meg, és — ölj meg engem!
 Mert ha Rózsát szereted,
 Úgy érzem, hogy másnak keblén
 Öt irtózva nézheted?“
 „Én? (mond Gyula iszonyodva)
 Én! ki inkább lelkemet
 Lehelleném beléd, s érted
 Tudnám adni életemet?

Sem gyilkosnak, sem gyávának
 Szeretőd nem született.
 Óh! de szívem e szavadtól
 Meg új sebet, új kint vett.
 Él! szeress és szenvedj velem,
 Egyetlenegy szerelmem!
 Lángunk, kínunk vegyülése
 Lesz holtomig élelmem!“

S ölelések , sohajtások,
Tört hangzatok s nyögések,
Hevülések , lankadások,
Borzadások , rezgések,
Fanyar öröm , édes kínok,
Felolvadva könnyekkel,
És záporként eső csókok
Váltják ott most egymást fel.

Illy érzelmek zavarjában
Gyula elvál Rózsától,
És keserves bucsút vesz
Élte boldogságától.
Rózsa lelkét majd elfojtja
A feszítő fájdalom,
Míg kifakad a keserű
És zokogó síralom.

www.libtool.com.cn

Ö T Ö D I K É N E K.

Gyula tehát szerelmével
Elméjében, szívében,
Meg-megállván, s tán százszor is
Visszanézvén mentében,
Csobáncra megy, jeles, dicső
Őseinek várába,
Születése s gyermeksege
Emlékkal telt honjába.

„Szent isten ! jaj ! Gyula úrfi !
Hát életben vagy te még ?
Hozott isten ! kedves uram,
Áldlak érte szent felség !
S te is , Lénárd ?“ Így kiált fel
Tartván szemét és száját,
A vén Márton, a porkoláb,
Látván urát s szolgáját.

S megcsókolván Gyula kezét,
S Lénárdot megölelvén,
Szakálljának ezüstjére
Örömgöngyöt ejt a vén.
„Jó napot! sok idők után!
Csobáncnak vén lakatja!”
Úgymond Gyula, s a vén Mártont
Meghitten megrázgatja.

„Boldog isten! Honnan? hogyan?
Örömben (mond a vén)
Az eszem is megbomlik még,
Ezt nem hittem volna én!
S Miklós úrfi, öcséd, a kit
Minden életveszélyben
Tartson isten! épen most jár
Házasodni Erdélyben.

Úgy mondotta, mikor elment
A mult ősznek végével,
Hogy tavaszra tér ő vissza,
S talán feleségével.
Mint értettem, Kendy fajból
Válik asszony Csobáncra.
Ha megérem, hát elmegyek
Magam is még egy táncra.

Badacsonyon immár régen
 Épített egy hajlékot,
 Azon helyen, a honnan te
 A tündéres tájékat
 Még mint gyermek (így mondá ő)
 Gyönyörködve szemlélted;
 S ott tölthetett óráidat
 Játékért sem cserélted;

Felette a kápolnának,
 S a drága vízforrásnak,
 Melly aranyból is becsesebb
 Az epedő munkásnak:
 Kedves bátyám örömére!
 (Mondá) ki ha visszatér,
 Ez néki majd egy királyi
 Palotánál többet ér.“

Mint mikor egy rengetegnek
 Setét zordon éjében
 Tébolyogván a hús vándor,
 Kétségekkel keblében,
 Hová legyen? Mit míveljen?
 Ragaszkodván éltehez,
 Minthogy kötve érzi azt még
 Egy más szívhez, elméhez;

Egy nagy villám az éj kormát

Egyszerre meghasítja,

S egy kunyhónak feltünése

Elmójét felvidítja:

Úgy villant fel most Gyulában

A vén Márton szavára

A gondolat: Badacsony lesz

Útja s élte határa.

Ott, olly közel Szigligethez,

S mégis maga jószágán,

Melly helyet most, ha nem birná,

Megvenné bármi drágán,

Ott, gondolja, szerelmének

Szentelheti életét,

És imígy szól: „Áldom kedves

Öcsém cselekedetét!”

S a télnek még hátra lévő

Részét Csobánc várában

Töltvén, komor s bús magányban,

Mint a bagoly odvában,

Hogy Rózsa megismerhesse

Mély fájdalmát szívének,

Ott versekbe füzögeti

Történetét éltének.

Mint a nemes, hasznos bogár
 Gyomra selyem szálából
 Halálburkot fon, kiállván
 A hernyói pályából:
 Úgy fon Gyula halálleplet
 Szíve keserveiből,
 Ugy készít egy verskoporsót
 Élte történetiből;

Egy éneket tudniillik:
 Lénárd koldúscöndrában
 Viszi el ezt Szigligetre,
 Épen, mikor Rózsában
 A szerelem fájdalmai
 Háborogva zajgának.
 Ím az ének, szívömlése
 S életsorsa Gyulának:

„Magasb elmék! mélyebb szívek!
 Jaj tinéktek a földön!
 Az illy tökély, bár nagy érdem,
 Boldog itt még ritkán lön.
 Csak a könnyű s középszerű
 Díszlik itt a nap alatt;
 Szerencsétlen, a mi ennek
 Keskeny körén túl haladt.
 Mikor illyent teremt az ég,
 „Eredj! (mondja) légy dicsőség!
 Légy címere nemednek,
 És — ostora keblednek!”

Boldogtalan Gyula felett

Hajh ! melly szörnyű mértékben

Teljesedett a nagy átok !

S minden életerékben

Mint kínozzák őt szívének

Örvényes , mély érzelmi !

Mint gyilkolják elméjének

Óriási képzelmi !

Örök bűnnek tengerébe,

Húnyt remények mord éjébe

Van szíve betaszítva,

S elméje beszorítva.

Négyszer hat nyárt vert és lángolt

Által forró kebele!

De sovárgó érzelminek

Rokon hang nem felele.

S hogy hiánya fájdalomnak

Talán enyhet szerezne,

S fellelné a rokon szívet,

Melly hasonlót érezne,

S lenne kívánt nyugta néki,

Bús versekbe lehellé ki

Agya s keble lángjait,

Valójának szomjait.

Gyulának így versbe ömlő

Szív- és elmelángjai,

S lelkének egy felemásért

Epedező vágyai

Érdeklének , égetének

Sok szép asszonyt és leányt,

Kivált a ki szintúgy érzé
 Kebelében a hiányt;
 De szívet, melly egyesülne
 Örökre, és elmerülne
 Az örvényben övele,
 Mind ekkorig nem lele.

Gyakran vélé, hogy megglelte
 Kívánatja tárgyait,
 Egy szép alak, jó szív s lélek
 Megakasztván vágyait;
 De mikor már merengene
 Az érzelemörvénybe,
 Fájdalmasan ütközött meg
 Könnyűbe, vagy keménybe.
 Illy csalódásnak érzése
 Egy olly sebnek vad égése,
 Mellyből a nyílt valaki
 Mérges törrel vájja ki.

„Hát ezen nagy teremtésben
 Nekem fajom nem volna,
 Ki valómmal egyezőleg
 Érezne és gondolna?
 Hát nincs szív, melly viszhangozná
 Keblemnek érzelmeit?
 Nincsen elme, melly kisérné
 Elmémnek égrepteit?
 Ha így van, hát, óh érc szívek!
 Hernyó elmék! remek művek
 Ti vagytok: mert a világ,
 Élet s öröm néktek tág.“

Így sohajtott szegény Gyula
Kínjaiban szomjának !
Szegény ! minden kincse mellett
Keblenek és agyának ;
Míg végtére egy gyengéd szűz,
Egy nevendék rokonja
Szívét lelkét bájaival
Valójához úgy vonja,
Hogy ott sejtí boldogságát,
Gyötrelminek szép váltóságát
Oldozatlan csomóban,
Mint a rózsát bimbóban.

Rózsa volt ez : a Kemendi
Pethőnek szép árvája,
Pálnak , kinek bajnok estét
Most is bánja hazája.
A bús özvegy s lelkes anya
Bú- és örömkönyekekkel
Nézte nőni jó leányát,
Áldva minden kegyekkel.
Gyula , úgy mint házatyaí,
(Mert az özvegy is Gyulafy)
Gyönyörködött Rózsában,
Szíves , lelkes hűgában.

Mint mikor még csak bimbóban,
De piruló fejletben,
A kert virágkirálynéja,
Még csak zsenge életben
Diszkeskedvén , virágkora
Már előre sejthető,

S neme minden ragyogványit
 Kellemivel tüntető !
 Ugy a testben és lélekben,
 Bámitó szép tökélyekben
 Nevelkedő Rózsának
 Bájai már gyűjtának.

Az ő minden jóra szépre
 Örömolvadozása,
 S minden dicsőt nagyot könnyen
 Érzése s megfogása,
 Az ő csalfát nem is sejtő
 Édes őszintesége,
 És simúlva hajló, szelíd
 Kegyes nyiltlelkűsége
 Legfőbb emberboldogságot
 Szerezhető valóságot
 Jelentenek előre
 A jövőendő időre.

De leginkább kebelének
 Felvillanó lángjai;
 S érzelminek mély örvényből
 Felsohajtó hangjai;
 Ábrándozó merengési,
 Lelkes tekintetei,
 Elméjének fellengési,
 Értelmének fényei,
 Voltak ezer bájaiból,
 Jövőendője sугáriból
 Legnemesb ingert adók
 S Gyula szívét ragadók.

Gyulának most egyetlenegy

Örök gyönyörűsége :

Rózsát látni, mint fejledez

Lelki testi szépsége ;

Őt oktatni, segíteni

Elméjének repteit,

S fellehelni lant s vers által

Keble érzeményeit

Repkedett a szív keblében,

Hogy vonaglott örömében,

Ábrándozván felőle,

Mi válik majd belőle !

Gyulának fő boldogsága

Annak észrevétele,

Hogy Rózsának is vonsz hozzá

Ébredező kebele.

Gyulát, hajh ! mint boldogítá

A gyengéd szűz érzelme,

S napról napra szebben nyíló

Ártatlan szent szerelme !

Mért nincs, mikor a boldogság

Az ő legfőbb pontjára hág,

Honnan megint alá száll,

Mért nincs nyomban ott halál?

Akkor Lajos megfuvatá

A harcnak érc kürtjeit,

S megölt öcscsét megboszúlni

Felszólítá hőseit,

Hív s dús magyar nemeseit ;

S ráncba vont bús homlokkal

Nápolyba ment, őt kísérő
 S követő sok bajnokkal.
 Gyula is, hogy hazájának
 És megbántott királyának
 Boszújában részt vegyen,
 Nápolyt verni elmegyen.

„„Megyek én is ! (így tündökölt
 Rózsával telt agyában,
 Noha szíve tartóztatá
 Érzelminek honjában)
 Mire Rózsa virágkort ér,
 Nemes tartozásomnak
 Elégtéve lesz általam,
 Vagy vége földsorsomnak.
 Ha élek , hát a francoknak,
 Verselőknék , lantosoknak
 Megyek onnan honjokba,
 Hogy léphessek nyomokba.

Onnan haza térvén , Rózsát
 Teljes , pompás nyíltában
 Találom majd ; s ha emlékem
 Keblében és agyában
 Élni fog még , boldog leszek ! —
 Mülékony-e érzelme
 A kedvesnek ? Szívemnek is
 Örök tűz-e szerelme ?
 A távollét megpróbálja ,
 S ha veszélyét is kiállja,
 Hát szíveink érzése
 Az örök sors végzése.““

S bucsút véén szép hűgától,
Hogy az rá nagy fekete
Szemeiből bús fájdalmas
Tekinteteket vete,
Akkor Gyula úgy megborzadt,
Mintha szíve lángjára
Halál szele legyintene.
Felült paripájára:
„Isten veled, lelkem Rózsám!
Ne felejts el! Oh! és várj rám!“
Rebegte, s elvágatott.
Törte volna nyakát ott!

Elment. Ezerlelkű hőse
Volt ő Lajos hadának,
Mint Ossián, bajnok s lantos
Fejedelme Morvának.
Dicsőséggel vitézkedett
Önnön erős karjával,
S bajtársait felbuzdító
Hatalmas harcudaljával.
Ha megharsant harchangzatja,
Olly nagy lett a foganatja,
Mintha tíz kar veleje
Volna egynek ereje.

Kedvében volt a királynak,
Úgy mint lelke hadának;
Különösen Lack Istvánnak,
A hadak ősz apjának.
Az olaszok is suttozva
Újjaikkal mutattak

Gyulára, kit a bajnokok
 Úgy szerettek s hallgattak.
 De épen a jelessége
 Leve szerencsétlensége.
 Szembe tűnni dicső bár,
 Vége mindég baj és kár.

Nápoly utóbb meghódolván
 A hatalmas győzőnek,
 Lajos Lackot hagyá vissza
 Kormányának és őrzőnek.
 Gyula vele visszamaradt.
 S midőn egykor magán ott
 A tengernek partján járna,
 Mikor Vezűv szikrázott:
 Őt tíz olasz álarcában
 Megragadta magányában;
 Egy gályába hurcolta,
 S orozva elrabolta.

Haszontalan küzdött Gyula
 Bajnok merészségével,
 Fegyvertelen erejében
 Tíz orgyilkos törével,
 El volt nyomva; s lánc vettetvén
 Kezére és lábára,
 Rá tétetett egy menni kész
 Olaszszal tölt gályára,
 Melly keleti szél fűttával,
 Sok lobogó vitorlával
 Nyugot felé repüle,
 S minden várost kerüle.

Négy nap s éjjel ment a gálya;
Gyula, egyik szegében
Rejtve, dúlva fúlva ült ott
Lebilincselte mérgében.
Ötöd éjben vasmacsát hányt,
És Gyula kitétetett,
S egy a parton álló várnak
Börtönébe vettetett.
Más nap a várpalotában,
Rejtve holló fátyolában,
Melly mély gyászát mutatta,
Őt egy asszony fogadta.

A nagy asszony, udvarától,
Hasonlótól gyászához,
S vitézekből körülállva,
Imígy szóla Gyulához:
„S ez hát ama párduchbőrű
S természetű nemzetség,
Kit büntető haragjában
Ránk küldött a boszús ég?
Szegény férjem! S te ezekben
A vérengző vad szörnyekben
Emberséget gondoltál?
Vesztedre jó s vak voltál!”

„Gyanítom én (felel Gyula)
Asszonyom, ki-létedet:
Durazzói Mária vagy,
Ki elvesztéd férjedet.
Gyanítom én sorsomat is:
Királyának vétkéért

Egy orozva fogott magyar
 Ont ma talán itten vért:
 Mert csakugyan balúl esett,
 Hogy áldozat Durazzo lett
 Nápoly gonosz tetteért,
 Johannának vétkéért!"

„Jól gyanítod mind a kettőt:
 (Mond Mária haraggal)
 Tyrann király dühéért ma
 Itt egy tyrannszolga hal."
 „Tisztelem én (felel Gyula)
 Fájdalmadat, asszonyom!
 S mélyen érzem én a nagy bűt,
 Melly lélekben, szívben nyom;
 De nénédnék, Johannának
 Tulajdonítsd csak magának
 Szerencsétlenségedet;
 Ő veszté el férjedet.

Johanna férjgyilkolása
 Olly halállánc kezdete,
 Mellyben megfűlt s fűl még soknak,
 Jónak, rosznak élete.
 Férjed a bűnt védelmezvén
 Vakmerőn és kevélyen,
 Gyanússá lőn Lajos előtt,
 Ki megsértve volt mélyen.
 A boszú, s a nagy fájdalom,
 Ha kezében a hatalom,
 Mit mivelhet dühében,
 Lásd! — szándékod tükrében!

Haszontalan engesztelénk
A királyt, én és mások;
A kemény Lack szava győzött,
És a környülállások.
Hatalmadban van életem;
De, asszonyom, tudd meg azt,
Hogy halálom, ha tudva lesz,
Hóhérnak ad száz olaszt;
Ha megöletsz, magad vonod
Igy vesztébe két rokonod,
Kiket Lajos fogva tart,
Megboszúlni a magyart.““

Megdöbbenve áll Mária;
S részint asszonykegyéből,
De tán inkább több veszélytől
Képes rettegéséből
Így szól: „Eredj! és légy szabad!
Mert halálod sebemet
Nem gyógyítja, s vissza többé
Nem adhatja férjemet!“
„„Felséges szív! (kiált Gyula,
Ki Márián elbámula)
Kegyedet meghálálom,
Mihelyt módját találom.““

Gyulát sorsa oda veté,
Hová régen vágyódott:
A lant és vers hazájába;
S több éveket tölte ott,
Elméjét a tudományok
Világával derítvén,

S szívét a lant- s vers-zengzetnek
 Árjaiba merítvén.
 S hajh! mint gyújtják elméjében
 Mint zavartak kebelében
 A költőknek ihlési,
 A szerelem sejtési!

Ott, hol mester s tanítvány is
 A szerelem érzelme,
 Igen könnyen s messze halad
 Az elmének értelme.
 Gyulát égő kívánatja,
 Hogy keblének érzelmét
 Vers, lant zengvén s viszhangozván,
 Istenitse szerelmét,
 Hamar tévék ragyogvánnyá,
 Söt dicsőített bálvánnyá,
 A költői pályában,
 A lantosok sorában.

„„Rózsa! Rózsa! hahogy az vált,
 A mit vártam, belőled,
 Hát lantomnak s vérseimnek
 Lesz mit zengni felőled!
 Engem csupán szívem lángja,
 Édes kínos gyötrelmem
 Tett lantossá; majd meglátom,
 Mit érdemel szerelmem!““
 Érzelmi és gondolati,
 Képzleti s rajzolati
 A szerelmes Gyulának
 Ezek s illyek valának.

Verseinek foglalatja,
 És lantjának zengzete
 Sok szép hölgy- és leányszívnek
 Lön szerelemérzete;
 Gyulát sok szív s elme lángja
 Környékező, csapdozá,
 Sok szem nyila lövöldözé,
 Sok kegyhangzat fogdozá;
 De Gyulának égő szíve
 Csak Rózsának örök híve;
 Hív agya és kebele
 Csak Rózsával volt tele.

S mikor vélte, hogy elérte
 Tárgyát kívánságának,
 Elégelvén tehetségét
 Lant- s verstudományának,
 Bucsút vön, és mesteritől
 Érzékenyen vála el;
 S nászádra ült, haza felé,
 Rózsával telt kebelével.
 „Csak most kedvezz! (így sohajtott)
 Jó szerencse!“ s rajta hajtott
 A nászádon s szárnyain,
 S a tengernek habjain.

De hajh, miként játszik a sors
 A földpornak éltével!
 Mint kap egyet fel kegyével,
 Mint csap le mást mérgével!
 Mikor Gyula, éjjel midőn
 A hold mosolyogva jár,

A nap setét sírja felett
 Nápoly felé úszna már,
 Szerelmének reményeit,
 S jövődjé örömeit
 Költögetvén eszében
 S táplálgatván keblében ;

Hirtelen elkomorodott
 A nyájas holdszürkület,
 S éjszak felől bús morajjal
 Robbant meg egy dördület.
 Veszélyt sejtven a kormányos,
 Menedéket tanácsolt,
 Ki az idő- s tengervésznek
 Régi esmerője volt.
 De Gyula őt csak biztatván,
 S félelméből kiforgatván,
 A nászad bús békébe'
 Sietett , hajh ! vesztébe.

Mert egyszerre ég, föld mintegy
 Mérgében elbődülvén,
 Sőt az egész nagy természet
 Háborúra zendülvén,
 A szél dühös ordítással
 Irtózatosszivajjal,
 S a fergeteg villámszóró
 S földet rázó robajjal
 Zúdult, rohant a tengerre,
 Melly nyugtából most egyszerre
 Fenékből felfordúla,
 S hullámokra zajdúla.

Mintha eget, földet, tengert
A szél őszeontana,
S a háborgó zürzavarral
Éjszak délre omlana
A hegyekké vált hullámok
A nászadot ragadván,
S fel-felkapva, le-lecsapva
Azt mint tollat forgatván,
Ott a végső veszedelem,
Rettenet és ijedelem
Mereszté az élőket,
Legott elveszendőket.

Szegény Gyula! mikor itten
Jövendőjét éltének
Eltemetni, a hullámok
Zúgva emelkedének :
Hogy reményit örömeit
Az örvények befalni
Ezerenként tátogattak,
Ő nem kívánt meghalni!
Vélvén kedves Rózsájának
Reményi is meghalnának
Örökre itt ővele,
Ha nem verne kebele.

Nyelte volna ott a tenger
Az életet, szerelmet,
Mellytől a sors, előre már,
A szerencsét, kegyelmet
Illy vadul megtagadhatta!
Akkor csak egy halállal

Hal vala meg , szegény Gyula !
 Ki most ezer halált hal.
 De a nászad okossága
 Ereje és bátorsága
 A veszélyt kiállotta,
 S kegyes sorsát áldotta.

Hiú , kora , csalfa öröm !
 A mennydörgő villámok,
 S a szélvihar szünni kezdvén,
 Lohadtak a hullámok.
 A hajó a setét éjben,
 S vészben hányatásában
 Elvesztvén az igaz arányt,
 Most a tenger nyugtában
 Ott veszteglett ; vasmacskát hányt ;
 S igazgatván a tört kormányt,
 Alig várta , szürküljön,
 S pályájára kerüljön.

A kegyetlen , irgalmatlan
 Sors a földnek porára
 Mérgét , dühét ritkán ontá
 Még úgy , mint itt Gyulára :
 A hajnalnak bíborlángja
 A setét éjfátyolból
 Alig kezde repedezni,
 Hogy csak rövid távolból
 Repülő nyilsebességgel
 S agyarkodó merészséggel
 Három hajó termett ott,
 S rajtok fegyver villogott.

Rablóhajók voltak ezek
És tengeri zsiványok,
Embert fogó és igazó
Embertelen pogányok.
A veszélytől lankadt nászad
Lelket alig vehetett,
Hogy a gyilkos szörnyektől ez
Legott körülvétetett:
Meglepetvén illy véletlen,
A nászádnak lehetetlen
Felvenni az erővel
Többség által győzövel.

Egyedül a magyar szívnek
Nagy becsületérzése
Irtózott a gyalázattól;
S bajnok eltökélése
Inkább halál, mint megadás:
S bajtársait küzdésre
Ingerelvén, már kész Gyula
A csatát elkezdésre;
De a félszeg hajós nép őt
Mint szívével csak bajszerzőt,
Hátul kötve ragadá,
S magát s Gylát megadá.

Fogva lévén most a nászad
Terhével és népével,
S minden fogoly megláncolva
Az éjszaknak szelével
A szerecsen pogányoknak
Partjaira vonatott;

S a vásárban ott minden rab
 Baromként eladatott.
 Gyulát úgy mint legjelesbet,
 S látszatra legérdemesbet
 A fejdelem magának
 Vette meg rabszolgának.

Szinte három évet tölte
 Gyula ott bús rabságban,
 Lelket testet sanyargató
 Kínos nyomorúságban ;
 Míg végtére hárfájának
 S énekének zengzete
 Keményszívű gazdájától
 Könnyebbséget nyerhete ;
 S csudálatos történetek,
 Mennyei nagy végezetek
 Megszabadulásának
 Módot s utat nyitának.

A sors Gyulát, jutalmául
 Talán szenvedésének,
 Az emberszív, elme- s lélek
 Legfőbb dicsőségének,
 A vitézség és szerelem
 Énekinek honjába
 Vezette most, kegyesb kézzel,
 A hajdani Hellába.
 De Gyulának bús kebele
 Kedvet nyugtot ott sem lele ;
 Haza vágyott Rózsához,
 Életének napjához.

Végre , sok jó s bal történet
 Kísérvén őt útjába',
 Megérkezett régen sínlett
 Drága kedves honjába
 Hogy hét tél elforgásával
 Hazájának földjére
 Legelőször lépe megint,
 Oda rogyott térdére ;
 S anyaföldjét csókolgatván,
 És könyeit rá hullatván,
 Így sohajtott kebele,
 Melly csordúltig volt tele :

„Árpád apánk szerzeménye,
 Szabad magyar föld és ég !
 Édes hazám ! légy óh üdvez !
 Áldás néked s békesség !
 Aldom hazám s én nemzetem,
 Arany szabadságodat !
 Tegye isten örökkössé
 Legfőbb boldogságodat !
 Te bölcsője kezdetemnek !
 Táplálója életemnek !
 Légy fogytomnak nyugalma,
 Halálomnak sírhalma !“

Somogy felé vette Gyula
 Útját Csobánc várába.
 Balatonból Szigligetnél
 Kelvén ki ő Zalába,
 Egy nagy téli szélviharnak
 Került ismét vészébe,

S majd elveszett a hánykódó
 Zajló habok jegébe.
 „„Csak míg Rózsát megláthattam
 S őt szívemhez szoríthattam!
 Halhatnék bár karjában!““
 Ezt gondolá magában.

Szigligetvár alá érvén,
 Tovább már nem ereszté
 A fagylaló szél- s hóvihar,
 Melly őt majd megmereszté.
 „„Boldog estvét, földi! monddsa,
 Ki most ura e várnak?
 A megszorúlt vándoroknak
 Kaput tán még csak tárnak?““
 A legszélső kunyhóban ott
 Így szólíta egy parasztot,
 Kit tűzénél ülve lelt.
 A paraszt imigy felelt:

„„Szentgyörgyi úr, az én uram,
 De nincs ő most várában;
 A Sárkányhegy vadainak
 Jár s mulatoz nyomában.
 Hanem otthon van az asszony,
 Az istennek angyla,
 Kinek mása nemében még
 Itt a földön nem vala
 A jó isten szerzé hozzánk;
 Szent áldása terjedett ránk,
 Hogy asszonyunk ő leve:
 Pethő Rózsa két neve.““

E név mérges nyilként reppent
 Gyulának bús szívébe ;
 S alig , hogy el nem hanyatlott
 Fájdalmának dühébe !
 „„A keszthelyi Pethő háznak
 Malaszttal telt magzatja.
 Mondják, árva volt. ““ Beszédjét
 A paraszt így folytatja.
 Gyulát e hír megtéveszté,
 És reményét feléleszté,
 Tudván , hogy van több Pethő,
 Lehet Rózsa is kettő.

Gyula , víva kétségektől
 Kebelébe' , agyába',
 Felment tehát Szentgyörgyinek
 Szél- s hó-vitta várába ;
 S a fergeteg veszélyiben
 Menedéket kérvén ott.
 A várnak szép asszonyától
 Kegyesen fogadtatott.
 Hogy ez néki megjelené,
 Egész testben megrezzene ;
 Zavarva lön érzelme,
 Emléke és értelme.

„„Pethő fajzat: azt mutatja
 Alakja és formája ;
 De bár Rózsa, még sem az én
 Kebelemnek Rózsája.
 Az övéhez hasonlónak
 Látom szemét és száját ;

De nem lelem fel még benne
 Szívem egész Rózsáját.
 Mert volna ő az én Rózsám,
 Szíve hogy ne rohanna rám?
 Azt elhiszem, hogy Pethő;
 De nem az én Rózsám ő!""

Gyula imígy okoskodott.
 De érezte szívében,
 Hogy a szép hölgy, bárki legyen,
 Nem idegen keblében.
 Sőt, óh milyen csudálatos
 Az emberi érzemény;
 Nem hiába égi, földi,
 Lelki, testi szerzemény:
 F. nyílt Rózsa szebb Gyulának,
 Mint a mellynek nem nyílának
 Még ki, s meg nem érének
 Kellemei testének.

A balgatag! Rózsát most is
 Úgy képzelé magának,
 A millyen volt, mikor régen
 Egymástól elválának.
 Az történt most Gyulával itt,
 A mi alig hihető,
 Tudniillik: hogy egyszerre
 Kettőt imád s szeret ő.
 Rózsának ő igaz híve;
 De kénytelen az ő szíve
 A hölgynek is áldozni,
 S ezért Rózsát okozni.

Igen képes bizodalma,
Hogy — volna ő Rózsája,
Hát idegen olly sokáig
Nem léhelne hozzája;
Igen képes hiedelme,
Hogy a hölgyhez az vonja
Szívét, hogy ez Rózsájának
Lelki testi rokonja.
Bár nem kizti, hogy nyomozzon,
Mégis inti, hogy habozzon
Szemérme és érzelme,
Reménye és szerelme.

Szívének lángörvényében
Gyula úgy elkábula,
Hogy esze a kétségekben
Egészen megtompula.
Félig nyilván volt a titok,
Mellybe hatni vágyott ő,
Még sem látta, még sem hitte,
A forgó sors és idő
Miként játszott légyen vele,
S életkincscsel telt kebele
Mint van már kirabolva,
Mint van ő megcsúfolva.

Egy éjt s napot töltött Gyula
Hullámozó keblének
Habjaiban. Másod éjben
Megszólalván egy ének,
Melly tulajdon szüleménye,
S Rózsájának kedves volt,

S mellyet akkor a szép s bús hölgy
 Hárfa mellett eldalolt,
 Jaj Gyulának! világos lön;
 De a világ pokolból jön:
 Rózsa — Gyula kedvese,
 Szentgyörgyinek hitvese!

Nem az időnek örökké
 Folyó, zajló tengere,
 Csak egy cseppje, s egy pillantat
 Éltünk ura s mestere:
 Azon csepp az emberszívnek
 Elragadó örvénye,
 Mellyben elfúl életének
 Egyetlen egy reménye:
 Egy olly tárgyba tapadása,
 Melly önéki hasonmása,
 S az ettől elszakadás,
 A halálos lankadás.

Mikor halál szakasztja el
 Két hű szívnek szerelmét,
 Fáj! de türi bús békével
 A nagy vesztés sérelmét:
 Mert enyhet ad bús keblének
 Azon irigy érzelme,
 Hogy senkit mást szeretnének
 Nem boldogít kegyelme.
 De mikor más karjába megy
 Az imádott egyetlenegy,
 A vesztés legnyertesebb,
 Ha vége legsebesebb.“

www.libtool.com.cn

HATODIK ÉNEK.

„Gyula! Gyula! sors-üldözte
Boldogtalan szív s elme!
Szörnyűség az irgalmatlan
Sorsnak rajtad győzelme!
Óh! de én még náladnál is
Százszor boldogtalanabb!
Te szabad vagy; de én másnak
Kényeihez kötött rab!

Te szabadon s bátran merengsz
Keservednek árjába’;
S ezt, te szegény, megérdemled
Szenvedésid díjába,
Mikor nekem tilos, káros,
Búm töltvén el szívemet,
Még csak odahajtanom is
A bánatnak fejemet!”

Imígy sohajt, elolvastván
 Gyula történeteit
 Szegény Rózsa! de keblének
 Kinos érzeményeit
 Mély titokba kell zárnia,
 Tartván, a köny-esőben
 Gyanú teremhet férjében,
 A szerelemfáltóben.

Hanem, mikor egyedül van
 Bátor magány titkában,
 Szerelmének s fájdalmának
 Kívánt társaságában,
 Miként csorog akkor könnye
 Keblének lángjára,
 Nem, hogy oltsa, hanem gyűjtsa
 Még emésztőbb bűjára.

Rózsa szíve most lobog még
 Legerősebb lángjában;
 Most kínlódik elkárhozott
 Szerelmének poklában,
 Most, hogy Gyulát, ki az időt
 És a sorsot hűséggel
 Így meggyőzte, másod ízben,
 Hajh! s örökre veszti el.

Bús éltének most csak azok

Legtűrhetőbb napjai,

A mellyekben távol vannak

Tőle férje s Morgay :

Férje, hogy ne puhatolja

Lelke merengéseit;

Morgay, hogy ne szórja rá

Szemének gúnytőreit.

Sőt Morgayt, ki miolta

Meglepé őt Gyulával,

Körülötte incselkedni

Buja indulatjával

Annál inkább vakmerő lön,

Tanácsos most tőrnie,

Hogy férjének legyen kivel

Szilaj kedvét töltnie.

S a mi még több, s még inkább fáj

A gyötrődő Rózsának,

Tanácsos, hogy Morgaynak,

Az elmésnek, csalfának,

Jobb szót adjon: mert férjének

Szavában és tettében

Látszik már, hogy gyanuszikra

Pislog annak keblében.

Rózsa búját és siralmát,
 A mi méltán szemet szúr,
 Látván, hallván, boszorkodik,
 S gyakran így szól Orbán úr :
 „Soha többé a házamba
 Lantos be ne köszöntsön,
 Hogy versével , hárfájával
 Abba mérget ne öntsön !

Asszonyoknak tö és rokka !
 Dolgozzanak kezökkel ;
 Gondolatjok addig járjon,
 Meddig győzik eszökkel.
 Gyenge s rövid az asszonyész
 A tudományfejtésre ;
 Mint a galamb kicsiny s kevés
 Tűzoktozás-költésre.

Nem jó madár az , melly párját
 Elfelejtve kábán áll
 Más madárnak , ámbár szebb s jobb
 Énekesnek szavánál.
 A mi ketté törik , szakad,
 Jó egészség nem tehet ;
 A több részre sovárgó szív
 Igazán hív nem lehet.“

Ezen s több illy szóejtések
Valóságos tanúi
Annak, hogy már gyökereznek
Orbán úrnak gyanúi;
S annak, hogy ez Morgaynak
Gaz míve, ki Rózsánál
Így reményli célját érni,
S kedvet lelni Orbánnál.

Így megy a tél, meg-megrázván
Fejér lomos szakállát.
Boldog, a ki tavaszára
Szerencséesebb időt lát!
Szomorú az állapotja
A kesergő Rózsának:
Minden napja új könyforrás,
Új fuvalom lángjának.

Gyuláé még keservesebb,
Mert örvényes érzelme,
És lángoló elméjének
Óriási képzelme
Oroszlánná nevelé már
Szívének nagy fájdalmát,
Melly tép és dül, fel sem vevén
A hideg ész hatalmát.

„Mért? óh mért az illy esetben
 A lélek a testétől
 El nem válhat! hogy szabadon
 Egymás vegyületétől,
 A portestnek maradna meg
 Ő állati élelme;
 S a léleknek állhatna meg
 Csupán lelki szerelme?

Hajh! de mint az ember maga
 Lélek- és testvegyület,
 Szintén olyan a szerelme:
 Lelki testi hevület.
 Olly virág a leglelkesebb
 Emberszívnek szerelme,
 Mellynek váltva égből, földből
 Jön tápláló élelme.

S mért csupán ő? ha van több is,
 Szebb is, jobb is tán mint ő?
 Mért egyedül ő e földön
 Engem üdvezíthető?
 Azért-e, hogy, mint valómnak
 Mása, boldog egészet
 Velem tenni, egyedül őt
 Alkotá a természet?“

Gyula imígy feszegeti
 Makacs , kínos érzelmét,
 Hogy ha talán kiirthatná
 Mély gyökerű szerelmét;
 De hiába : mert írta bár
 Esze bár mi móddal azt,
 Képzelete Rózsában csak
 Új kellemet s bájt fakaszt.

Csobáncvárnak délre néző
 Egyik meghitt ablakja
 Azon egy pont , mellyből Gyula
 A teremést most lakja:
 Napban , holdban onnan szegzi
 Szigligetre szemeit,
 Melly ott tilos zárban tartja
 Élte minden kedveit.

Ott ül , vagy áll ; s elméjének
 Gondolati , képzelmi,
 S hullámozó kebelének
 Verési és érzelmi
 Mind fájdalmak ! mind keservek !
 Tengerében bújának
 Egyetlenegy édes csepp van,
 Melly még élet Gyulának ;

Azon édes bizonyosság,
 Hogy Rózsának kebele
 Nem csak részt vesz keservében,
 Hanem hogy az ővele
 Úgy osztja meg, mintha maga
 S Rózsa szíve érzése
 Csak egy lantnak volna kinos,
 Öszvehangzó zengése.

Az egymásnak teremtetett
 Szívek néha sokáig
 Tévelyegnek magányosan,
 Gyakran a sír partjáig ;
 De ha egyik a másikra
 Történetből rá talál,
 Az őket elválasztható
 Hatalom csak a halál.

Hogy a tavasz, felolvasztván
 A tél fagyát, hidegét,
 A földszínre kiteríti
 Zöldvirágos szőnyegét,
 S föld s levegő a madarak
 Énekétől zengedez
 S a természet szerelemre,
 S tenyészetre gerjedez :

Gyulát Csobánc fellegvára
Tovább ben nem tarthatja;
A keblében lobogó láng
Őt szabadba zaklatja.
Elmegy tehát Badacsonyra,
Hol közelebb Rózsája;
Senki más őt nem kísérvén,
Mint Lénárd, hív szolgája.

E levelet hagyja vissza
Testvérének számára,
Kit Márton, a vén, hív várnagy
Most naponként már vára:
„Haza hoztam a sors által
Eltapodott éltemet;
De csak azért, hogy hazámban
Érjem kora végemet.

Nyolc évi sok szenvedésem'
A sors azzal fizette,
Hogy reményem csillagát is
Örök éjbe temette.
Élnem nékem semmi öröm:
Mert pokol az életem;
De fonalát, mint keresztény,
Magam el nem metszhetem.

Lemondok hát a világról
 S minden örömeiről,
 Az emberi társaságról
 S minden kötelékiről.
 Badacsonynak magányába
 Rejtván vérző szívemet,
 Ott kívánom kilehelni
 Lelkét vesztett életemet.

Legyen tied minden, a mi
 Személyemet illeti;
 Csak Badacsonyt, s hozzá a mi
 Életemet eltengeti,
 Engedd nékem! Ott kívánok
 Élni mint egy remete,
 Ki az élet örömmel
 Végképen számot vete.

Ha szereted testvéredet,
 A sorstól lesújtottat,
 Hát felejtsd el, s úgy tekintsd őt,
 Mint akármelly halottat.
 Légy szerencsés, kedves öcsém!
 Légy boldogabb Gyulánál!
 Ki tövises pályájáról
 Nem sokára sírba száll.“

S Badacsonyon ama hajlék
Most lakása Gyulának,
Melly, ellenben által Fonyód
Fahodros két halmának;
A hegyorom oldalából
Néz Balaton tükrébe,
S azon túl a halmos Somogy
Setét erdős kékjébe.

Ott lakik s él; kebelében
És agyában Rózsája;
S szobájának szegletében
Bús hangzatú hárfája.
Lénárd lakja egy kaliba
Közel Gyula házához;
De a ki csak ételt italt
Hordani jár urához.

Gyula minden emberképet,
És zajt messzekerülve,
Csak szerelmes képzelminek
Lángárjába merülve
Minden napnak csak egyformán
Töltvén nyugtát, keletét,
Ott éli egy remetének
Vadon rideg életét.

Fenn a szőlők végeinek
 Csalitpártázatjában,
 Honnan égő hamuszínben,
 Tömött oszlopformában,
 A sziklák felmeredeznek,
 S a szirtrepedésekben
 Egy egész kis állatvilág
 Tenyész biztos rejtekben :

Ott holyong ő szirtfal hosszat,
 Nyugot felé házából;
 Semmi madár, semmi állat
 Ki nem mozdul nyugtából,
 Békét hagyó barátjának
 Alakját jól ismervén,
 S őt néha egy dalló madár
 Énekkal is kísérvén.

S ott, honnan a teremtésnek
 Azon pontját láthatja,
 Melly éltének búforrása,
 S keble kínja s hangzatja,
 Szighigetvárt tudniillik :
 Ott szokott bús rejtekben
 Gyula mindég andalogni
 Egy mély sziklaüregben.

Ott fekszik a sors vas keze
Rajt keményen s hidegen,
Szegény Gyulán, ki e földön
Váltig immár idegen,
S kinek csak egy pontra, cseppre
Van szorítva élete;
S a pont pokol, s a csepp méreg;
Ez sorsának végzete.

Onnan csüggnék Szigligeten
Epedező szemei,
És terjednek ölelésre
Rózsa felé kezei.
De szemei csak meredő
Kőfalakat láthatnak;
És karjai Rózsa helyett
Csak levegőt foghatnak.

Gyakran, mikor reggel s este,
Az időnek hűvében
A szerelem leginkább ég
Emelkedő keblében,
A sohajtás ködgomolyként
Tódulván ki ajkából,
Egy kis felhő kerekedik
Szerelmének lángjából.

Az ég kékje, földnek zöldje
 Hamuszín és fekete
 Könyhomályos szemeiben,
 Mellyeknek fogy élete.
 A sugárzó fénykereket,
 Mellyet napnak mondanak,
 Ő nagy vérző sebnek tartja,
 Mellyből kínok omlanak.

Képzelmének lángárjában
 Ő néha úgy elmerül,
 Hogy észre sem veszi az éjt,
 Melly a földön elterül:
 Élet lévén álmaiban,
 S álom lévén élete,
 Sokszor bámúl, háta megé
 A nap miként jöhetete.

Ott úgy veszni, epedező
 Szerelmének szomjában,
 S elhamvadni kebelének
 Olthatatlan lángjában,
 Úgy, hogy Rózsa ne is vegyen
 Részt gyilkoló bújában,
 E feltétel egy kőszálként
 Áll Gyulának agyában.

Végre már elszilajodván
Kebelének kínjai,
Elnémúlnak hárfájának
Érzékeny lány hangjai,
Mellyek néha felolvasztván
Az elmordúlt fájdalmat,
Lelkének, ha múltól is,
Adtak rövid nyugalmat.

Lénárd urát fogyni látván
Minden új nap s órában,
A lélek elkeseredik
A jámbor hív szolgában;
S koldúscondrát ölt nyakába,
S botot ragad kezébe,
S általmegyén Szigligetre,
A nagy bú műhelyébe.

S a vár körül addig kullog.
Míg magán megkaphatja
A szép hölgyet, ki jó urát
Halálra így zaklatja.
S elbeszélvén néki mindent,
Kéri ég, föld urára,
Gondoljon ki orvosló szert
A nagy búsnak számára.

„Énbennem is sír a lélek,
 (Úgymond Lénárd Rózsának)
 Mikor látom, hogy élteben
 Illy átkokká válának
 Egy illy dicső férfiúnak
 Lelki testi erkölcsi;
 S érdemének, hívségének
 Illy mérgesek gyümölcsi!

Rosz törvényt tart a szerencse,
 Mikor embersorsot oszt.
 Földhez sujt itt egy érdemest,
 S boldogít ott egy gonoszt.
 A szív és ész tökélyire
 Nincs előtte tekintet,
 Ritkán van, hogy egy jelesnek
 Hozzá méltó sorsot vet.

Nézz, asszonyom, Badacsonyra!
 Nézd a sziklák hosszában
 A horpadást, mely ott tátva
 Egy csúcsos bolt formában;
 Hol a szirt setétebb hamva
 Vervörös lángszínben ég;
 Az üreget Sárkánylyuknak
 Nevezte a régiség:

Ott fanyalog most Gyulafy,
Dicsősége nemének,
Néma s komor fájdalomában
Epedező szívének.
Megjárta ő fél világot;
De boldog nem lehetett;
Mert szíve, hajh! egyetlenül
Csak magadat szeretett.

Ez a vár egy méhkas néki,
Mellybe képzeletének
Mérges pókja beszállongván,
Eledelt lop szívének.
Ott andalog s.gondolkodik
Szem-meredve felőled,
És úgy szívja lankadásig
A bűt, mérget belőled.

Asszonyom! ha így elvevéd
Szívét, eszét szegénynek,
Vagy kecsegtess, ha mindjárt egy
Hiú csalfa reménynek
Pókhálóját nyújtva is csak
A kétségbe dőlőnek;
Agyában hadd kelne képe
Egy boldogabb időnek!

Vagy hát tagadd meg magadat
 Nyomorútnak javára,
 Tökélyidnek csak általa
 Vallhatandó kárára;
 S mutasd magad egy ollyannak,
 Kitől, bár kicsordúljon
 Fájdalmának sajnos könye,
 Szíve félre forduljon.“

„Boldogtalan tanácsadó!“
 Rózsa imígy kiált fel,
 Ki mindaddig könyben úszó
 Nagy fekete szemével
 Badacsonyon csüggött, néma
 Keservében remegvén,
 S gondolatja egy galambként
 Gyula körül lebegvén.

„Boldogtalan tanácsadó !
 Tudd meg : Gyula szerelme
 Mind elmémnek , mind szívemnek
 Egyetlenegy élelme ;
 Ezt én , noha olly keserű,
 Soha el nem veszthetem,
 Ha csak jéggé nem fagy vérem,
 Velőm s emlékezetem.

Lénárd! jámbor és hív szolga!
Jó barát a szükségben!
Te kezdettől beavatott
E szívdúló inségben!
Gondolj, kérlek, más tanácsot
Kedves bátyám enyhére!
Óh! de olyant, mely ne váljon
Szívünk örök vesztére!

Hajh, teremtőm! mikor szívünk
Rokon örök érzése,
Bár tilalom alá vetve,
Sorsnak örök végzése!
S ha már tilos ölelkeznünk
Szerelmünknek lángjában:
Legyen szabad, ha válva is,
Együtt vesznünk kínjában!“

Rózsa édes ajakinak
Könyörgő mézhangzatja,
S epedő két nagy szemének
Még könyörgőbb harmatja
Lénárd szívét meglágyítja,
S vizet facsar szeméből;
S mégis ezen kemény hang jön
Urát féltő mellyéből:

„Lásd asszonyom! ha Gyulának
 Nem orvoslod gyötrelmét,
 Tudom azt, hogy nem sokára
 Megöli ez szerelmét:
 Mert nem egy kis darázscsípés
 Kebelének gyötrelme;
 Hyaenai marcangolás
 Szívének nagy sérelme.

Mikor egy illy magunkféle
 Ember szeret, mind más a:
 Indulatja többnyire csak
 A forró vér habzása:
 Munka ezt elaltathatja,
 Zabolázza félelem;
 Jobb haszon elfordíthatja,
 S tűrhető a sérelem;

De mikor egy szabad, boldog,
 Lelkes, velős férfinak
 Szíve áldoz egy szép s jó szűz
 Tökélyinek, bájinak:
 Akkor büszkén fellengő sas
 Agyában a képzelem;
 És egy nemes, nagy oroszlán
 Szívében az érzelem.

E fejedelmi szenvedelmet
 Sem idő, sem sorsveszély
 Meg nem győzi, míg hangjának
 Viszhangja is még beszél:
 Csak a halál, a mindennek
 Véget vető hatalom,
 Győzheti meg, a mit könnyen
 Okoz a nagy fájdalom.

A csalódás fojtja néha,
 A hálátlan jutalom:
 Ennek néha megtér mégis
 Helyébe a nyugalom.
 Így csalódás lehetne tán
 Orvosszere Gyulának,
 Ha élte ne süllyedjen el
 Tengerében bújának.“ —

Rózsa némán gondolkodik,
 S remeg mint a nyárlevél:
 Mert a mit most esze forgat,
 Attól szíve szörnyen fél.
 Végre mély nagy sohajtással
 Kín-gyötörte szívéből,
 Tört hangzatban ezen szavak
 Szakadoznak mellyéből:

„Isten néki! hadd gyógyúljon!

Megtagadom szívemet;

Bár ha tettem elvágna is

Csak érte vont életemet.

Köszönts őtet! ne felejtsem,

Ha gyűlöl is engemet!

A mit teszek, annyi, mintha

Kiontanám véretem.“

„Megbocsáss! (így felel Lénárd)

Ha Gyulának felőled

Nem szólhatok: mert mintha csak

Önkényt jönne belőled,

A mit érte s javára téssz,

Úgy kell annak látszani,

Ha őt a bú örvényéből

Ki akarod rántani.“

„A malomban (mondja Rózsa)

Ott a bozót szélében,

Látod: jelenj meg ott mához

Harmad napnak keltében.

A molnárné titkon néked

Egy levelet fog adni,

Melly Gyulának fog szólani,

S engem meg fog tagadni.

A levélnek minden szava
Méreg lesz Gyulának,
Mert méreg az énnekem is;
De ha élet bújának
Megtompítja, ám legyen úgy!
Tegyen hát jót, ha tehet!
Gyülöljön meg! felejtse el!
Legyen boldog, ha lehet!“

S elmegy, szinte ingadozván
Alatta nagy terhének,
Mellyet Lénárd rémitési
Most szívére tevének.
A jó Lénárd keservesen
Néz utána Rózsának,
Kinek az ő hív gondjai
Új búörvényt nyitának.

„Hajh teremtőm! (ezt gondolja
Lénárd visszamentében,
Több ízben is egy egy könyvet
Nyomván el a szemében)
Mért, hogy a jobb emberszívre
Nincs a sorsnak figyelme?
S az érdemet csak olly ritkán
Boldogítja kegyelme?“

Mért, hogy a rossz az örömet
Vesztegető marokkal
Szaggathatja, nem ütközvén,
Vagy csak ritkán bajokkal?
Kell hát lenni jobb világnak,
Melly mind helyre hozza ezt :
Azért a jó a halállal
A földön nem sokat vesz.“

www.libtool.com.cn

HETEDIK ÉNEK.

Négy nap múlva , mikor Gyula
Hajlékába visszatér,
Estve későn , szinte megáll
Az ereit folyó vér,
Hogy Lénárd egy levelet nyújt
Bús urának kezébe :
„Szigligetről hozták !“ így szól ;
De nem nézhet szemébe.

Megismervén az imádott
Kedves hölgynek levelét,
Édes remény kezdi szállni
Gyula puszta kebelét ;
S felbontván azt forró hévvel,
Ver , dobog bal oldala ;
Jaj Gyulának ! a levélnek
Foglalatja ez vala :

R Ó Z S A G Y U L Á H O Z.

Itt a tavasz : megváltozott
Az idő és természet;
Éled , gerjed , vidúl , szólal
A téli bús enyészet.
Felhevülvén minden élet
A szerelem lángjától,
Zengedez a föld s levegő
A tollas nép hangjától.
A tavaszi fúvalomra
Felolvadnak síralomra
A pataknak vizei,
Mint szememnek könnyei.

Boldog ! kinek vagy örömmel
Váltja ez fel bajait ;
Vagy meghagyja divatjában
Örömmel telt napjait !
Boldog , a ki ez életnek
Örömgerjedelmeit
Egy madárként énekli el,
S éli édes kedveit !
De jaj annak , kiben a szív
Olly szerelem lángjával vív,
Melly a síríg híven ég,
Noha nincs már reménység !

Annak , ha egy fülemile
Hangos begye zengedez,
Érzelmektől feszült szíve
Fájdalmasan repedez ;

Annak minden szellőlengés
Sohajtást hord kebléből,
Annak minden örömhangzat
Könyvet facsar szeméből!
Az a hajnal rózsájában,
A rózsáknak bíborában
Vérző szívek ömlését
Képzi, s hallja nyögését.

Imígy kínzott mindekkorig
Boldogtalan szerelmem,
Gyötrellem volt gondolatom,
Fájdalom volt érzelmem.
A nyugvó nap a kelőnek
Mindég növvő lángokkal
Adta által szerelmemet,
S mindég nagyobb kínokkal.
Jaj! a kinek vérző szíve
Egy választott szívnek híve,
S a sors, örök bújára,
Másnak füzé karjára!

Míg végtére, a napokban,
Egy szerencsés órában,
Tán sorsomnak szívem iránt
Kegyre olvadásában,
Meggyúlván az ész fáklyája
Búmnak komor éjében,
S megszólalván bölcs tanácsa
A pusztá bús elmében:
Kebelemben békesség lön,
Mint mikoron vizen földön,
Szünvén a mord fúvalom,
Békesség lesz s nyugalom.

Azolta, bár egyre ég még,
 S fog is égni, míg élek,
 Keblemben a szerelem,
 Mellyel bennem szív s lélek
 Kötve hozzád, s kötve marad,
 Ha magam meg nem csalom,
 Elzsibbadott, s így tűrhetőbb
 Keblemben a fájdalom.
 A feddő ész tanácsolván,
 S kötelesség parancsolván,
 Kit szeressem; kemény szó!
 De legyen hát nyugtató:

„Az embernek kötelesség
 Itt a vezérszászlója:
 Szentségtörő, s a jó rendnek
 S illendőnek bántója,
 Ki, vonják bár szíve s lelke
 Érzelmek másfelé,
 Arra nem megy, a merre az
 Hidegen kijelelé.
 Kénytelen és kellelten bár,
 Az erkölcs csak ez úton jár,
 Ha kínos is járása.“
 Ez volt az ész mondása.

Az erkölcs és kötelesség
 Kényszerít hát engemet
 Elfojtani szerelmemet,
 S megnyugtanni szívemet:
 Csak azért is, hogy, sajnálván
 Szíved sanyar fájdalmát,

Ez által tán megszerezsem
Örök boldog nyugalmát.
Mind neked, mind magamnak én
Már örökre veszve léven,
Keress te mást szívednek ;
Élj, és örülj éltednek !

Gyula ! Gyula ! mért festél te
Elmémmek olly képeket,
Mért gyújtál te kebelemben
Olyan érzeményeket,
Mellyek, noha mennyországba
Bájolhatnák éltünket,
Itt a földön nem díszlenek,
S csak emésztnek bennünket ?
Lángörvényem, könyözönöm
A te míved : nem köszönöm !
Szerencsétlen alkotó !
Ha keserű a szép s jó !

Szeretlek én, s mindörökké
Kell szeretnem tégedet,
Oh ! mert csak én értem s tudom
Mégfogni a szívedet ;
De ha már az volt sorsunknak
Irgalmatlan végzete,
Hogy soha ne boldogúljon
Szívünk rokon érzete,
S másnak legyek én sajátja,
Noha csak te vagy barátja
Szívemnek és lelkemnek,
S foglalatja éltemnek :

Hát nyugodj meg ! én megnyugszom
 Hajh ! mert meg kell lennie,
 Hogy ne legyen az erkölcsnek
 Mit szememre vetnie.
 Felejts engem , ha teheted !
 Ki bár szeret tégedet,
 Tilalmas , hogy férje karján
 Boldogítsa szívedet.
 Gyula ! látom haragodat ;
 Oh lásd bennem orvosodat !
 Ki felvágja sebedet,
 Hogy gyógyítson tégedet.

Gyula ! talán el sem hiszed,
 Hogy ez megtörténhetett ?
 Hogy nyugtot lelt s békét a szív,
 Melly téged úgy szeretett ?
 Hidd el ! hagyd meg erkölcsömnek
 Azon kínos érdemét,
 Hogy javadért feláldozza
 Éltem javát s kellemét.
 Felejts tehát ! Élj boldogul !
 Itt már vége ! A síron túl —
 Bocsásd meg , hogy még sírok !
 Hajh ! nem tudom , mit írok !

Hogy Gyula , ezt elolvastván,
 Eljut ennek végére,
 Mintha egész Badacsony rá
 Roppant volna szívére,

Úgy elzúzva érzi ő azt :
Nyomván őt a félelem,
Fel-fellángol, s meg szénné hal
Keblében a szerelem.

Így ijed el a kárhozott,
Kit a végső ítélet
Mennydörögve balra szólít,
S örök pokolkínra vet.
Vérét kínja kisajtolván
Öszvetépett szívéből,
Vérrel elegy könnyzápor foly
Vérbe borúlt szeméből.

Esze veszvén a rémültnek
E szerelemveszélyben,
Eltaszítva véli szívét
Rózsától a levélben :
Mert nem lelkét, hanem szavát
Fogja csak meg Rózsának ;
S ezer kin közt így válaszol
Szíve gyilkolójának :

GYULA RÓZSÁHOZ.

Szörnyű ! szörnyű ! mint változott
 Az idő és természet !
 Szerelmed és boldogságom
 Szivárványi enyészet !
 Életemnek tengerében
 Reményekkel evezvén,
 Szíved volt a boldog sziget,
 Hová kötni vágytam én ;
 De a sorsnak szélvészében
 Érzelmimnek örvényében
 Hajótörést szenvedtem,
 S örökre lesülyedtem !

Szerelmed , mint az éltető
 Napfény s tűz , elnyugodott ,
 Kebeledben , hol az lángolt,
 Most kemény fagy mered ott.
 A nap tűnik , meg visszatér ;
 De szerelmed soha sem !
 E szavaknak gyilkos töre
 Kinek fáj úgy , mint nekem ?
 Ki a mennybe voltam kapva,
 S most pokolra vagyok csapva ;
 Kinek a szíváldozat
 Örök kínra kárhozat !

Most tudom még , mit tégyen az,
 A szívből kivettetni,
 Mellyben létem gyökerezett,
 S prédául kitétetni

Minden kinnak s fájdalomnak,
Melly egy szívet szaggathat
S a reményt is elveszteni,
Melly egy tőhegyfényt adhat,
Most tudom még, melly nyomorúlt
Kinek keble arra szorúlt,
Hogy csak egy szív szerelme
Lehet minden élelme.

Fájdalmát ki foghatja meg
Tőled tiltott szívemnek?
Ki mérheti meg nagyságát
Szörnyű veszteségemnek?
Hol a király, ki elvesztvén
A trónust és a bibort,
S koldusbottal és condrában
Tiporván most sárt és port,
Igazsággal azt mondhatja:
Legméltóbb az ő bánatja?
Mikor én a szíveddel
Menny s föld kincsét vesztem el?

Elmetszve hát az utolsó
Szál fonál, melly létemet
Az élethez kötve tartá,
S tengeté még szívemet!
Veszve boldog hiedelmem,
Melly a szívek szerelmét
Állandóbbnak tudta vélni,
Mint a vak sors kegyelmét!
A szív s lélek rokonsága,
A szerelem valósága
Rútul cáfolt vélemény,
Ha illy csalárd tünemény!

Az érzelmek tergerében
 Uszkál ott egy égő szív;
 Kívárat a vitorlája,
 Vágya ezer bajjal viv,
 Hogy eljusson szerelmének,
 S reményinek révébe,
 Hol az élet örömrózsát
 Terem édes hevébe;
 Mennyet lát már lángképzete;
 De jön az ész jégszellete,
 S borzaszt, zsibbaszt és fagylal,
 S élet s öröm oda hal!

Az ész tehát elolthatta
 Vágyaidnak szomjait?
 S elfojthatta kebelednek
 Értem égő lángjait?
 S nyugalom és csendes béke
 Szállván meghűlt kebledet,
 Most elzárod már örökre
 Szerelmemnek szívedet?
 Oh! hát mind az, a mit adál,
 Mind, a mit meg elragadál,
 Váljon édes nyugtadra,
 S örök boldogságra!

Kívánom, hogy úgy lehessen:
 Míg szerelmem poklában
 Szenvedek én, örvendhess te
 Nyugalmad hű karjában!
 Míg szívem majd szerelmének
 Ég és hamvad tüzében,

Gyönyörködj te, és tündökölj
 Erkölcsöd vitzükrében!
 De nem lesz úgy; mert nyugalmad,
 S sziveden nyert diadalmad
 Minden csuda becsével,
 Még búmat sem üti fel.

Rózsa! noha szívemet én
 Nem mondhatom már másnak,
 Mint egy örök és keserű
 Kín- s fájdalomforrásnak,
 Hogy sajog s fáj bele agyam
 S minden csontom veleje,
 S bár két szemem keserveknek
 Apadhatlan kútfeje;
 Az ész s erkölcs illy hatalmát,
 S kebelednek jégnyugalmát,
 Bár csudának nézhetem,
 Még sem irigyelhetem:

Mert, ragyogjon bár az észnek
 Szövétneke fejedben;
 És az erkölcs fojtson bár el
 Minden érzést kebledben:
 Szegény léssz te, és nyomorúlt
 Békéd meredt fagyában,
 Mint a téli holt természet
 Életlen bús nyugtában.
 Ha már veszni kell életemnek,
 Inkább veszsen az szívemnek
 Emésztő vad lángjában,
 Mint meresztő fagyában!

Ha tőled megvettetésem,
 A mi e súlyt nyomja rám,
 Csupán a sors irgalmatlan
 Csapásának tarthatnám,
 Noha másnak birtokába
 Játszván drága kezedet,
 Álnokul elrabolta már
 Tőlem földi részedet:
 Hát e silány féregélet,
 Mellyet a vak sors így hány, vet,
 Ontva önnön kezemmel,
 Kifolyt volna véremmel:

Más oka, hogy eszed engem
 Szíved vesztéségre
 Kárhoztatott: rátévén, hajh!
 Mérő serpenyőjére
 Szerencsémét s érdememet,
 Ugy ütött ki mértéke,
 Hogy szerencsém többet nyomott,
 Mint érdemem értéke,
 Melly bár látszatba burkolva,
 Csak könnyű volt, mint a polyva;
 Sok s nagy legyen, mond az ész,
 A miért egy erkölcs vész!

S ettől dagad búmirigye
 Kebelem nagy sebének;
 Ebből forrnak ingerei
 Szenvedelmem dühének.
 Azt gondolám, hogy a melly szív
 Egyszer érzelmeivel

Belém tapadt, nincs hatalom,
Mellynek tehetségivel
Tőlem ismét elszakadna,
S engem így megtagadhatna;
De — silány volt élelme,
S meghalt szíved szerelme!

Törjetek hát le, elmémnek
Fellengő sasszárnyai!
Ha borúlva örök éjbe
A kegyelem napjai!
Némúljatok el lantomnak
Felsohajtó zengzeti!
Mert a szívnek, kit dicsértek,
Siketnémák érzeti!
S ti, lelkemnek óriási
Szenvedelmi, sovárgási!
Kedv- és örömképzetek,
Legyen most már végetek.

Fogadd, Rózsa! bár nyugtodnak
Nem esik is kedvesen,
Szívem végső sohajtását
Csak még egyszer kegyesen!
Nem kérem már szerelmedet;
Sorsom s eszed elvette:
Csak seprejét, szánakodást
S irgalmat adj helyette!
Csak egyetlenegy szikrának
Hagyd meg éltét, melly Gyulának
Emlékezzék nevére
S boldogtalan szívére!

Bocsásd meg, ha, midőn szíved
 Hideg, csendes békében
 Nyugszik immár, felijesztem
 Szenvedelmem vészében!
 De tedd meg hát, hogy a tenger
 Legyen csendes békével,
 Mikor szélvész és fergeteg
 Ostromolja dühével!
 Ne eszed hóvilágánál,
 Hanem szívem vérlángjánál
 Itéld meg te kínomat,
 Hogy megismerd sorsomat.

Boldogtalan szívem, elmém!
 Csak egy pont a világom;
 S melly későn nyílt s korán hervadt
 Mégis örömvirágom!
 Légy te, Rózsa, szerencsésebb
 Kebelednek fagyában,
 Mint én örök szerelmemnek
 Olthatatlan lángjában!
 A mint nékem keserűség,
 Úgy tenéked gyönyörűség
 Legyen élted ömlése,
 Szíved minden ütése!

Éveket hoz, éveket visz
 Az idő mély tengere;
 Bút, örömet ad s vesz a sors,
 Éltünk ura s mestere;
 De élteimből már kiégett
 Minden öröm gyökere,

Megemésztvén mind a nagy bú,
Melly bennem fészket vere ;
S mint egy hullám-vitta köszál,
Szívem mordul szenvedve áll
A keservek árjában,
S a fájdalmak habjában.

Évek fognak jönni menni
Az időnek folytában,
S te csak utóbb ismered meg
Egész valóságában,
Ki volt Gyula ! mi volt szíve ?
S mi volt az ő szerelme ?
Nilly lángoló feneketlen
Örvény volt az érzelme ?
Mint volt léte hozzád nőve ?
Mint volt lelke beléd szöve ?
Mikor szíved irgalma
Nem lehet már jutalma.

Napok fognak jönni menni
Az éveknek folytában,
És Gyulád el fog hervadni
Bánatjában , bújában ;
Égni , míg él , meg nem szűnnek
Szerelmének lángjai ;
Folyni , míg él , meg nem szűnnek
Keservének árjai ;
Míg felette őszvecsapnak,
S a nagy búhoz láncolt rabnak
Élte lángba , könybe fül,
S békét lel lángsírján túl.

„Vidd el Lénárd! (így szól Gyula)
 Levelemet Rózsához;
 Mondd: életem legyen benne,
 S tedd le az ő lábához.
 Nem azért, hogy felolvassza
 Élte nyugtát és fagyát;
 Vagy azért, hogy felzavarja
 Csendes keblét és agyát;

Hanem azért, hogy tudhassa,
 Mint merengek kínomban;
 És nyugtából lásson engem
 Élni halni lángomban,
 Mondd: csak egyszer kívánnám őt
 Látni még ez életben,
 Míg fájdalmam meg nem zavar
 Gondolatban, érzetben.“

www.libtool.com.cn

NYOLCADIK ÉNEK.

Hol a nyelv, melly kimondhatná
A szép hölgynek fájdalmát?
Ki Gyulának levelében
Új s még kínosb poklot lát
Nyilni vétkes szerelmének:
Mert dárda volt szívének
Minden szó, melly lánggal felel
Az ő színlett jegének.

S minden szó új lángot szítván
Kebelében, agyában,
Erősben ég, mint valaha,
A szerelem Rózsában.
E lángvészben bús képekkel
Telvén munkás elméje,
Örökre felzavarodik
Nyugalma és békéje.

Üres hang volt minden , a mit
 Győzelméről eszének,
 S nyugalmaról, békéjéről
 Lecsendesült keblének
 Ír s mond vala ; s csak Gyulának
 Tevé könnyebbségére,
 Azt gondolván , írt önt ezzel
 A bús szívnek sebére.

Fájt, hogy olly nagy bajt okozott
 A szerelmes Gyulának,
 Kinek inkább , kárával is
 Élte boldogságának,
 Törekedett enyhíteni
 Haszontalan fájdalmát,
 S megszerezni a bús szívnek
 Boldogtalan nyugalmat.

S tördöfés-ként egy ekkorig
 Ismeretlen érzemény
 Kezd fakadni kebelében,
 Melly keserű és kemény ;
 Tudniillik : férje , kit ő
 Mindedig csak türhetett,
 Szívének most gyűlöletes,
 S szinte rettenetes lett.

De titkolja : bár mint győtri
A keblében égő kín ;
S bár hervadó tetemében
Elöntve a halálszín :
Sem jel , sem hang nem árúlja
A gyilkoló fájdalmat,
S eltűr minden őt érdeklő
Szemnyílt és nyelvragalmat.

Sokat szenved a szívében
S elméjében sínlődő ;
S mennél inkább kárhoztatja
Esze , annál inkább nő,
És makacsabb lesz keblének
Mind lángja , mind fájdalma ;
S annál gyengébb s erőtlenebb
Rajt eszének hatalma.

Ha Gyuláról gondolkodván,
Képzelmekben mereng ő , —
Pedig hajh! csak ebben jön s megy
Néki mindég az idő,
Nem testének kellemei
Legvonszóbb fénypontjai,
Hanem nemes szíve s lelke,
S érzelminek hangjai.

Ezek vonják olly erősen
 Rózsát azon férfihoz,
 Millyent a föld minden százban
 Egyet is csak ritkán hoz ;
 S ezen szívtől szakadása
 Ejté olly bütengerbe,
 Mellyből hamar kivergődni
 Kétes erkölcs emberbe'.

S most annyira hervasztja már
 A bús hölgyet gyötrelme,
 És annyira elkábítja
 Reménytelen szerelme,
 Mellyet némán s titkon táplál
 Elméje és kebele,
 Hogy csak alig tart már benne
 A lélek s test kötele.

Elhagyván az öltözetnek
 Hívalkodó csínjait,
 S csak szemérme titkainak
 Rejtven tilos bájait,
 Pongyolán jár , szélt omolva
 Selyme setét hajának ;
 Lankadása százsorozza
 Becsét halvány bájának.

Sohajtási fuvalmitól
Emeltetvén léptében,
Csak úgy lebeg, mint az árnyék
A szellőnek lengtében ;
S ha gyötrelme oda dönti
Egy karszék lágy ölébe,
A testté vált fájdalomnak
Képe lankadt fektébe.

Kín-facsarta keservinek
Sűrűn hulló harmatja
Kebelének liliomit
Sorvadásig áztatja.
Elborulván homályába
A bú örök kódének,
Törve vannak fénysugári
Nagy fekete szemének.

Szívének nagy vérző sebe
Annyira fáj néki már,
Hogy elméje valón túl csap,
S gyakran tébolyodva jár.
Gyakran, mikor keblét kínnal
Víja s dülja szerelme,
Örvényes mély érzelminek
Ez keserves értelme:

„Gyulám édes ! életemnek
 A te szíved forrása ;
 De hajh ! tilos , szomjaimnak
 Abból kívánt oltása !
 Hah ! miként forr szívem vére !
 Mint csápkodja keblemet !
 De távol , hajh ! lehelleted,
 Hogy nyugtatná véretem.

Gyulám édes ! a gyilkos sors
 Máshoz kötött engemet ;
 S mégis egyetlenül csak te
 Birod szívem s lelkemet.
 A három nagy vesztes közül
 Én legboldogtalanabb !
 Mert bár szabad szívem s lelkem,
 Szegény testem mégis rab !

Ne hidd ! ne hidd ! Gyulám édes !
 A mit kezem ír vala :
 Mind hazugság ; Lénárd vett rá ;
 Engem s téged megcsala.
 Mert rázzon bár az erkölcsnek
 És az észnek hidege,
 Annál inkább ég s forr szívem,
 S epeszt, s kínozt melege.

A mi égi, a mi földi
Bennem, szeret tégedet:
Szívem vére szíved vérét,
S lelkem a te lelkedet,
Szeretlek én bús elmémnek
Minden gondolatjával;
Szeretlek én bús szívemnek
Minden kívánságával!

Kebelem a szerelemnek
Lángoló vérörvénye;
S minthogy ennek támadása
A természet törvénye,
Senki, semmi nem bír azzal,
Hajh! tulajdon magam sem! .
Gyulám édes! felelj magad,
Szeretlek-e hát, vagy nem? "

Imígy öröng szegény Rózsa,
Siket, néma titokban.
Orbán úr, s a várcselédek
Azt gondolják magokban:
Hogy a hölgynek lelki, testi
Kába tévedései
Egy nagy forró nyavalyának
Előjelenségei.

444 REGÉK A MAGYAR ELŐIDŐBŐL. — II. K.

Illyen terhes Rózsa szíve
A szerelem poklával!
Tekintsünk már Badacsonyra,
Mi történik Gyulával?
Hajh! szívének állapotját
Kimondani voltakép
A nagy gazdag természetben
Nincs hang, nincs szín, nincsen kép.

Mint a napnak tűzforrása
Többet tenyészt, és emészt,
Mint sem a hold, melly a naptól
Vesz fényt kölcsön nagyobb részt:
Úgy Gyulában nagyobb lévén
A természet ereje,
Sokkal mélyebb s forróbb benne
A szerelem kútfeje.

Egy nyavalya ragadja meg
Forró, dühös mérgével:
A szerelem hagymáza ez
A köznépnek nyelvével:
Nagy nyavalya! S a hideg ész
Örültségnek nevezi;
Az érzékeny szív a nagy bajt
Részvéttel megkönyezi.

Valahol ül, valahol jár,
 Bújának mély forrását
 Nyomozza, és megbélyegzi
 Ülését, vagy állását:
 Mert keserű könyeinek
 Sűrűn hullván zápora,
 A hol múltat, sárrá vegyül
 Könyétől a föld pora.

Szerelmének keservével
 Mosván gyakran kezeit,
 Csudálkozik, honnan önti
 Szeme tenger könyeit!
 „A szerelem lángörvénye!”
 Így sohajt fel szívéből;
 S egy lángszellem terjed széllel
 A nagy búsnak köréből.

Esze, mint egy hamis barát,
 A ki hátát fordítja,
 Mihelyt a kény, kedv és öröm
 Napját búköd horítja,
 Siket, néma, és idegen;
 Elméjének képzelmi
 Szívét nyomó, zúzó hegyek,
 Nyögnek, rínak érzelmi.

Azon irígy, féltő inger,
 Pokoltúznak szikrája!
 Hogy nem néki, hanem másnak
 Nyílt szívének Rózsája,
 Egy vad, éhes, szomjas kánya,
 Melly vérengző körmével
 Tépi szívét, s tölti éhét
 S oltja szomját vérével.

Gyakran, mikor elkábítja
 Őt a habzó forróság,
 És elméje élet s álom,
 Képzelet és valóság
 Közt bódúlva, tétova bolyg,
 Lénárd titkon nyomában,
 Hallja, imigy beszél Gyula
 Gyötrelmében, magában:

„Szerencsés nap! a te lángod
 Egykép szeret s érdekel
 Mindent, a mit tűzsúgárod
 A nagy természetben lel!
 Szívem lángja mért siket s vak,
 Hogy egyedül magában
 Leli minden boldogságát
 Az elvesztett Rózsában?

Halavány hold! boldog vagy te!

Tüzed már kiégett rég;

Sovány, hideg ragyogásod

Csak fapudva gyanánt ég!

Mikor lesz az, hogy keblemet

Elgyötörvén kínjai,

Elsápadnak s elhamvadnak

Szívem bíborlángjai!

Csillagzatok! ti az égnek

Reszkető fénypontjai!

Óh! ti Rózsám kelleminek

Szemfényvesztő másai!

Egy hibázik közöttetek:

A szerelem csillaga!

Nékem is ez, s vele minden,

Mert mindenem őmaga!

Forgószél! mit kavargatsz te?

Forrón, mint a kívánság?

Zúgva, mint egy méregörvény

S tépelődő búbánat?

A szerelem indulatja

Így kavargja véreimet;

Így forgatja képzelmemet,

Így zavarja eszemet!

Port és polyvát kapkodszt , ragadszt!
 Kapj meg inkább engemet!
 Ragadd, s forgasd ki keblemből
 Reményüres szívemet!
 Kapd fel ezen lángörvényből,
 Hol eleped szomjába!
 Csapd s temesd a nyugalomnak
 Örök, meredt fagyába!

Balaton! mit háborogsz te
 A szép estnek csendében?
 Mikor még a falevél sem
 Mozdúl könnyű függtében?
 Sőt midőn még itt a póknak
 Függő szellemkereke
 Sem lebben meg, oly békében
 Nyugszik a nagy földteke?

Kivéén, ha fellázadván
 Szívem szilaj fájdalma,
 S a lángvésznak sohajtással
 Szakadozván fúvalma,
 A levegőt s falevelet
 Körültem megmozdítja,
 És a néma szirtüreget
 Sohajtozni tanítja;

Mit háborogsz te , Balaton ?
Mi forr öblöd mélyében,
Midőn az ég minden szele
Hallgat s nyugszik békében ?
Zúgó , habzó hullámaid
Milly örvényből teremnek ?
Te öblödből kidagadó !
Képe vagy te szívemnek !

Fülemile ! kebeledbe
Az érzemény tengere
Van-e rejtve , hogy begyedből,
Melly száz sípú műszere
Az öröm s bú hangjainak,
Illy hangörvény serkedez,
Mikor nemző gerjedelmed
Nődnek lantol s zengedez ?

Egykor az én lantomnak is
Sok hangú volt zengzete,
Míg Rózsának sajátjává
Nem lett szívem érzete :
Most egy párja-vesztelt , árva
Gerlicének szomorú
Szavaként bűg s nyög mellyemből
Az örökké egy nagy bú !“

Iszonyodva hallja Lénárd
 Gyulától ezt s többeket,
 S vélvén, félig örült elme
 Gondolhat csak illyeket,
 Annál inkább fáj most szíve
 A jámbor hív szolgának,
 Minthogy magát tartja e baj
 Eszközének s okának.

Igaz is, hogy e lángvésznek
 A szerelmes szívekben,
 Mert különben szelídebb tűz
 Égne most tán ezekben,
 Lénárd lévén, jó szándékból
 Ama levél zsarlója,
 A jó szolga csak maga volt
 Boldogtalan gyűjtője.

Megpróbál ő mindenfélét,
 A mi kedves urának
 Talán enyhét szerezhetne ;
 Keblének és agyának
 Öszveszedi s rá fordítja
 Minden tehetségeit,
 Hogy megint felingerelje
 Ura életkedveit.

Mind hiába : mert akármit
Forgat elő éltéből,
Szép, jó s dicső tetteiből,
S bár melly sugárt fényéből,
Semmi Gyula kebelének
Fájdalmát nem lágyítja;
Gyulát minden még inkább csak
Keseríti s búsítja.

„Hallgass ! (úgy mond, ha sokallja
A beszéd vízárait,
Mellyel Lénárd öntözgeti
Szerelmének lángjait)
Hajh ! mert nekem vagy soha sem
Kellett volna születnem ,
Vagy örökké vele s benne
Volna szükség élnetnem !

Ott ! körében , ott nyilnának
Életemnek kellemi !
Valómnak ott fejlenének
Lelki testi érdemi !
Mert keblében rejtezik s forr
Életemnek kútfeje ;
Mert lelkemnek ő ereje,
Ő testemnek veleje.

Itt egy epepatakként foly
 Életem egy pusztában,
 Foly s elvész a mély homokban,
 A nélkül, hogy folytában
 Csak egy fűszál tenyészhetett,
 S enyhült volna nedvéből;
 A nélkül, hogy csak egy madár
 Ivott volna cseppjéből!

Ha nehezen esik néked
 Búmnak társaságában
 Velem élned, a zsibbasztó
 Únalom ónmarkában:
 Hagyj el engem! itt az élet
 Komor búban sorvadoz.
 Eredj oda! hol nyájasabb
 Kedv és öröm vígadoz.“

Fáj Lénárdnak, ki urának
 Mindenkor hív árnyéka,
 Együtt volt övele a sors
 És időnek játéka,
 Ezt hallani attól, kiért
 Vérét is kiontaná,
 Ha tudná, hogy ez által őt
 Bújától megváltaná.

Keserü köny forr szemében,
A mi megint Gyulának
Fájván, némán oda nyújtja
Kezét a hív szolgának.
„Túrd ki velem! (úgy mond Gyula)
Sokáig nem tarthat már:
Jóban, rosszban van olyan pont,
Melly továbbra örök zár.“

„Ama levél oka ennek!
Hogy azt én nem sejtettem!
(Dörmög Lénárd) Bolond! hogy azt
Inkább el nem égettem!
Pedig mit nem reménylettem
Annak foglalatjától!
Így csalatunk gyakran szívünk
Legjobb kívánságától!“

S fejét törve, rázogatva,
Ismét koldúscondrába
Rejti magát, és Rózsához,
Megy Szigliget várába.
Célja, Rózsát arra kérni:
Írjon egy jobb levelet,
Mint a mellyre csak alig jobb
Halálnál a felelet.

www.libtool.com.cn

KILENCEDIK ÉNEK.

A' szép tavasz nyárra hajol;
 Divatban a tenyészet;
 Szívet olvaszt, elnét bájol
 A teremő természet.
 Virítanak a vidéknek
 Hegyei és rónái;
 Nyílnak, égnek s mosolyognak
 A pünkösdek rózsái.

Remény s élet égnek, földnek
 Tekintete s látszatja,
 S az egész nagy természetnek
 Öröm színe s hangzatja.
 Csak Gyulában és Rózsában
 Őszül s hervad az élet,
 Átkot mondván szerelmekre
 A kemény sorsitélet.

És Szentgyörgyi nem örvendhet
 Sem Rózsának magának,
 Sem majd félig már eltalált
 Nyavalyája okának;
 S annál boszúsb, minthogy, szünnén
 A vadászat divatja,
 Elméje most csak házának
 Állapotját forgatja.

Pünkösöd előtti szombaton
 Imígy szóla Rózsához:
 „Asszony! nekem itt a pünkösöd
 Bús, komor szent lelket hoz,
 • Elmegyek hát felvidúlni
 Tátikára s Rezire,
 Hol az élet s öröm talán
 Nem fogyott el ennyire.

Gyűlölöm én a félséget:
 A fél szívet, szerelmet,
 A fél halált, fél életet,
 A fél észet, fél értelmet.
 Verd el dőre kórjaidat!
 Módot nyújt a józan ész!
 S ha jó, ha rossz, harc háború!
 Akármí, de légy egész!

És lóra ült Morgayval;
 Ajka szitkot hullatott;
 S a várból lekanyarodván,
 Szent-György felé vágatott.
 S minthogy mérge és boszúja
 Lovát gyorsan tüzelé,
 Nyoma fakó porfellekben
 Gomolyodott ég felé.

Rózsa némán, meredt szemmel
 Néz utánok, s olly kába,
 Mintha minden fagyva állna
 Keblébe' és agyába';
 Míg eltűnnek a porködben,
 S Badacsonyra tekintvén,
 Élte megint felmelegül,
 S lobbot vet, mint a kőszén.

„Akármi lesz ennek vége,
 (Imígy sohajt) kegyes ég!
 Hozd el hamar! legyen halál!
 Csak legyen már békesség!
 Itt s így, egy illy ellenkező
 Természetnek körében,
 Fajom után nyögő galamb
 Vagyok egy ölyv fészkeben!

Hajh ! melly igaz ! és miként fáj !

Ölelkező értelem

Két elmében , és két szívben

Öszvehangzó érzelem,

Egymásban lelt viszont kedves

Lelki testi élelem

Öszvevéve , ebből válhat

Örök , boldog szerelem !“

S most , pünkösdsnek ünnepében,

Magányának titkában,

E kívánság s gondolat ég

Mellyében és agyában :

„Óh ! csak egyszer láthatnám még !

Magamtól hadd érthetné,

Hogy nincs erő , melly szívemből

Ötet már kiveszthetné !“

S mikor épen lehetőségét,

Helyét s módját képzei,

S el-elpirúl , meg-megborzad,

S közbe kezét tördeli ;

A vár útján ím ! egy koldús

Ötlik nedves szemébe,

Ki meg-megáll , s fel- s körülnéz

Bizonytalan léptébe’.

S mint egy madár egy kietlen
 Életüres pusztában,
 Úgy röppen fel a gondolat
 Rózsának bús agyában:
 „Ha ez megint Lénárd volna,
 Gyuláról hírt mondani?”
 S a koldúsnak elejbe megy
 Alamizsnát nyujtani,

S nem csalatik: a koldúsban.
 A hív Lénárd rejtezik,
 A ki, mihelyt a szép hölgynek
 Hallásához érkezik,
 Sohajtási meg-megtörvén
 Folyamatját szavának,
 Így szól az ott remegő
 S ingadozó Rózsának:

„Hajh, asszonyom! oda vagyunk!
 Isten látja lelkemet,
 Úgy kívántam uram javát,
 Miként üdvességemet;
 Jó szándékom megnyugtatóná
 Ugyan most is szívemet;
 De tanácsom! most átkozom
 Én még bolond eszemet!

Nem tudom én , mit írhattál
 Leveledben Gyulának ;
De szavaid szívgyilkolók,
 Észzavarók valának.
S ha bújának örvényéből
 Mindjárt ki nem ragadod,
Hát magad léssz , ki életét
 A halálnak átadod.

A bút én is jól ismerem ;
 De , mint Gyula , úgy élni ?
Látni kell , hogy állapotját
 Meg lehessen ítélni ;
Százszor inkább meghalnék én !
 Mikor látom , mint eped,
Úgy szánom , hogy keservében
 Szívem majdnem megreped !“

„Szörnyű átok ! (zokog Rózsa)
 Hogy , kik egymást szeretik,
Épen az ő szerelmekkel
 Egymást így megölhetik !
Mondd bátyámnak : csak haljon meg !
 Én is útban vagyok már ;
Az leszen majd kettőnk közül
 Boldogabb , ki előbb jár.

Te míved ez, szerencsétlen!
 Arra engem te vevél,
 Hogy szerelmét megtagadjam,
 S így gyilkosunk te levél!
 Semmit se bánd, jámbor ember,
 Csak jót tevéل te velünk:
 Mert csak éltünk elhúnytával
 Szün meg fájni kebelünk.“

„Mikor minap (úgy mond Lénárd)
 Általadám levelét,
 Egy vakmerő kívánatját,
 Melly feszíté kebelét,
 Elhallgattam, azt gondolván,
 Hogy sok s nagy bajt szerezne,
 Ha szíved rajt könyörülvén,
 Abban tán megegyezne.“

„Mondd ki bátran! (mondja Rózsa
 Elszánt szívvel, lélekkel)
 Gyuláért most megvívok már
 Minden földi szörnyekkel.
 Teljesítem kívánságát,
 Kerüljön bár halálba,
 Csak jó hírem és nevemet
 Ne borítsa homályba.“

„Mikor kemény levelednek
Mását nekem nyújtotta,
(Felel Lénárd) szóról szóra
Gyula még ezt mondotta :
„Mondd : csak egyszer kívánnám őt
Látni még ez életben ;
Míg fájdalmam meg nem zavar
Gondolatban , érzetben !““

Megrezzen a bús hölgy erre :
Súgár lövell szeméből,
S örömlángnak bíborlebje
Villan s tűnik képéből :
Egy felleges bús reggelhez
Hasonlít az arcája,
Mellyből nem tud kifejlenni
A hajnalnak rózsája :

Hallgat , remeg és borzadoz.
Ellenkezőt mond az ész,
És az erkölcs ; de hajh szíve,
Mint egy tollat a szélvész,
Úgy ragadja betölteni
Kívánságát Gyulának,
S irgalmával felderíteni
Komor éjét agyának.

„Most ez könnyen meglehetne
Férjem távollétében.

(Rebeg Rózsa, és akadoz,
Pirúl s elhal képében)

Kötelességemnek tartom
Vigasztalni bátyámat.

Hajh! teremtöm! e szent szándék
Mért égeti arcámat!

Boldogtalan, tökéletlen,
Szegény embertermészet!

Embertelen embertörvény!

Nyomorító intézet!

Így sohajt fel Rózsa tovább

Kínnal tömött kebléből,

Keserű könny szivárogván

Megtörött nagy szeméből.

„Ha olly édes, és szükséges

Szív- és lélekélelem:

Mért tilalmas törvény által,

Mért véték a szerelem?

Az életnek tengerében

Melly halálos bűrtörvény,

Hogy a szívet s természetet

Így gyilkolja sok törvény!”

„Kötelességemnek tartám,
 (Mond Lénárd) elhallgatni
Én is, a mit néked izent,
 Vélvén, hogy elolthatni
Keble lángját legjobb mód lesz,
 Ha tápláló élelmét
Elfogom, és hittem is, hogy
 Megorvoslom szerelmét;

De szíve olly tömve teli
 A szerelem tüzével,
Hogy abból egy szikra is már
 Elég volna, hevével
Tán az egész asszonyemet
 Szerelemre gyujtani,
S mégis minden egyet külön
 Váltig boldogítani!

S mind ez most csak egy magadért
 Égvén benne, valóba'
Nem lesz csuda, ha éltét kell
 Fizetnie adóba.
Nem tudom, ha lantja s verse
 Szerezi-e kínjait?
Vagy fájdalma sajtolja-e
 Lantja s verse hangjait?

464 REGÉK A MAGYAR ELŐIDŐBŐL. — II. K.

Elég, hogy ő elvész ebben.

Lásd, asszonyom, most mit téssz.

De hidd el azt, hogy vesztének

Oka csak te magad léssz.

A napokban már helyét is

Kijelelte sírjának,

És az abba ültetendő,

Szívét fedő rózsának.”

„Itt, e helyen ásd meg (úgy mond),

Ha meghalok, síromat;

Itt akarom kialunni

Örök setét álmomat;

Itt, hol a föld annyit ázott

Keservimnek árjától,

S fű és fa elsanyarodott

Sohajtásim lángjától.

S minthogy mindég Rózsa vérzé

Szívemet, míg dobogott,

Útóbb is még rózsza nőjön

S virágozzon abban ott:

Legszebb rózsabokromat úgy

Ültesd sírom halmába,

Hogy az bele gyökerezzen,

S éljen szívem porába.”

Elzúzza ez Rózsa szívét ;
Lelke meg van ragadva ;
S Lénárdhoz , ki ott előtte
Keszervében roskadva,
Földre meredt szemekkel áll,
Imígy szól tört hangokban :
(A legmélyebb fájdalomnak
Nyögése rezg azokban)

„A köny , mellyet szeme hullat,
Az én vérem cseppjei !
Mellyének bús sohajtási
Lelkem lehellei !
Az ő búa én bánatom,
Fájdalma én gyötrelmem !
Élete én lélekzetem,
Szerelme én érzelmem ! ‘

Itt elmerül gondolatba :
Eltökélett aránya,
Szerettével együtt lenni
Végre magát elszánja,
S így szól : „Lénárd ! mondd hát neki :
Élet , halál mind egy már.
Jöjjön hozzám ! elvárom őt,
Most , míg férjem oda jár.

Nézd ! amott azt a Balaton
 Partján s bozót szélében,
 Társaitól külön szakadt
 S fél tekének képében
 Magán álló setét halmot
 Cserharasztos bodrával,
 Délkörét a Balaton már
 Jól elmosta habjával.

Halászárv az : ott köti ki
 A halász a sajkáját,
 Valamikor fergeteget,
 Vagy akármi veszélyt lát ;
 A hegyoldal üregében
 Biztos menedéket lel ;
 Az időnek semmi vésze
 Nem hat oda mérgével.

A pünkösdi most haza vonván
 Minden halászt házába,
 Oda megyek , s belő ülök
 A barlangnak torkába.
 Holnap este , mondd bátyámnak,
 Oda őt is elvárom ;
 Szólok vele , ha e lépés
 Lesz is élethatárom.

Rettegek én e lépéstől;
De hogy én ne lássam őt,
Szívem s lelkem hív barátját,
A csak értem lélekzöt,
Lehetetlen! S véték-e hát
Együtt lennem övele?
Tartozásom, ha csak ettől
Gyógyúl agya s kebele.

Ne felejtsd hát! holnap estve
Mikor immár erőt vesz
A homály a napvilágon,
Hív molnárném velem lesz.
S mondd néki, hogy tanácsosb lesz,
Ama nádas hosszában,
Vízen jönni, s úgy köt ki ott
Barátnéja karjában.“

„Hát ha (kérdi Lénárd) előbb
Megérkeznék Orbán úr?
Hogyan akkor?“ — És kérdése
Mint egy dárda ollyant szúr
A bús hölgynek kebelébe.
„Akkor halad későbbre;
(Felel Rózsa) de nem várom
Én őt keddnél előbbre.

Haszontalan fáradságát
 Nem fogná tán sajnálni,
 Ha történnék is, hogy engem
 Ott nem fogna találni?
 Szörnyű, szörnyű dühe volna
 Ez a sorsnak ellenünk!
 De legyen úgy, mint kimérte,
 S bocsátja ránk istenünk!“

Lénárd Rózsát csüggedezve,
 És búsongva hagyja el,
 S visszanyavalyg Badacsonyra
 Az izenet hírével.
 Örömszikrát vet ezen hír
 Gyulának bús szívébe,
 Melly, megedzve fájdalmától,
 Alig piheg mellyébe’.

S hogy az útat, s a kijelelt
 Helyet el ne hibázza,
 S Rózsa merész kegyességét
 Bal eset ne gyalázza:
 Boldogsága révét látni
 Elúszik egy sajkában,
 És helyzetét kikémleli
 Lénárd társaságában.

Estve későn térnek vissza,
Gyula úgy elkábúlva
Érzelminek zavarjában,
Hogy, utóbb ellágyúlva,
Régen néma hárfájának
Megpendíti húrjait,
S ez énekben fejezi ki
Kétségének tárgyait:

Ember! kétes természetből
Álló csuda szövevény!
Lélek- és test-vegyületből,
Égből, földből jövevény!
Rokon a vad állatokkal
Elsorvadó testeddel,
És rokon a szeráfokkal
Halhatatlan lelkeddel!

Te polgártárs a férgekkel
Itt a földnek porában,
És polgártárs a lelkekkel
A mennyei hazában!
Elválasztott világoknak
Csudálatos kötele,
Férgeknek és angyaloknak
Remek majomlétele!

Olly hatalmas, olly fontos tag
A teremtés láncában,
Kicsiny és nagy, szegény s gazdag
Életed vak folytában!

Te magaddal ellenkedő
 Bizonytalan útadban !
 Te elméddel istenkedő,
 Semmi s minden magadban !

Jaj itt a te tökélyidnek !
 Hol a földi pályában
 Öröm helyett érdemidnek
 Átok terem nyomában !
 Jaj ! mihelyt több a mennyei
 Mint a földi kebledben :
 E világnak örömei
 Nem díszlenek éltedben.

Szív s ész vezércsillagaid,
 Szív s ész vészes örvényed ;
 Akár merre arányaid,
 Mindég megcsal reményed.
 Nem boldogság maga az ész ;
 Szív s ész együtt zűrzavar ,
 A szív maga tűzvész, szélvész :
 Felkap, lesújt, elcsavar.

Ha eszednek világával
 Nézed természetedet,
 Fáj ! minthogy a föld barmával
 Egy sorsra vet tégedet.
 Ha elmédet a reménynek
 Szárnyai fenhordozzák,
 Éltedet itt a törvénynek
 Vasvesszei kínozzák.

Ha szívedet az érzemény
Vérhulláma ragadja,
Kikötését ezer kemény
Törvény s szokás tagadja.
Ha birtokod kívánságod,
Hányszor csömör s únalom?
S bajjal szerzett boldogságod,
Hányszor átok, szidalom!

Boldogtalan féregrokon
Mennyet sejtő lelkeddel!
Boldogtalan angyalrokon
Porral elegy véreddel!
Egy jóval bir természeted:
Az, hogy mihelyt születél,
Legott, s el nem kerülheted,
Halál fia is lettél!

www.libtool.com.cn

TIZEDIK ÉNEK.

Pünkösöd jeles ünnepének
 Másod napra kelete
 Setét bíborlángban ég most;
 A természet élete
 Mintegy késik ébredezni;
 Néma komoly csendesség
 Uralkodik a vidéken,
 Ünnepel víz, föld és ég.

Lénárd bemegy, urát látni,
 S őtet alva találja
 Régolta most legelőszőr;
 S hogy őt némán vizsgálja,
 S látja arcza vonásiban,
 A szendergő fájdalmat,
 S itt most csak az álmotterhtől
 Elrekedett siralmat :

A hű szív elkeseredik,
S könnyhullatva így sohajt :
„Álmában sem látom benne
Nyugodni a gyötrő bajt ;
Ha valami szent a földön,
Hát szent az illy érzemény,
Melly így lángol , noha elhúnyt
Már örökre a remény !“

S ott hagyja őt. Egy köre ül,
S a Balaton tükrére
Búsongva néz , s borzadozva
Az égnek vérszínére.
S kétsége , mi jót vagy rosztat
Hoz a sors ma estvére,
Miért ? okát nem adhatja,
Fájva esik szívére.

Mire Gyulát az életbe
Megint visszabocsátja
Ónkarjából a' mély álom,
Gyula immár nem látja
A borzasztó vértüneményt :
A ragyogó pompával
Kelő nap azt elosztatván
Fénye arany árjával.

Ismeretlen érzelmektől
 Szorong Gyula kebele ;
 S kereng agya, melly reménnyel
 S félelemmel van tele.
 Az ő igaz szent szerelme
 Fél táplálni olly reményt,
 Melly ál úton boldogítsa
 A sovár szívérzeményt.

S elballag bús magányának
 Sűrű sohajtásitól
 Megmohosúlt rejtekébe,
 Hol szívfájdalmaitól
 Gyilkoltatni, életének
 Legédesebb érzése,
 Mert csak ebben áll Rózsával
 Kínos öszvefüggése.

Ott képzelmi s gondolati
 Tétovázva kerengvén,
 S érzelmi és kívánnati
 Lángörvényben merengvén,
 Mint a' sugárt fogó üveg
 Benne mind szív, mind elme
 Egy pontba szed mindent öszve :
 S ezen pont hív szerelme.

„Mért legyek (elszánja magát)

Illy bolondja sorsomnak?

Mért tovább is még lelánczolt

Martalékja kínomnak?

Mért sínlődő nyomorékja

Tovább is egy életnek,

Mellynek szomju kívánati

Már nem teljesedhetnek?

Hajh! de Rózsát (így kiált fel

Kebelének mélyéből)

Lehetetlen elhagynom, míg

A sors végezéséből

Életének tartani kell;

Ezt, noha bú életem,

Tehetve sem akarhatom,

Akarva sem tehetem.

Mért sorvadjon, ha nincs remény,

Agyam s csontom veleje?

Miért veszszen haszon nélkül

Lelkem s testem ereje?

Mikor tárva vágyaimnak

A teremtés kincsei,

S kínálkoznak, csak tessenek

Örömei s kedvei?”

Így lövelli jégsugarit
 Az ész a bú éjébe,
 Imígy fúval oltó enyhet
 A szív égő sebébe;
 Mind hiába! mert lángoló
 Érzelmait szívének
 Nem tikkasztja semminémű
 Tehetsége lelkének.

„A világnak, az életnek
 (Szíve ben ímezt veri)
 Minden kincsét és örömét,
 Mindent, a mi emberi,
 Lelki, testi természetem
 Itten boldogíthatja,
 Gyötrelmimben részvétével
 Nékem csak ő adhatja.

És szenvednem, tudván, hogy ő
 Egyet szenved énvelem,
 S hogy szívének az fájdalma,
 A mit fájlal kebelem,
 Legédesebb életkedvem;
 Sem élve, sem halva hát
 Tőle már nem szakasztom el
 Éltem kínos fonálát.

Gyönyörű volt (így ábrándoz)

Szerelmemnek hajnala !

Éltem minden öröminek

Magva szépen kél vala !

De a sors, hajh ! fergeteget

Bocsát vala reája,

És oda lön életemnek

Minden örömrózsája !

Forró, habzó, setét zavar

Szívem, lelkem, életem !

S bár eszemnek és erőmnek

Tehetségít rá vetem,

Nem láthatok fenekére :

Szenvedelmem fúvalma

Meg nem szűnvén, helyre nem áll

Soha éltem nyugalma.“

Ezer illyent gondol, képzel

S érez a bús szerelmes,

A körulte történőkre

Nem is lévén figyelmes.

Ha felkapja őt egy remény

Csak hólyagzó buborék ;

S ő — a kemény valóságtól

Földhez sújtott nyomorék.

Így lövelli jégsugárit
 Az ész a bú éjébe,
 Imígy fúval oltó enyhet
 A szív égő sebébe;
 Mind hiába! mert lángoló
 Érzelmait szívének
 Nem tikkasztja semminémü
 Tehetsége lelkének.

„A világnak, az életnek
 (Szíve ben ímezt veri)
 Minden kincsét és örömét,
 Mindent, a mi emberi,
 Lelki, testi természetem
 Itten boldogíthatja,
 Gyötrelmimben részvételével
 Nékem csak ő adhatja.

És szenvednem, tudván, hogy ő
 Egyet szenved énvelem,
 S hogy szívének az fájdalma,
 A mit fájlal kebelem,
 Legédesebb életkedvem;
 Sem élve, sem halva hát
 Tőle már nem szakasztom el
 Éltém kínos fonalát.

Gyönyörű volt (így ábrándoz)

Szerelmemnek hajnala!

Éltem minden öröminek

Magva szépen kél vala!

De a sors, hajh! fergeteget

Bocsát vala reája,

És oda lön életemnek

Minden örömrózsája!

Forró, habzó, setét zavar

Szívem, lelkem, életem!

S bár eszemnek és erőmnek

Tehetségít rá vetem,

Nem láthatok fenekére:

Szenvedelmem fúvalma

Meg nem szűnvnén, helyre nem áll

Soha éltem nyugalma.“

Ezer illyent gondol, képzel

S érez a bús szerelmes,

A körulte történőkre

Nem is lévén figyelmes.

Ha felkapja őt egy remény

Csak hólyagzó buborék;

S ő — a kemény valóságtól

Földhez sújtott nyomorék.

Mint a' madár, melly fajának
 Hivó, rokon szavára
 Oda repül, s lépbe akad,
 Megszabadulására
 Mennél tüzesb vergődése
 Csapkodó két szárnyával,
 Annál szorosb ragadása ;
 Úgy történik Gyulával:

Mennél többet töri esztét,
 Hogy s' ívét kiránthassa
 Szerelmének örvényéből,
 S éltét szabadithassa :
 Annál mélyebb süllyedése
 Érzelme lángárjába ;
 Annál erősb tapadása
 Az imádott Rózsába.

Mikor keblét imígy dúlja
 Az öldöklő fájdalom,
 Ha gondolja, hogy számára
 Itt már nincsen irgalom,
 Mintha élte vércseppenként
 Fogyna vérző szívéből,
 Úgy ellankad ; haldokló tűz
 Pillog jeges szeméből.

Míg Gyulának agyát, keblét
Imígy víja szerelme,
És elverni az ostromot
Gyenge az ész védelme,
Sőt a szívnek hív barátja
Lévén ben a bús elme,
Rózsa körül repked s eseng
Gondolatja érzelme:

Addig a nap pályájában
A Bakonyon túl halad.
Észre veszi Gyula, s bámul,
S szívdobogva leszalad
Badacsonyról Balatonba;
S beleül egy sajkába,
S elevez ben az őt váró
Hegyüregnek torkába.

Zala felől nyugodni száll
Most az égnek kékjében
A nap, egy nagy égen függő
Tűztekének képében.
Somogy felől, a hajnali
Vérborúlat tájából,
A sápadt hold bújik elő
Egy felleghegy ormából.

Számtalan illy gondolatban
 S képzeletben merengve,
 S égő sovár indulatja
 Most az után esengve,
 A mivel jobb szerencséje
 Kecsegteti kegyében,
 Gyorsan evez s úszik Gyula
 A nádosnak szélében.

Rózsa még napnyugot előtt
 A malomba ballagott ;
 És onnan a halászhálba :
 Szívremegve várja ott
 A búst, szíve gyötrelminek
 Boldogtalan sorsosát,
 S élteinek, mint titkon sejti,
 Utóbb is még gyilkosát.

Minden madárreppenésre
 Megrezzen és borzadoz ;
 Lélekezete minden kicsiny
 Zörrenésre füladoz ;
 De mindenkor erőt vesz
 Gyengeségén nemének
 Tökélete, s elszántsága
 Fellobbanó szívének :

„Teremtőm! ha önnön mived
 Vonszódásom hozzája,
 Add! hogy ezen együttlétünk
 Veszedelmes órája
 Vagy örökre megemészsze
 Lángvész-kapta eltűnket!
 Vagy örökre kioldozza
 Köteléből szivünket!“

Most a földre hollószárnyát
 Az éj már kiteríté;
 De a holdnak ezüst fénye
 Azt szürkére deríté.
 Rózsa ott a molnárnéval
 Néma, titkos rejtekben
 Lappang, és vár, ijedezve
 A hűves szirtüregben.

Végre hosszas várás után
 A csendesen lábogó
 Balatonból és közelebb,
 A csak gyengén suhogó
 Náderdöböl, egy szomorú
 Ének férfihangjai
 Sohajtnak fel; az éneknek
 Ímezek bús szavai:

A szerelem lángjaival
 Agyamban és keblemben,
 Vért habozó árjaival
 Fájdalmamnak szívémben,
 Jövök hozzád, óh kegyetlen!
 Így élnem már lehetetlen,
 Tőled venni sorsomat:
 Éltem vagy halálomat.

Nem kívánok boldogúlni;
 Sorsom ezt megtagadta!
 S mégis létem öszvedülni
 Mérgében elmulatla!
 Veled, benned boldogságom,
 Nem lehet már kívánságom;
 Csak, hogy bűmben, melly emészt,
 Te szíved is vegyen részt!

De, hajh! eszed meggyilkolá
 Kebled gyengéd érzelmét;
 És szívemnek elrabolá
 Édes kínos élelmét;
 Betelt átkod! bennem a sziv
 Olly szerelem lángjával vív,
 Melly a sírig híven ég,
 Noha nincs már reménység!

Hadd! tekintsek kebelednek
 Fenekére egyszer még!
 Hadd tudjam meg, ha eszednek
 Világa láng-e vagy jég!

Rózsa! szíved érzelméből,

Életemnek kútfejéből,

Hadd meritsem sorsomat:

Éltem vagy haláloamat!

Ha eszednek világánál

Részvét él még kebledben,

Melly szívemnek fájdalmánál

Könyre olvad szemedben,

Tovább vonom életemet még;

De ha kebled irántam jég:

Kínom gyilka készen áll:

Ott halok meg lábadnál.

Itt elnémúl a bús ének;

Bús értelme s hangzatja

Rózsa szívét gyökeréből

Kimarkolva szaggatja.

„Jőj csak hamar! s nézz szívembe!”

Magában ezt gondolja;

S könyre fakad; de szeméből

Azt most öröm sajtolja.

„Ő ez!” úgy mond; s a molnárnét

Magától elereszti;

S érzelminek zavarjában

Fejét eszét elveszti.

Gyula jön, kit szerelmének
 Lángja hajtván sebesen,
 Gyorsan evez, befordul most,
 És ott megáll kétesen.

Jeladást vár ; mert nem bízik
 Irgalmatlan sorsába',
 Melly eddig őt törte, verte
 Élte minden nyomába'.
 S minthogy nem lát, nem hall semmit,
 Szorultában szívének,
 Íme verset énekli ő
 Jelélül ott-létének :

„Sovár, szomjú kívánatok!
 Szívem régi sérelmi!
 Mért vagytok még, mint voltatok,
 Most is éltem gyötrelmi?“
 Itt elhallgat, szívdobogva
 Várván, jön-e válaszjel?
 Megrezenve tetemében
 Rózsa néki így felel:

„Hajh! mert szívem, s érzelmeim,
 Bár fellelték másokat,
 Oda minden reményeim,
 Ölelhetnem azokat!“

Szívremegve érti Gyula,
S bátran evez a helyre,
Honnan Rózsa szava hangzott,
Élet-, halál-vételre.

Gyula Rózsát ülve leli
Ott egy halász-sajkába',
S rá ismervén, némán rohan
Kiterjedő karjába.
Milly új élet a két szívnek
E boldogság érzése!
Hangjok édes fájdalomnak
Sohajtása, nyögése.

A szív szíven vervén most már,
Ajak ajkon remegvén,
Lélekzetek elegyülvén,
S lelkeik fenlebegvén,
Mindenről elfelejtkeznek
Lángolások hevében,
A mi nincsen szemek előtt
Szerelmeknek körében.

Felejtik, hogy a szerencse
A világon olly hamis;
Felejtik, hogy boldogtalan
Az ember csak lehet is,

Ők , kik eddig életeknek
 Bajjal küzdő folytában
 Most először boldogok csak,
 E veszélyes órában.

Mint támolyog oda, s merül
 Most a két szív érzelme
 A szerelem örvényébe !
 S miként nincsen figyelme
 Sem időre , sem világra,
 S annak kötelékire
 Már az észnek , melly kábán néz
 A szívnek lángvészire.

A sok évi bút , fájdalmat ,
 Fanyar, kínos gyötrelmet,
 Az epezető aggodalmat,
 És keserű érzelmet
 E szerencsés pillanatnak
 Öröme mind elnyeli,
 S a két szívet a boldogság
 Mennyeibe emeli.

De az irigy , irgalmatlan
 Sors üldöző mérgében
 Nem nézheti a két szívet
 Édes ömledésében :

A szerelem boldogító
Édes hiedelmeit
Fojtani jön, alig tűrvén
Életlehelleteit.

Boldogtalan két emberszív!
Ég, föld mondja nékiök;
Csak egymással, csak egymásban
Lehetséges élniök;
Mégis csak hogy elegyítsék
Fanyar szenvedéseket,
Tolvajokként kell lopniök
Rövid együtt-léteket.

Hajh! és annyi kinnal szerzett
Boldog együtt-lételek
Mi egyéb, mint az élettől
Örök bucsúvételek!
Mellynek kínzó fájdalmait
Csak egy örömrézelem
Édesíti: az, hogy osztva
Szívek közt a gyötremelem.

Az életnek boldogságát
Néhány csók lángcsepjébe'
Kell sietve kapkodniök
Bucsúvétnék fejébe;

És méreggé változtatja
Még ezt is könnyárjával
Az elválás gondolatja,
Melly jelen már bűjával.

S ez a sorstól e két szívnek
Számára fősvényen mért
Egyetlenegy életöröm!
Noha szomjok tengert kért.
„Mért nem lephet meg egy halál-
Itt e boldog órában!
(Sohajt Gyula). Veszniénkegyütt,
Szívünk égő szomjában.“

Most egyszer meghallgatja őt
A sors megúnt mérgében:
Alig támadt e gondolat
A bús elme gőzében,
Hogy egyszerre fejek felett
A hegytető megrobban,
S a hegyüreg, s ben a két szív
Elszörnyedve megdobban.

S nyomban emberlárma zajdúl,
Lóhörttyogás, dobogás,
Zordon zsvaj, s nőttön nőve
Fegyverzörgés, csaltogás.

„Oda vagyunk , Gyulám édes!
Ha Orbán van nyomunkban;
(Rebeg Rózsa) halálba ont
Minket tilos titkunkban!“

S íme! Rózsát ordít Orbán
Haragos , mord szavával.
„Oda vagyunk! (sohajt Gyula
Fájdalma mély hangjával)
Óh! s e szörnyű halálvészbe
Én ingerlém szívedet!
Találd módját! élve halva
Kimentem én éltedet.“

„Késő immár! (felel Rózsa)
Vissza már nem mehetek:
Itt gyalázat! ott halál, óh!
Egek könyörüljete!“
Hajh! s most immár jobbról, balról
A vízpart is felzajdul.
Gyula fogát csikorgatja;
Szegény Rózsa eljajdul.

„Áldanom kell (úgy mond Gyula)
Szerencsétlenségünket,
Melly annyi bajvívás után
Így köt össze bennünket!

Iljunk innen!“ Rózsa Gyulát
 Némán általszorítja ;
 S Gyula ekkor a csolnakot
 Balatonba lódítja.

Gyorsan evez Gyula, s vinné
 Életét és világát.
 Mért nincs felhő , melly eloltsa
 A hold fényes világát !
 Somogy felett robog, morog
 A fergeteg most is még ;
 S itten két hív szívet vesz el
 A csendes föld s tiszta ég !

Orbán úr, ki a hegytetőn
 Haragjában, mérgében
 A hívtelent káromolja
 Minden lehelletében,
 Megpillantván a siető
 Sajkát gyanús terhével,
 Fellobbanó boszújának
 Nem bir többé dühével.

„Ki vagy? megállj!“ így riad meg
 Haragjának szózatja ;
 És felriaszt hegyet völgyet
 Rettenetes hangzatja,

Tanácsosbnak tartja Gyula,
Inkább választ nem adni,
Mint sem akár vallást tenni,
Akár mindent tagadni

„A lantos ez, (mond Morgay)
Viszi feleségedet;
És a vízből mind a ketten
Csak kacagják mérgeket.”
„Bátyám édes! (rebeg Rózsa)
Kebelemen végig metsz
E történet gyalázatja.
Ölj meg engem, ha szeretsz!”

Dúl fül Orbán; és tegzéből
Egy nyilat ránt sebesen;
Célba veszi az evezőt,
És rá lövi mérgesen.
Jaj Gyulának! a nyíl őtet
Úgy találja szívébe',
Hogy a vére elágozva
Serked és csorg ölébe.

Kiesik a lankadónak
Kezéből az evező
S oda fordul szeretéhez,
S fúladozva így szól ő:

„Külön éltünk! haljunk együtt!
Tovább már nem menthetlek!
Fogyni érzem életemet,
Még halva is szeretlek!

A lankadó Gyulát Rózsa
Vér-lefolyta karjával
Némán tartja, szorongatja,
Élesztené csókjával;
S így szív szívhez ragaszkodva,
Ajak ajkon lehellve,
A habokba hanyatlanak
Együtt, egymást ölelve.

A szeretők zuhanása
Visszahangzik több ízben;
S utánok sokrétű gyűrű
Támad s tűnik a vízben.
A fájdalom fő pontjáig
Csigázván fel kínjait,
Imígy oltá végre a sors
A két szívnek szomjait.

Lénárd, ki egy más sajkában
Utána jött Gyulának,
És nem messze lappang vala,
Látja vesztét urának.

A hív szolga siralmival
 Neveli a Balatont,
 S ételt italt megtagadván,
 A hús már csak bőr és csont.

Egy sajkában tévelyegve
 Keresi a holtakat,
 Míg végtére megtalálja,
 Megtalálja azokat:
 Meredt egymás ölelésben
 Lábognak a hullámban
 Ott, hol szívek boldogsága
 Fel- s eltűnt egy villámban.

Badacsonyra viszi őket,
 S a kápolna körében,
 Hol Gyula kijelelte volt
 A helyet még élteben,
 Lénárd a két hív szeretőt
 Ott egy sírba fekteti,
 S könnyeivel kevert földben
 Egy hant alá temeti.

A halomban a két szívnek
 Arányában s hegyette,
 Egy vérrózsa-bokrot ültet,
 S ott sír gyakran mellette.

Lénárd most már Badacsonynak

Marad örök lakosa.

S bús fejének a sírhalom

Legkedvesebb vánkosa.

Uráért bús énekeket

Dalolt, s közben mindig sírt;

S magának is kedves ura

Lábainál ásott sírt.

Egykor is ott sírhalmára

Ontván fogyó erejét,

Ott feküdt, s nem emelé fel

Soha többé bús fejét.

TARTALOM.

REGÉK A MAGYAR ELŐIDŐBŐL.

ELSŐ KÖNYV

	Lap
ELŐSZÓ	7
CSOBÁNC.	15
TÁTIKA	35
Első ének	37
Második ének.	62
SOMLÓ	93
Első ének	98
Második ének	126
Harmadik ének	152

MÁSODIK KÖNYV.

DOBOZI MIHÁLY ÉS HITVESE	199
A SZENT-MIHÁLYHEGYI REMETE	215

	Lap
A MEGBOSZULT HITSZEGŐ	239
GYULA SZERELME	281
Első ének	284
Második ének	304
Harmadik ének	325
Negyedik ének	344
Ötödik ének	368
Hatodik ének	397
Hetedik ének	421
Nyolcadik ének	437
Kilencedik ének	454
Tizedik ének	472

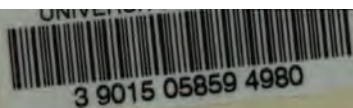
www.libtool.com.cn

**THE UNIVERSITY OF MICHIGAN
GRADUATE LIBRARY**

www.libtool.com.cn

DATE DUE

--	--	--

www.libtool.com.cn

**DO NOT REMOVE
OR
MUTILATE CARDS**

www.libtool.com.cn